

rama-ticles

Peer Gynt

Henrik Ibsen

Traducció de
Joan Sellent i Anne-Lise Cloetta

comanegra
Institut del Teatre | Edicions

Henrik Ibsen (Skien, 1828 - Cristiania, 1906) és reconegut com un dels autors més influents de Noruega i del teatre modern per les seves obres realistes, que giren al voltant de qüestions psicològiques i socials. A l'època, el seu teatre d'idees va tenir un gran impacte en l'escena europea i els seus textos van ser titllats d'escandalosos perquè qüestionaven el model de família i de societat dominants. A dia d'avui, les seves obres no han perdut vigència: són estrenades una vegada i una altra als teatres d'arreu del món. Ibsen va exiliar-se per voluntat pròpia a països com Itàlia o Alemanya durant molts anys, abans de retornar a Noruega cap al final de la seva vida. Entre les seves obres, destaquen *Peer Gynt*, *Casa de nines*, *Un enemic del poble* o *Hedda Gabler*.

Peer Gynt

rama-ticles

Repertori teatral

Primera edició: abril del 2021
Títol original: *Peer Gynt*
Editen: Comanegra / Institut del Teatre

© de la traducció: Joan Sellent i Anne-Lise Cloetta
© del pròleg: Enric Gallén
© d'aquesta edició: Editorial Comanegra / Institut del Teatre, 2021

Editorial Comanegra
Consell de Cent, 159
08015 Barcelona
www.comanegra.com

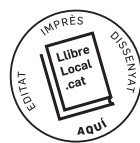
Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona
Plaça de Margarida Xirgu, s/n
08004 Barcelona
www.institutdelteatre.cat

Direcció de la col·lecció: Carles Batlle i Marina Laboreo
Edició (Institut del Teatre): Marta Borrás
Disseny de col·lecció: Maria Mestre
Disseny de cobertes: Irene Guardiola
Maquetació: Víctor García Tur
Correcció: Gemma Sardà
Impressió: BookPrint Digital

ISBN (Comanegra): 978-84-18022-81-4
ISBN (Diputació de Barcelona): 978-84-9803-969-6
Dipòsit legal: B 3348-2021

Llibre local = Lector compromès

Aquest és un llibre publicat amb el segell **Llibre local**, que garanteix que el 100% de la seva elaboració –des del disseny fins a la impressió– s'ha dut a terme per professionals i empreses del nostre país. Amb la seva compra has contribuït a crear llocs de treball dignes al teu entorn, a assegurar que cap impost no fugi a l'estranger i a minimitzar el seu impacte ambiental, entre altres beneficis. Visita **llibrelocal.cat** per conèixer millor aquesta iniciativa.

Queden rigorosament prohibides i es sotmetran a les sancions establertes per la llei: la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, inclosos els mitjans reprogràfics i informàtics, així com la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públic sense autorització de l'Editorial Comanegra. Adreceu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org) si us cal fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

Peer Gynt

Henrik Ibsen

Traducció de
Joan Sellent i Anne-Lise Cloetta

Pròleg d'Enric Gallén

Taula de continguts

Pròleg	
Enric Gallén	9
Sobre els criteris de traducció	
Joan Sellent	39
Peer Gynt	43

Pròleg

Enric Gallén

Peer Gynt es, a mi parecer, la obra maestra de su autor y una de las obras maestras de la literatura. Todo en ella es fantástico, salvo la convicción que despierta. *Peer Gynt* es el más irresponsable y el más querible de los canallas. La ilusión del yo lo domina. Aspira, escarnecido y roto, al alto título de Emperador de Sí Mismo; en un manicomio de El Cairo, los dementes lo coronan así, postrado en el polvo. Algo de pesadilla y algo de cuento de hadas hay en *Peer Gynt*.

JORGE LUIS BORGES

I

Si deixem de banda els països escandinaus, la recepció de l'obra de Henrik Ibsen a la resta d'Europa, amb l'excepció d'alguns textos publicats i representats a Alemanya i Anglaterra, es va desplegar a partir de la primeria dels noranta inicialment amb els seus drames contemporanis escrits en prosa, com *Et dukkehjem* (*Casa de nines*, 1879), *Gengangere* (*Espectres*, 1881) o *En folkefiende* (*Un enemic del poble*, 1882), de base naturalista i lligats a un missatge social que va generar les lectures i interpretacions més diverses segons les diferents cultures i països en què van ser acollits (FULSAS & REM, 2017). De manera signi-

ficativa, la major incidència d'Ibsen a tot Europa es produeix justament quan l'any 1891 reprèn el contacte amb el seu país, després de vint-i-set anys d'exili voluntari. Fins a la seva marxa de Noruega el 1864, Ibsen havia conreat sobretot el drama romàntic, basat en la cultura popular i tradicional escandinava, amb textos com *Gildet på Solhaug* (*Festa a Solhaug*, 1856) o *Haermaendene på Helgeland* (*Els guerrers a Helgeland*, 1858). Del conjunt d'aquesta primera etapa de producció noruega, s'ha de remarcar, d'una banda, la publicació de «la primera obra on encara amb realisme les situacions de l'actualitat: *Kärlekens Komedi* (*La comèdia de l'amor*, 1862), on, a través de les relacions dels joves promesos, il·lumina de forma brillant el conflicte irreductible entre les aspiracions de l'amor i la conveniència del matrimoni» (PANDOLFI, 1989: 49). De l'altra, Ibsen dona a conèixer *Kongs-emnerne* (*Els pretendents de la corona*, 1863), una tragèdia històrica en cinc actes sobre la guerra civil noruega al segle XIII d'encuny shakespearlà, que esdevé el seu únic èxit important d'un període iniciat amb *Catilina* (1850).

Una sèrie de factors expliquen la decisió d'Ibsen d'abandonar el seu país l'abril de 1864: els deutes i les dificultats de caràcter econòmic, el fracàs com a director del Teatre de Cristiania (1857-1864) i un fet històric col·lectiu rellevant: la Guerra dels Ducats o Segona Guerra de Schleswig-Holstein (febrer-octubre de 1864), el conflicte militar que enfrontà l'imperi austríac i Prússia amb Dinamarca, que fou derrotada. La no-intervenció de Noruega i Suècia en suport de Dinamarca davant la guerra va decebre profundament Ibsen, que va lamentar la feblesa, la covardia i la manca de cohesió dels països escandinaus. D'acord

amb la convenció de Gastein que posà fi a aquesta guerra, el Ducat de Holstein restà sota el domini d'Àustria i els de Schleswig i Lauenburg, del de Prússia.

Ibsen, que havia gaudit d'ajuts econòmics públics el 1862 i 1863 per viatjar durant l'estiu per Noruega en cerca de recopilació de llegendes i cançons tradicionals, va demanar i va aconseguir una pensió econòmica per poder anar-se'n del seu país. Ben instal·lat a Roma, al cap de dos anys li ho recordava al rei Carles XIV de Suècia i IV de Noruega (15-IV-1866):

In 1862, and again in 1863, I received a Government grant of 100 specie-dollars, to enable me to travel in Norway for a couple of months in the summer. In 1863 a grant of 400 specie-dollars was voted me from the fund for enabling scientists and artists to travel abroad, whereupon, in the beginning of the year 1864, I left Norway, and have since resided chiefly in Italy. (IBSEN, 1905: 101-102)

Com a fruit artístic d'aquesta pensió, escriu *Brand*, que en el moment de contactar amb el rei s'acabava de publicar a Copenhaguen. Tanmateix, com que els guanys econòmics derivats de l'edició no són suficients «to enable me to continue to reside abroad, or, indeed, even to provide for my immediate future», aconsellat pels seus amics, Ibsen demana ajut al monarca de cara a garantir la renovació de la seva situació econòmica davant l'Storting, el parlament noruec, perquè «now it appears that this cannot be done for three years: and so long as that I cannot wait», i afegeix:

Is it not for a care free existence. I am fighting, but for the possibility of devoting myself to the task which I believe and know has been laid upon me by God – the work which seems to me more important and needful in Norway than any other, that of arousing the nation and leading it to think great thoughts.

Un sector de la premsa noruega demanà també que s'estudiés l'estatus d'Ibsen que confessava «to be a soldier fighting under your Majesty's spiritual banner» i ser el «most humble servant» d'un monarca de qui es reconeixia la seva sensibilitat envers la creació artística i cultural. En la mateixa línia, alguns amics seus, entre els quals el seu col·lega Bjørnstjerne Bjørnson, van pressionar també el govern noruec. Finalment, el 10 de maig de 1866, l'Storting votà gairebé unànimement a favor de concedir-li l'ajut econòmic. Paga la pena assenyalar també que prèviament Bjørnson, en nom d'Ibsen, a mitjans d'agost de 1865, havia aconseguit un ajut de 100 «specie-dollars» de la Societat Científica de Trondheim «towards the latter's expenses while completing in Rome the dramatic work with the subject taken from Roman history. It was long, however, before to this work I set himself seriously to this work» (IBSEN, 1905: 84-85). Ibsen inicia la redacció de l'obra «taken from Roman history» el 1864, la perfila dos anys més tard, però no l'enllesteix fins al 1873, quan Ibsen envia a la Societat Científica una còpia de *Kejsler og Galilæer* (*Emperador i Galileu*, 1873) sobre l'emperador Julià l'Apòstata (331/332 – 26/VI/363), com a mostra del seu agraïment. En l'endemig, escriu *Brand*, *Peer Gynt* i *De unges Forbund* (*La unió de la joventut*).

La primera estada a Itàlia d'Ibsen obre una nova etapa en la seva producció dramàtica amb dos textos que per primer cop esdevenen un important atot en la seva carrera com a dramaturg, alhora que el distancien del desenvolupament d'una producció literària romàntica i nacional, que ell mateix ha contribuït a dissenyar. A propòsit de *Brand*, Ibsen reconeix a Bjørnson (12-IX-1865) que «it is a dramatic poem, modern in subject, serious in tone, five acts in rhymed verse (not a second *Love's Comedy*). The fourth act is now nearly finished, and the fifth I feel I can write in a week» (IBSEN, 1905: 96).

Lluny del seu país, empipat per la passivitat i la manca de compromís dels responsables polítics per no haver donat suport a Dinamarca en el seu conflicte bèl·lic, Ibsen se sent investit d'una determinada «missió confiada per Déu» que projecta a *Brand* (1866), un poema dramàtic èpic amb un protagonista excepcional de vocació ferma, exigent i intransigent alhora, que rebutja qualsevol tipus de conducta humana laxa i relativista, sacrifica la seva joventut, amics, dona i fill, i mostra la seva confiança cega en la consecució d'un Ideal ètic absolut —la reforma del món— que no arriba a assolir perquè no deixa d'estar subordinat a la voluntat humana. D'acord amb els estudis sobre aquesta obra, el comportament de Brand reflecteix algunes fórmules inspirades en l'ideari individualista del filòsof danès Søren Kierkegaard (1813-1855), concretament les de «ser un mateix» i «tot o res»; hom ha identificat fins i tot el personatge de Brand amb el de Kierkegaard (YSTAD, 1999: 25). Curiosament, en una carta adreçada al traductor Peter Hansen (28-X-1870), Ibsen revela el següent:

It is a great mistake to suppose that I have depicted the life and career of Søren Kierkegaard. (I have read very little of. S. K., and understood even less). That *Brand* is a clergyman, is really immaterial; the demand «All or nothing», is made in all domains of life – in love, in art, etc. Brand is myself in my best moments – just as certainly as it is certain that by self-analysis I brought to light many of both Peer Gynt and Stensgaard's (*De unges Forbund* [*La unió de la joventut*, 1869]) qualities. (IBSEN, 1905: 197-198)

Per a Régis Boyer, l'excel·lent estudiós i traductor de l'obra d'Ibsen al francès, sens dubte *Brand* reflecteix l'empremta de Kierkegaard en el tema de la vocació intransigent del «tot o res», «aussi brutal dans sa formulation que le “ou bien... ou bien” du philosophe danois» (BOYER, 1994: 332). Tal vegada la clau del rebuig que Ibsen manifesta sobre la influència de Kierkegaard respon a una altra qüestió:

L'arrière-pensée politique de l'auteur est facile à deviner. Henrik Ibsen ne cherche pas à ramener ses compatriotes au christianisme. C'est pourquoi il se fâche quand, derrière Brand, on cherche à retrouver la figure de Kierkegaard, penseur chrétien. Mais peut-on nier cependant que certaines attitudes et certaines déclarations de Brand fassent songer à Kierkegaard ? Sa devise « tout ou rien » évoque directement le titre du célèbre ouvrage de Kierkegaard, *Enten... ellet* (*Ou bien... ou bien* ou *L'Alternative*). (GRAVIER, 1973: 85)

Brand es publica el 15 de de març de 1866, editat per Frederik Hegel, a Copenhaguen, amb una excel·lent acollida; a finals d'any n'havien aparegut quatre edicions. Tanmateix, el fet de

ser un *lesedrama*, drama per ser llegit, com també ho és *Peer Gynt*, va ajornar durant anys qualsevol possibilitat de representació. La primera producció completa de *Brand* la va estrenar en suec la companyia d'August Lindberg al Teatre Eldorado de Cristiania (21-X-1895), mentre que la primera producció completa en noruec s'estrenà al Teatre Nacional de Cristiania (14-IX-1904). A París, al Théâtre de l'Œuvre, Aurélien Lugné-Poe, que n'era el director i interpretà el personatge de Brand, la donà a conèixer el 22 de juny de 1895.

II

La correspondència entre Henrik Ibsen i l'editor Frederik Hegel permet conèixer amb detall l'objectiu i el procés de creació de *Peer Gynt* en un context delicat de la situació personal i professional del dramaturg lluny del seu país. A finals de l'estiu de 1866, s'assabenta per Bjørnson que la justícia noruega havia posat a subhasta els seus béns materials. En la seva resposta, l'octubre de 1866, Ibsen anota:

You were not told the truth when you were told that the auction was held because I had not given my address. It was held because Nandrup [advocat d'Ibsen], immediately after my departure, was treated at Dunker's office [Bernhard Dunker (1859-1870), fiscal general de Noruega] in a high-handed and irritating manner of which I shall not give any detailed description. Let the whole affair be forgotten! [...] If you should meet my sister-in-law, Marie, ask her not to mention the auction, or any thing of that sort,

in her letters to my wife. I know it would grieve her very much, and I hope to be able to recover everything. (IBSEN, 1905: 129-130)

Un temps després, el 5 de gener de 1867, Ibsen exposa al seu editor:

And how I must tell you that my new work is well under way, and will, if nothing untoward happens, be finished early in the summer. It is to be a long dramatic poem, having as its chief figure one of those half-mythical, fanciful characters existing in the annals of the Norwegian peasantry of *modern* times. It will have no resemblance to *Brand*, will contain no direct polemic, etc. I have long had the subject in my thoughts; now the entire plan is worked out and written down, and the First Act begun. The thing grows as I work at it, and I am certain that you will be satisfied with it. But I must ask you to observe secrecy in the matter at present. (IBSEN, 1905: 134-135)

Pel que fa a l'escriptura de *Peer Gynt*, el primer acte duu la data del 14 de gener al 25 de febrer de 1867 en el manuscrit conservat. Cap al 8 de març, la redacció ha avançat fins a la meitat del segon, i anuncia que el text tindrà cinc actes i «the book will run to about 250 pages» (IBSEN, 1905: 136); el 2 de maig Ibsen esmenta que a mitjans de mes s'ha de traslladar a l'illa d'Ischia, per passar-hi l'estiu i completar el treball. El tercer acte data del 15 de juny al 2 de juliol de 1867. Instal·lat a la Villa Pisani, a Casamicciola, illa d'Ischia, el 8 d'agost, mitjançant el consolat general de Noruega a Nàpols, envia a l'editor els tres primers actes del manuscrit, que, segons el seu parer, ocuparan

unes cent-vint pàgines, les mateixes que tindran els dos actes restants. Ibsen parla també del contingut de l'obra i, concretament, del protagonista:

I am curious to hear how you like the *poem*. I am very hopeful myself. It may interest you that Peer Gynt is a real person, who lived in Gudbrandsdal, probably at the end of last, or the beginning of this, century. His name is still well-known among the peasants there; but of his exploits not much more is known than is to be found in Asbjørnsen's *Norwegian Fairy-Tale Book*, in the section «Pictures from the Mountains». Thus I have not had very much to build upon, but so much the more liberty has been left me. It would interest me to know what Clemens Petersen thinks of the work. (IBSEN, 1905:137)

De Sorrento estant, enllesteix la resta del manuscrit; el quart acte duu la data del 15 de setembre, i el cinquè la del 19 de setembre al 14 d'octubre de 1867. Li tramet el que resta el 18 d'octubre. En total, han estat nou mesos de redacció. El 14 de novembre de 1867, *Peer Gynt* és publicat per Gyldendalske Boghandel a Copenhaguen amb una edició de 1.250 exemplars que s'escotja al cap de poc temps. L'aparició de crítiques contràries a l'obra en condiciona la segona edició de 2.000 exemplars, preparada ja a finals de novembre, que no s'exhau-reix fins al 1874. Una sèrie d'aspectes, com ara l'extensió, el caràcter de poema dramàtic, la manca d'ideals expressada en l'acte quart en contrast amb la poeticitat i la profunditat de pensament de la resta de l'obra, van ser rigorosament analitzats per Bjørnson, i els crítics Clemens Petersen (1834-1918)

i Georg Brandes (1842-1927) (MEYER, 1985: 284-288). A Ibsen no li van agradar gens les observacions crítiques sobre el text; n'és mostra la carta que envia a Bjørnson, el 9 de desembre de 1867, de Roma estant:

My book is poetry; and if it is not, then it will be. The conception of poetry in our country, in Norway, shall be made conform to the form. There is no stability in the world of ideas. The Scandinavians of his century are not Greeks. [...] And tell me now, is Peer Gynt himself not a personality, complete and individual? I know that he is. And the mother, is she not? (IBSEN, 1905: 145)

Mentre que el 24 de febrer de 1868 comenta a Hegel que a l'agost apareixerà la cinquena edició de *Brand* i que la de *Peer Gynt* ha estat ben acollida a Suècia, i anota:

In Denmark they have discovered much more satire in it than was intended by me. Why can they not read the book as a poem? For as such I wrote it. The satirical passage are tolerably isolated. But if the Norwegians of the present time recognize themselves, as it would appear they do, in the character of Peer Gynt, that is the good people's own affair. (IBSEN, 1905: 152-153)

III

Efectivament, en tant que poemes dramàtics, *Brand* i *Peer Gynt* són etiquetats com a *lesedrama*, drames per ser llegits, i no per a la representació. És probable que, en el moment de la crea-

ció de *Peer Gynt*, Ibsen tingués en compte un gènere romàntic, una al·legoria filosòfica en forma de llarg poema dramàtic, clarament identificat amb el *Faust* (1808, 1832), de Goethe, i tal vegada també la tradició dels misteris medievals; en aquest sentit, s'ha parlat de *Le Jeu d'Adam* (1150-1170), un drama litúrgic d'autor anònim de la cort d'Enric II de Plantagenet (1133-1189), el primer text dramàtic en llengua francesa, sobre la caiguda i la redempció de la humanitat. Precisament, des d'aquesta perspectiva, Jean-Pierre Sarrazac inscriu aquests dos textos ibsenians dins el concepte de «drame à stations moderne», que inaugura *Brand* i arriba fins a *Roberto Zucco*, de Bernard-Marie Koltès:

La raison de ce retour du refoulé médiéval est simple: les dramaturges ne veulent plus rendre compte d'un conflit, mais du parcours, de l'itinéraire, à travers les épreuves de l'existence, d'un ou deux personnages ayant une valeur exemplaire – des *imagos*, en quelque sorte. Pas question ici, comme dans la scène sans fin, de recourir à la synecdoque; c'est la métaphore qui prévaut, celle du chemin *à la vie*, dont il s'agit de retracer une à une les principales étapes. (SARRAZAC, 2012: 136)

La desclosa d'aquesta nova forma inspirada en la tradició medieval, així com el conreu del fantàstic, Sarrazac l'observa també en *Lycko-Pers Resa* (*El viatge de Pere l'Afortunat*, 1882), d'August Strindberg, una peça quinze anys posterior a *Peer Gynt*, de la qual n'és en part deutora, i que llueix un tractament escenogràfic insòlit en l'escena de l'època. D'altra banda, l'estructura i la factura poètica de *Brand* i de *Peer Gynt*, més

l'específic context històric i personal afegit en què es creen, les destaca clarament de la seva producció escrita i desenvolupada fins aleshores a Noruega i, en certa mesura, també de la posterior, la que reprèn amb *De unges Forbund* (*La unió dels joves*, 1869) i *Kejser og Galilæer* (*Emperador i Galileu*, 1873).

En el procés de creació i elaboració de *Peer Gynt* intervenen diferents fonts i referències o influències. Com ja anota el mateix Ibsen en la carta a l'editor (8-VIII-1867), la font d'informació essencial és *Norske Huldre-Eventyr og Folkesagn* (1845-1848), de P. C. Asbjørnsen (1812-1885) i Jørgen Moe (1813-18823), una recopilació de llegendes i contes populars nòrdics. En una narració del segon volum, *Rensdyrjakt ved Rondane* (*La caça de rens a Rondane*), apareix un personatge, el caçador Per Fugleskjelle, que duu el nom del protagonista de l'obra d'Ibsen. També el danès Frederik Paludan-Müller (1809-1876) és autor d'*Adam Homo* (1842, 1849), un poema dramàtic que presenta un protagonista que passa per les tres edats successives (jove, madur, vell) fins que mor, i el personatge d'Alma, que recorda el de Solveig, «l'une et l'autre rachatant, par l'amour, le héros. Toutefois, chez Paludan-Müller, Adam "se range" et finit en bourgeois anobli» (BOYER, 1994: 36-37). Ibsen confessa també a Peter Hansen que *Peer Gynt* conté «much that is reminiscent of my own youth, for Åse my own mother —with necessary exaggeration— served as model (as she also did for Inga in *The Pretenders*)» (IBSEN, 1905: 198). Finalment, Régis Boyer assenyala que el personatge de Peer Gynt es prefigura, per exemple, en el de Falk de *Kärlekens Komedi* (*La comèdia de l'amor*), i es retroba en els de Steensgaard

de *De unges Forbund* (*La unió dels joves*), Hjalmar Ekdal de *Vildanden* (*L'ànec salvatge*) i Ulrik Brendel de *Rosmersholm* (1887), sense oblidar el Rubek de *När vi döda vaknar* (*Quan ens despertarem d'entre els morts*, 1900).

IV

Com *Brand*, *Peer Gynt* és un text en cinc actes que Ibsen presenta com a *antithesis of Brand*; «many consider it my best book», comunica a Edmund Gosse (1849-1928), el 30 d'abril de 1872, i li demana:

I do not know how you will like it. It is wild and formless, written without regard to consequences – as I only dare to write far away from home; it came into being during my stay on the island of Ischia and in Sorrento in the summer of 1867. (IBSEN, 1905, 237)

Amb una important vessant satírica i fantàstica, l'obra assoleix el màxim clímax espectacular en l'acte quart, quan l'acció trasllada Peer Gynt de Noruega a l'Àfrica, des del Marroc, passant pel desert, i al Caire, i en l'acte cinquè, en la tràgica travessia marítima que el retorna a casa. En el si d'una trama prou prolixa, Ibsen presenta barrejats, però clarament diferenciats en els seus papers, els personatges humans de la història amb altres més o menys personificats de base històrica (estàtua de Mèmnon, que recorda Barbablanc de Dovre; l'Esfinx muda de Gizeh, que recorda la Veu / el Gran Entrebanc), o en forma d'éssers meravellosos (trolls), animals (ocells) i altres aspectes

pròpiament inanimats (cabdells, fulles marcides, xiuxiueig de l'aire, gotes de rosada, palles trencadisses).

Els tres primers actes, que passen a Gudbrandsdal i a les muntanyes noruegues, formen una unitat i són els més propers a la inspiració popular. Un jove i vitalista Peer Gynt, orfe de pare, és considerat un pària, una mena de vagabund, temerari i irresponsable, però alhora ben predisposat a realitzar alguna cosa important. Un home comú que viu en conflicte i s'encara amb el seu entorn, amb la mare, els veïns, els trols i el rei Barbablanc, o Solveig, l'amor de la qual no l'abandona mai. La virginal Solveig, que contrasta amb la bruixa sexual transfigurada en la Vestida de Verd en l'acte segon, i trenca els lligams familiars per reunir-se amb Peer, la persona que estima. És una dona fidel als seus afectes, als quals no renuncia en cap moment. Peer, indigne de Solveig pels seus amors trolians, aïllat arran de la mort de la mare, desarrelat i sense família, decideix marxar voluntàriament a l'exili.

El quart acte mostra l'esperit aventurer de Peer Gynt, que només viu per a si mateix i es refugia en un món imaginari —des del Marroc, passant pel desert, el poble de Gizeh, per acabar en un manicomi del Caire. Un Peer madur —«un senyor atractiu de mitjana edat, amb un vestit de viatge elegant i ulleres de pinça d'or al pit»— que s'ha convertit en un individu que actua sense miraments, però que amb les seves aventures cada cop més fantàstiques pot arribar a crear empatia amb el lector/espectador. Empès per Begriffenfeldt, el director del manicomi del Caire, considerat per alguns analistes de l'obra com una ca-

ricatura del filòsof Friedrich Hegel (1770–1831), estudiós de la filosofia de la història i també d'Egipte, que proclama la mort de la Raó Absoluta, Peer és convertit en emperador pels bojos, cosa a la qual ell no aspirava; uns malalts mentals que «are not themselves; they are really *beside* themselves» (AARSETH, 2014: 27). Fixem-nos, però, en l'apreciació del director de l'asil:

És aquí, senyor meu, on cadascú
és ell mateix radicalment.
Ell mateix i res més en absolut.
El *jo mateix* navega a plena vela!
Cadascú es tanca en el barril del *jo*,
tan hermèticament tancat en ell mateix
que el barril se li impregna d'una capa del *jo*.

Com assenyala Aarseth:

Again, the idea of being one self here is interpreted in the sense of the troll motto, to be oneself enough. Peer is exposed to mirror-images of himself, without recognizing them as such – whether they appear as trolls, as monkeys, as mute monuments, or as inmates of a madhouse – they are cultivating the same idea of the self. (AARSETH, 2014: 27)

El cinquè acte, que té l'amplitud i la gravetat d'una moralitat medieval, és el del retorn a casa de Peer Gynt, «un vell robust, amb barba i cabells blanquinosos». La seva figura més lluminosa s'ha diluït, ara és un supervivent descregut i sense companyia, però més humanitzat. Com diu Harold Bloom:

Peer no ens acaba d'agradar gaire cap al final, dalt del vaixell, quan és cruel amb la tripulació; ni tampoc no ens cau bé el Peer nàufrag, que ofega el cuiner amb un deix d'entusiasme plaent. Però la major part de l'estona Peer provoca el nostre afecte. La seva part violenta és un reflex, no només del seu trollianisme, sinó del seu origen mitològic i del seu estatus com a troll assassí. (BLOOM, 1995: 390)

Topa amb el Fonedor de Botons, la consciència crítica vigilant de Peer, que confirma que la seva vida ha estat un desastre. Un Peer Gynt més autèntic i real que llegendari reconeix el seu fracàs. Compara les diverses capes d'una ceba amb les de la seva vida, al final de la qual descobreix que no hi ha res. No té res a l'abast a què aferrar-se. Ha de fugir, no pot carregar amb els pecats del diable i li pesen els seus. Retroba el Fonedor de Botons, que vol endur-se la seva ànima. Peer no ha estat, però, un pecador notable, i tampoc un virtuós. S'ha pres el pecat a la lleugera. No ha pogut ser un botó lluent i ha de barrejar-se amb el comú, perquè fins ara «no has estat mai *tu mateix*: què hi fa, doncs, si ara t'esvaeixes del tot». Peer demana temps per demostrar-li al Fonedor de Botons que «he sigut jo mateix tota la vida [...] amb testimonis i certificats». Tanmateix Peer Gynt no troba suport en el rei Barbablanc, que li recorda que, quan marxà a l'exili, se n'endugué la divisa que separa trols i homes: «Sigues tu mateix, i prou». Per al Fonedor de Botons, Peer ha viscut amagat com un trol, però ell ho nega. Tots dos, al capdavant, s'han convertit ja en dos personatges de ficció. Peer demana al Fonedor què significa ser un mateix: «trobar-se a *si mateix* vol dir trobar-se amb la intenció del Mestre anunciada pertot

arreu». Renuncia a ser *jo mateix*. Considera que «a l'estranger, vaig fer una vida diabòlica», però no duu el certificat que li ha d'estalviar ser fos en el cullerot, i ho fa saber al Fonedor de Botons, de qui s'acomiada «fins a la pròxima cruïlla». Torna a casa, retroba Solveig i li prega que condemni els seus pecats i el seu comportament groller. La dona li recorda, però, que no ha pecat, que durant aquests anys «vivies en la meva fe, en la meva esperança i en el meu amor». Peer demana ser aixoplugat per Solveig, cosa que assumeix com a mare, esposa i dona. Mentrestant el Fonedor de Botons, que és a l'aguait, li recorda: «Ens trobarem a l'última cruïlla, Peer, i aleshores veurem... no dic res més». Com anota Harold Bloom:

El fonedor de botons promet una reunió a l'última cruïlla, mentre que Solveig abraça Peer i li promet una regressió infinita. Hi ha ben poques coses per associar Ibsen a l'aprovació de cap d'aquestes dues promeses. Per a ell, i per a nosaltres, l'obra acaba en una ironia, és a dir, sense sentit. Peer ni se salva ni es condemna en una fusió final; en comptes d'això, s'adormirà i somniarà. Certament, no serà prou ni per a ell, ni en ell, i haurà estat purificat; ¿però serà ell mateix quan dormi a la falda de Solveig? (BLOOM, 1995: 398)

V

Què és i què queda del *jo gyntià* exposat per Peer en l'acte quart, davant Mister Cotton, Monsieur Ballon i els senyors Von Eberkopf i Trumpeterstråle:

El *jo mateix* peergyntià és l'exèrcit
de desitjos, cobdícies i passions...
el *jo mateix* peergyntià és el mar
de fantasies, exigències i demandes...
És, de fet, tot allò que fa que el cor
em bategui de forma excepcional,
i fa que jo existeixi com a *jo*.
Pro, així com Déu Nostre Senyor
necessita la terra per fer-lo omnipotent,
jo, per part meva, necessito l'or
per fer-me emperador.

Fins al retorn als orígens en l'acte cinquè, Peer Gynt defuig la responsabilitat davant la seriositat del món real, amb una ànsia d'autorealització:

Aquí [*Peer Gynt*] la voluntad de liberación, por oposición, consciente, lucha y afirmación, se reemplaza por un deseo semejante, aunque debilitado: llenarse uno mismo; realizar «lo más auténticamente propio», pero ahora no en nombre de la humanidad, y no mediante la lucha [com a *Brand*], sino mediante la evasión. [...] Para la oposición consciente de Brand, la afirmación ha sido el método relevante. Brand no tiene, en efecto, ninguna experiencia no expresada, ninguna motivación oculta (esta es la diferencia esencial con el manejo que hace de una experiencia similar de vocación en *Rosmersholm* y en sus obras finales). En la evasión de Peer Gynt, la fantasía es el método; no una fantasía descrita, sino una fantasía vívida, una fantasía en acción. Adaptando el método y el material de la leyenda, Ibsen logra —de un modo

libre— otra forma nueva. *Peer Gynt* se adapta a la forma tradicional de planteamiento. (WILLIAMS, 1975: 45)

La mostra més clara del seu tarannà, un cop morta la mare en l'acte tercer, una de les escenes més emotives i poètiques de l'obra, és quan Peer Gynt fuig abruptament «cap al mar i molt més lluny encara». Rebutja fer-se càrrec de la situació, quan aquesta ja no pot afalagar la seva imaginació. S'escapa de si mateix i Ibsen revela la seva manca d'humanitat amb l'ús que fa de les metàfores animals, com s'aprecia en una part important de l'acte quart, perquè:

On the one hand he is a weak character, easily tempted, a day dreamer, unable to solve riddles, talking about being himself without understanding what it means, lacking a worthy purpose in his life, running away from the unpleasant consequences of his actions, in short a moral and intellectual failure. On the other hand, there is the potential of his waking up, of one day vehemently protesting the prospect of his own extinction, sensing the possibility that he will perceive his genuine identity as a human being, realize the nothingness of his wordly aspirations and recover what he had lost in his pursuit of material wealth. (AARSETH, 2014: 20)

Tanmateix, en l'acte cinquè, Peer s'adona que el *jo gyntià* és equivalent a un animal, i l'escena de les capes de la ceba «which the epitaph monologue is part of, is an allegorical reminder of the espiritual emptiness of Peer – like the onion he has no core, no inner substance». L'encontre amb l'Ho-

me Prim posa també en evidència que no té cap identitat i que hauria de ser acollit en el cullerot del Fonedor de Botons. Davant de Solveig, Peer exposa la qüestió final en forma d'endevinalla:

PEER GYNT:

Sabries dir-me on ha estat Peer Gynt tots aquests anys?

SOLVEIG:

On ha estat?

PEER GYNT:

Amb el destí marcat al front,
talment com va sorgir de pensament de Déu!

Sabries dir-m'ho?

Perquè, si no, hauré de tornar a casa,
a les profunditats de les terres boirosses.

SOLVEIG (*somriu*):

Aquesta endevinalla és fàcil.

PEER GYNT:

Doncs digue'm la resposta!

On era *jo mateix*, l'home sencer, l'autèntic?

On era, amb el segell de Déu al front?

SOLVEIG:

Vivies en la meva fe,
en la meva esperança i en el meu amor.

Certament, Solveig ha sabut preservar l'autèntic *jo* de Peer en la seva fe, la seva esperança i el seu amor. Peer torna on tot va començar i ara és capaç de fer aquest reconeixement:

PEER GYNT (*l'envolta una llum tènue, i crida*):

Mare! Esposa! Dona immaculada!

Amaga'm, aixopluga'm aquí dins!

(*L'abraça ben fort i amaga la cara a la seva falda. Es fa un llarg silenci. Surt el sol.*)

Efectivament, si, d'una banda, es té en compte la baixa estima de Peer, els seus constants canvis de personalitat, els seus apetits i desitjos, la seva existència semblant a la de la ceba, es pot arribar a argumentar que «Ibsen in this poem is presenting a version of the modern self in its lack of stability, its multiple role-playing», però també que:

If, however, we emphasize what we have called the higher self, the divine core of the main character, it seems safe to assume that this higher self of Peer Gynt is a premodern concept, and that Ibsen in his poem is presenting a Romantic view of human identity. (AARSETH 2014: 29)

VI

Com queda clar en la seva correspondència, Ibsen, que compta amb una important producció poètica, avala per damunt de tot la forma poètica de *Peer Gynt*, amb una rica i variada polimetria explicitada en els 1.611 versos dels tres primers actes, els 1.527 del quart i els 1.259 del cinquè. Versos de doble procedència, la clàssica —«in rhymed verse, but of a greater variety, in both octosyllabics and decasyllabics, not merely iambic and

trochaic, but dactylic and anapaestic too, and even, for those interested in these things, amphibrachs» (MEYER, 1985: 277)— i l'altra:

réservé[e] aux ballades populaires. Les connaisseurs admirent à l'en-
vi l'art impeccable de cette versification, particulièrement heureuse
dans cette belle langue musicale qu'est le norvégien – d'autant
plus qu'Ibsen mêle tous les parlers, si l'on ose dire, norvégiens: le
dano-norvégien, bien entendu, mais aussi tous ces dialectes dont
est tellement riche ce pays, en sorte que chaque épisode, chaque
personnage à sa façon de s'exprimer. (BOYER, 1994: 44)

Com es pot apreciar, la gran dificultat de traduir *Peer Gynt*
directament de l'original i en vers a qualsevol altra llengua
explica que ja en els primers temps, llevat de determinats tra-
ductors alemanys, els primers de fer-ho al francès —Moritz
Prozor— i a l'anglès —William Archer— adoptessin la prosa.
Més propers a nosaltres en el temps, el mateix Régis Boyer
optà també per la prosa:

On voudra donc bien accepter mes excuses anticipées et tenir
le texte que l'on va lire pour ce qu'il est: un essai, fidèle le plus
possible, mais d'autant plus éloigné de l'original qu'il a bien fallu
renoncer à traduire en vers français, les métriques de nos deux
langues étant rigoureusement différentes. Ce n'est pas, par là,
quêter des excuses, c'est préciser que le rendu français perd sans
conteste un aspect essentiel de l'original. (BOYER, 1994: 44-45)

En l'àmbit de la llengua anglesa, es compta, en canvi, amb dues

traduccions en vers, la de Christopher Fry (1907–2005) i Johan Fillinger (1918–1996), i la de John Northam (1922–2004). En llengua espanyola, el 2006, Rosamaría Paasche publicà una traducció en vers, revisada per Clelia Chamatropulos, a càrrec de les Ediciones Colihue de Buenos Aires.

No cal dir la gran importància que té per a la llengua i cultura catalanes la traducció de *Peer Gynt* realitzada per Joan Sellent i Anne-Lise Cloetta, responsable de la traducció literal de l'original. L'experiència prèvia de Sellent com a traductor d'uns quants textos de Shakespeare per ser representats va ser fonamental a l'hora de traduir en vers *Peer Gynt* com un text destinat a l'espectacle que va dirigir Calixto Bieito. La pulsio mètrica podia contribuir a la fluïdesa i eufonia de l'elocució a la vegada que se cenyia a la forma de l'original d'una manera molt lliure, perquè no es pretenia reproduir-ne els patrons mètrics. En aquest sentit, Sellent va aplicar el mateix criteri versificador de les versions del teatre de Shakespeare: la polimetria a base de versos de nombre de síl·labes parell. A banda d'aquest aspecte, no es va cenyir ni al nombre de versos ni a les fronteres de vers de l'original.

VII

Conscient de les dificultats de la representació completa de l'obra, Ibsen decideix fer una adaptació del text original i oferir-lo com a drama musical. Amb aquest objectiu, escriu a Edvard Grieg (23-I-1874) i li explica la seva intenció d'«*arrange*

Peer Gynt —of which the third Edition is soon to appear— for performance on the stage. Will you compose the music which will be required? I will briefly indicate to you how I think of arranging the play». De la llarga exposició, acte per acte, que fa Ibsen suggerint els moments i les formes d'intervenció musical, assenyala el següent sobre l'omissió teatral de l'acte quart, en relació amb la proposta de muntatge musical:

Almost the whole of the Fourth Act is to be omitted at the performance. In place of it, I think there should be a great musical tone-picture, suggesting Peer Gynt's wandering all over the world, American, English, and French airs might occur as alternating and disappearing motives. (IBSEN, 1905: 269-270)

En conseqüència, l'acte cinquè «which at the performance will be called the Fourth Act or the Epilogue[and] must be considerably shortened». El detallat pla exposat per Ibsen no va ser, però, realitzat en termes absoluts quan el 24 de febrer de 1876 s'estrenà al Teatre Møllergaden de Cristiania, sota la direcció de Grieg. El compositor va compondre vint-i-set números instrumentals i vocals des de la perspectiva d'una música incidental que pretén il·lustrar un text dramàtic com era *Peer Gynt* originàriament. Se'n van extreure dues suites escrites per a orquestra simfònica amb quatre peces cadascuna d'aquesta música incidental. La *Suite núm. 1, op. 46* va ser escrita el 1888 i la constitueixen *Morgenstemning* (*Al matí*; episodi marroquí de l'acte quart), *Åses død* (*La mort d'Åse*, la mare de Peer Gynt, acte primer), *Anitras Dans* (*Dansa d'Anitra*, episodi del Marroc de l'acte quart) i *Dovregubbens hall* (*A la cova del rei de la muntanya*,

que descriu el món dels trols i el seu rei, acte tercer). La *Suite núm. 2*, op. 55 va ser escrita el 1893 i la constitueixen aquestes quatre peces: *Bruderovet. Ingrids klage* (*El segrest de la núvia. El lament d'Ingrid*, acte primer), *Arabisk Dans* (*Dansa àrab*, acte quart), *Peer Gynts hjemfart. Stormfull aften på havet* (*El retorn de Peer Gynt. Tempesta en el mar*, final de l'acte quart) i *Solveigs sang* (*Cançó de Solveig*, final de l'acte cinquè).

VIII

Després de l'estrena a Cristiania de *Peer Gynt* el 1876, l'obra es va estrenar en els altres països escandinaus: Dagmar Teatret de Dinamarca (15-I-1886), al Teatre Stora de Göteborg (2-II-1892) i al Teatre Alexander de Hèlsinki (15-III-1895). La primera producció en llengua alemanya va tenir lloc al Deutsches Volkstheater de Viena (9-V-1902) i a la Gran Bretanya va tenir lloc al Queen's Hall d'Edimburg (14-II-1908). Si bé *Peer Gynt* va trigar a formar part dels repertoris dels teatres d'arreu del món, amb o sense música de Grieg o d'altri, traduïda o adaptada al teatre o al cinema, actualment la seva presència arreu queda perfectament recollida en la base de dades de la pàgina web dedicada a Ibsen: ibsenstage.hf.uio.no.

Entre moltes altres, m'agradaria destacar algunes propostes. En l'àmbit cinematogràfic, el 1941, David Bradley (1920-1997) va realitzar una adaptació cinematogràfica muda interpretada per Charlton Heston i Betty Hanisee; la novel·la *Big Fish* (1998), de Daniel Wallace (1959), inspirada en *Peer Gynt*, va ser adaptada

al cinema per Tim Burton (1958) el 2003. En l'àmbit del teatre, el 1957, Ingmar Bergman (1918-2007) va dirigir a Malmö un muntatge de cinc hores amb Max von Sydow en el paper de Peer Gynt. El 1971 Peter Stein (1937), amb dramaturgia de Botho Strauss, va muntar *Peer Gynt* a la Schaubühne de Berlín amb música de Peter Fischer, escenografia de Karl Ernst Hermann i amb el personatge de Peer Gynt interpretat per sis actors —Heinrich Giskes, Michael König, Bruno Ganz, Wolf Redl, Dieter Laser i Wernie Rehm—. El muntatge, que durava aproximadament set hores, s'oferí en dos dies consecutius. Semblantment a la proposta, Patrice Chéreau (1944-2013), que havia assumit la direcció escènica de la Tetralogia de Wagner, en paral·lel a la direcció musical de Pierre Boulez al Festival de Bayreuth de 1976, el maig de 1981 dirigí un nou muntatge de *Peer Gynt* al Théâtre National Populaire de Villeurbanne amb escenografia de Richard Paduzzi, música de Fiorenzo Carpi i amb Gérard Desarthe de Peer Gynt i Maria Casares en el paper d'Åse, la mare. Traduïda directament del noruec per François Regnault, la representació es dugué a terme en dues sessions de tres hores i mitja de durada cadascuna. Posteriorment, es va representar al Théâtre de la Ville de París. Amb motiu de la commemoració de la dissolució de la unió entre Suècia i Noruega, Robert Wilson (1941) va dirigir un muntatge de quatre hores i mitja, una coproducció entre el Teatre Noruec d'Oslo i el Teatre Nacional de Bergen, el 19 de febrer de 2005, amb una traducció de la llengua danesa-noruega d'Ibsen al nou noruec a càrrec de Jon Fosse. L'any 2019, en el marc del 67è Festival de Bergen, es va presentar una coproducció de Tivoli Festival Copenhagen, Teatro Arriaga de Bilbao, Vilnius Festival, l'Or-

questra Simfònica de Göteborg, l'Orquestra Simfònica d'Is-làndia i l'Opéra National du Rhin, dirigida per Calixto Bieito, un nou muntatge de l'obra entorn del personatge de Solveig, *Venter (L'espera)*, basat en *Els ocells sota el cel*, una novel·la de Karl Ove Knausgård, i amb la videocreació de la cineasta Sarah Derendinger. El personatge de Solveig era interpretat per la soprano Mari Eriksmoen amb la música incidental de Grieg.

En l'àmbit hispànic, fins ben entrada la segona meitat del segle xx, no em consta cap muntatge sobre *Peer Gynt*. Abans de 1939, es va publicar una traducció al castellà de F. Torres Fer- rer i Antonio de Vilasalba (pseudònim d'Antoni Palau i Dulcet [1867-1954]) dins la col·lecció «Teatro Antiguo y Moderno» (38, 1906), que dirigia el mateix Dulcet. El 1936, Ventura Gas- sol i Joan Puig i Ferrer van publicar una adaptació de l'obra, que va editar Barcino a la «Col·lecció Popular Barcino» (126). Aquesta adaptació va ser la utilitzada per Francesc Nel·lo i Joan Bas en el muntatge que es va representar al Teatre Romea- Centre Dramàtic de la Generalitat entre el 12 de novembre de 1982 i el 9 de gener de 1983.

Amb motiu del centenari de la mort d'Ibsen, el 2006, es va muntar una coproducció internacional formada pel Festival Internacional de Bergen, el 30è Festival Grec de Barcelona, el Teatre Romea i l'Ajuntament de Viladecans. Calixto Bieito va dirigir el muntatge a partir d'una dramaturgia de Xavier Zuber, extreta de la traducció directa del noruec al català i en vers de Joan Sellent i Anne-Lise Cloetta. Es va estrenar a Bergen el 25 de maig de 2006, es va representar també a Salamanca, en el

II Festival Internacional de las Artes de Castilla y León, el 12 de juny del mateix any, i, finalment, es va presentar al Teatre Grec de Barcelona el mes de juny.

IX

Des d'una perspectiva actual, *Peer Gynt* és un text que no explica només la situació personal i professional que Ibsen va viure en el moment de concebre'l, sinó que juntament amb *Brand* obren clarament la producció d'Ibsen a la contemporaneïtat. Avui qualsevol aproximació a la seva lectura o a una possible representació depassa la interpretació circumscribida a la realitat històrica i cultural dels països escandinaus, com posen en evidència els muntatges que s'han fet sobre *Peer Gynt* en els últims cinquanta anys. *Peer Gynt* és més vigent que mai. No és debades que Ibsen i aquesta obra en concret generessin l'atenció i admiració de lectors tan diversos com George Bernard Shaw, W. H. Auden, Jorge Luis Borges, Claudio Magris, entre molts altres, com, un cop més, Harold Bloom:

Ibsen és el dramaturg exemplar del període estètic perquè, d'una manera molt més subtil que Txékhov, i ja no diguem que Strindberg, Wilde i Shaw, intueix com ho ha de fer per perspectivitzar els seus personatges a través d'aspectes de les nostres percepcions i sensacions. És l'hereu democràtic de l'aristocràtic Goethe, i per bé que no pot igualar *Faust. Der Tragödie zweiter Teil* com a poema dramàtic, sap el secret que Goethe no va aconseguir mai: com revifar el drama poètic en la postil·lustració. Les mitologies de la

segona part de *Faust* resultaven massa remotes per aconseguir una proximitat dramàtica; Ibsen, al contrari, es basa en una mitologia tradicional oculta que li funciona de la mateixa manera que la mitologia freudiana serveix a molts dels escriptors de la nostra Edat Caòtica. (BLOOM, 1995: 385)

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES CITADES

- AARSETH, Asbjørn (2001). «Peer Gynt and Hegel's Ideas on Egyptian Art», *Scandinavian Studies*, 73, 4, pàg. 535-546.
- AARSETH, Asbjørn (2014). «The Gyntian self». A: Kwok-kan TAM, et al. (ed.). *Ibsen and the Modern Self*. The Open University of Hong Kong Press. ProQuest Ebook Central, pàg. 17-30.
- BLOOM, Harold (1995). «Ibsen: Trolls i Peer Gynt». A: *El cànon occidental*. Barcelona: Columna, pàg. 382-399.
- FULSAS, Narve & REM, Tore (2017). *Ibsen, Scandinavia and the Making of a World Drama*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GASSOL, Ventura & PUIG I FERRETER, Joan (1936). *Peer Gynt*. Barcelona: Editorial Barcino, «Col·lecció Popular Barcino», 126.
- GRAVIER, Maurice (1973). *Ibsen*. París: Éditions Seghers.
- IBSEN, Henrik (1899). *Peer Gynt*. Amb prefaci de Moritz PROZOR. París: Librairie Académique Didier, Perrin et Cie, Libraires-Éditeurs.

- IBSEN, Henrik (1905). *Letters of Henrik Ibsen*. Traducció de John Nilsen LAURVIK & Mary MORISON. Nova York: Fox, Duffield and company.
- IBSEN, Henrik (1994). *Peer Gynt*. Traducció i presentació de Régis Boyer. París: Flammarion, «Collection GF», 805.
- IBSEN STAGE. ibsenstage.hf.uio.no
- PANDOLFI, Vito (1989). «Ibsen». A: *Història del teatre*, 3. Barcelona: Diputació de Barcelona, Institut del Teatre, pàg. 48-61.
- MEYER, Michael (1985). *Ibsen. A Biography*. Harmondsworth: Penguin Books.
- SARRAZAC, Jean-Pierre (2012). *Poétique du drame moderne. De Henrik Ibsen à Bernard-Marie Koltès*. París: Éditions du Seuil.
- WILLIAMS, Raymond (1975). *El teatro de Ibsen a Brecht*. Barcelona: Ediciones Península, pàg. 27-86.
- YSTAD, Vigdis (1999). «Henrik Ibsen est-il un classique ?». A: Régis Boyer (dir.). *Ibsen, Europe*, 840, abril 1999, pàg. 26-37.

Sobre els criteris de traducció

Joan Sellent

Aquesta versió catalana de *Peer Gynt* va ser feta responent a un encàrrec per a una posada en escena,¹ i no és fins ara, gairebé quinze anys després, que aquest treball conjunt que vaig elaborar amb la traductora noruega Anne-Lise Cloetta veu la llum en forma de llibre. El que el lector hi trobarà, ateses les característiques de l'encàrrec, és un text en què l'oralitat i les estratègies de traducció que se'n deriven van ser un requisit prioritari a l'hora de redactar-lo, i en què la fluïdesa del discurs, la claredat i l'eufonia dels enunciats passaven per davant del rigor filològic extrem i de la literalitat minuciosa. És, per dir-ho amb un símil musical que ja he fet servir en més d'una ocasió, la partitura d'un producte sonor que ja va fer el seu fet, i que ara es dona a conèixer per escrit.

¹ Dirigida per Calixto Bieto i amb Joel Joan en el paper protagonista, es va estrenar al Festival de Bergen (Noruega) el 25 de maig del 2006, i posteriorment (el 26 de juny del mateix any) es reestrenava a Barcelona en el marc del Festival Grec.

Tractant-se d'una traducció a quatre mans, el primer pas abans d'escriure una sola línia havia de ser, lògicament, establir unes pautes de treball prou delimitades perquè la feina llisqués sense més obstacles que els que inevitablement planteja una obra d'aquesta complexitat.

No es pot pas dir que fos difícil determinar el paper de cadascú: jo podia aportar la meua experiència com a traductor, però no sabia ni un borrall de noruec; en canvi, l'Anne-Lise, resident a Catalunya des de feia dècades i amb el català com a llengua d'ús quotidià, esgrimia les credencials de tenir el noruec com a llengua materna i de conèixer a fons la literatura del seu país, i molt especialment l'obra d'Ibsen. Amb aquest punt de partida, els papers gairebé es van repartir sols: ella redactaria una primera versió, al més literal possible i sense més objectiu que la intel·ligibilitat, i afegint-hi tota mena d'aclariments sobre els diversos registres i nivells de solemnitat o de col·loquialitat en què s'expressaven els personatges, així com una breu informació addicional sempre que hi trobés alguna referència cultural, social, històrica, etc., per ajudar-me a contextualitzar-ho tot.

Amb aquest material, jo havia de fer la versió definitiva procurant dotar el text català de tanta naturalitat idiomàtica i funcionalitat escènica com pogués. La primera versió de l'Anne-Lise conservava (si bé sense una reelaboració mètrica) el nombre de versos i les fronteres de vers de l'original, cosa que, abans de posar-m'hi, em recordava que tenia entre mans un text en vers i em confrontava obertament a la necessitat de decidir quina

opció estilística adoptava per recrear-lo; en definitiva, si optava per mantenir el vers o per recórrer a la prosa. Qui ens havia encarregat la feina no havia especificat —ni tan sols insinuat— en cap moment si el nostre text havia de ser redactat en una forma o en una altra. El fet que optés pel vers, per tant, va ser una decisió presa amb absoluta llibertat.

Hi ha moltes versions de *Peer Gynt*, en moltes llengües diferents, que han optat per la prosa (potser més que les que han triat el vers). No sé fins a quin punt el fet que predominin les traduccions en prosa pot tenir a veure amb la creença, bastant generalitzada i segurament justificada, que aquest poema dramàtic de Henrik Ibsen es presta més a ser llegit que no pas escenificat; sigui com vulgui, el cas és que la nostra versió anava destinada a l'escena i, per tant, regien les prioritats a què m'he referit al principi. I és al servei d'aquestes prioritats (fluïdesa, pulsio rítmica, eufonia) que vaig decidir conservar la forma versificada. L'experiència com a traductor i com a espectador m'ha refermat, al cap dels anys, en el convenciment que, quan una peça teatral ha estat escrita en vers, traslladar-la a una altra llengua en prosa sol anar en detriment dels valors rítmics de l'original, i el més probable és que produeixi un discurs molt més allargassat, arrítmic i feixuc.

Val a dir, però, que la decisió de conservar el vers en la versió definitiva no va anar acompanyada d'un intent de subjecció a les mateixes pautes versificadores de l'original. Ibsen va redactar *Peer Gynt* majoritàriament en versos heptasíl·labs rimats, mentre que, en aquesta traducció que el lector té a les mans, el criteri

aplicat és la combinació constant de versos de mètrica diversa, per bé que sempre de nombre de síl·labes parell, i renunciant a la rima. En seria un exemple aquest fragment a l'atzar:

Tallant les ones amb la quilla
posava rumb al sud,
i on es gronxa orgullosa la palmera esvelta,
coronant la badia, vaig encendre
el meu vaixell.
(acte quart, escena VII)

I, a diferència del que havia fet l'Anne-Lise en la seva versió literal, no em vaig cenyir ni a les fronteres de vers ni al nombre de versos de l'original. És, en definitiva, el mateix criteri versificador que he aplicat sempre en les versions del teatre de Shakespeare, amb l'únic objectiu que no es perdi del tot la cadència rítmica amb què avancen els originals.

No vull deixar de referir-me a la tranquil·litat amb què vaig poder treballar en tot moment gràcies a l'esplèndida, precisa, il·luminadora i rigorosa feina prèvia d'Anne-Lise Cloetta. Saber per endavant i amb exactitud *què* has de dir i haver-te de centrar només en *com* ho diràs és un luxe que envejaria qualsevol traductor.

Peer Gynt

PERSONATGES

ÅSE, viuda d'un granger

PEER GYNT, el seu fill

DUES DONES AMB SACS A L'ESQUENA

ASLAK, ferrer

CONVIDATS AL CASAMENT

EL MESTRE-SALA

HOMI i DONA (la seva esposa), acabats d'arribar

SOLVEIG i HELGA, les seves filles

EL PROPIETARI DE HÆGSTAD

INGRID, la seva filla

EL NUVI I EL SEU PARE

TRES NOIES

LA VESTIDA DE VERD

EL BARBABLANC DE DOVRE

TROLS CORTESANS

TROLS NENS

TROLS BRUIXES

TROL CORTESÀ MÉS VELL

TROLS DONZELLES
UNA VEU
CRITS D'OCELLS
KARI, esposa d'un granger
TRUMPETERSTRÅLE
MISTER COTTON
MONSIEUR BALLON
VON EBERKOPF
DOS ESCLAUS
EL VIGILANT
EL LLADRE
EL PERISTA
COR DE NOIES
ANITRA
ESTÀTUA DE MÈMNON
BEGRIFFENFELDT, director del manicomi del Caire
HUHU, fanàtic del llenguatge de la costa de Malabar
HUSSEIN, ministre oriental
EL CAMPEROL
DIVERSOS BOJOS I ELS SEUS GUARDIANS
SCHAFMANN, intern del manicomi
EL CAPITÀ del vaixell
TRIPULACIÓ DEL VAIXELL (EL GUAITA, L'OFICIAL, EL VIGIA,
EL CONTRAMESTRE i EL CUINER)
EL PASSATGER DESCONEGUT
EL GRUMET del vaixell
EL PASTOR DE L'ESGLÉSIA
SEGUICI FÚNEBRE
L'AGUTZIL

ELS CABDELLS
LES FULLES MARCIDES
EL XIUXIUEIG DE L'AIRE
LES GOTES DE ROSADA
LES PALLEs TRENCADISSES
EL FONEDOR DE BOTONS
HOME PRIM
FELIGRESOS

Acte primer

ESCENA I

Un boscatge en el vessant de la muntanya, prop de la casa d'ÅSE. Un riu es precipita muntanya avall. A l'altra banda del riu hi ha la caseta d'un molí d'aigua. Un dia calorós d'estiu. PEER GYNT, un noi de vint anys i de constitució robusta, baixa pel caminet seguit d'ÅSE, la seva mare, una dona baixeta i prima, que està furiosa i l'escridassa.

ÅSE:

Menteixes, Peer!

PEER GYNT (*sense aturar-se*):

Que no! Que no menteixo!

ÅSE:

Doncs jura'm que és v'ritat!

PEER GYNT:

Que t'ho juri? Per què?

ÅSE:

No goeses, oi?

Tot són invents i fantasies!

PEER GYNT (*s'atura*):

No, que és tot cert! De cap a cap!

ÅSE (*se li planta al davant*):

Vols enredar la teva pròpia mare?

Primer te'n vas a caçar rens a les muntanyes,

i et perds entre la neu

els mesos de més feina amb la collita;

després tornes a casa esparracat,

sense escopeta, sense caça,

i encabat tens la barra de voler-me

fer creure les pitjors fanfarronades!

Aviam, digues: on te'l vas trobar,

aquest ren mascle?

PEER GYNT:

Cap a l'oest de Gjendin.

ÅSE (*amb una rialla burleta*):

Sí, segur...!

PEER GYNT:

El vent glaçat m'anava en contra,

i la bèstia, amagada darrere una verneda,

anava escarbotant la crosta de la neu

buscant molsa...

ÅSE (*igual que abans*):

Oh i tant, sí, home, sí...

PEER GYNT:

Aguantant-me l'alè i parant l'orella

vaig sentir unes peülles que cruixien,

li vaig veure la punta d'una banya

i vaig anar avançant

arrossegant-me silenciós,
entremig de les roques...
El vaig poder observar des de darrere un bruc:
no has vist mai una panxa tan grassa i tan lluent!

ÅSE:

Déu nos en guard...!

PEER GYNT:

I li disparo... pam!
El ren mascle va caure fulminat,
pro així que cau ja em tens a mi muntant-lo
cama ací cama allà...
vaig aferrar l'orella esquerra
d'aquell dimoni, i just quan vaig voler
ficar-li el ganivet clatell endins,
va fer un bramul salvatge,
es va tornar a aixecar i, apuntalat
només sobre les potes de davant,
clava una guitza enrere i em fa caure
del puny el ganivet amb beina i tot;
llavors va estrenye'm el panxell
de la cama amb les banyes, com unes tenalles,
i amb aquestes que es llença disparat
carena enllà!

ÅSE (*sense voler*):

Redeu de... ai...!

PEER GYNT:

L'has vista mai, la carena de Gjendin?
Mitja milla de llarg,
i amb el llom esmolat

com una falç.
Des d'aquelles glaceres i esclavissaments,
i al fons d'unes tarteres grises que s'estimben
a totes dues bandes, mil metres més avall,
es veuen els estanys endormiscats.
El ren i jo tallàvem l'aire,
vorejant la carena.
No havia muntat mai un poltre com aquell!
Era com si ens enlluernessin
deu sols a la vegada.
L'esquena fosca de les àguiles
solcava l'espadat vertiginós
entre nosaltres i els estanys,
i deixàvem un rastre blanquinós de flocs.
S'esquerdaven les plaques de gel contra les vores
dels llacs, pro no sentia cap retronny:
només la dansa dels follets del remolí,
que cantaven i feien giravolts
al voltant dels meus ulls i les meves orelles!

ÅSE (*marejada*):

Ai, Déu m'ajudi...!

PEER GYNT:

De sobte,
i en el punt més penjat sobre l'abisme,
es va alçar una perdiu del seu amagatall,
cridant esparverada, davant mateix del ren.
Llavors el ren fa mitja volta, un salt al buit,
i ja ens tens a tots dos volant pels aires!
(ÅSE trontolla i busca un tronc d'arbre on agafar-se.)

Darrere nostre la paret negrosa
de la muntanya, i sota nostre
l'estimball sense fons!
Primer vam esquinçar capes de boira,
després esgarriàvem un estol de gavines
que fugien xisclant en totes direccions...
i nosaltres avall, avall, sense aturar-nos...
pro al fons de tot
veia brillar una cosa blanca
com el ventre d'un ren... Mare!
Era la nostra imatge reflectida a l'aigua,
que com un llamp 'nava pujant
cap a la superfície immòbil
i glaçada del llac,
amb el mateix furor vertiginós
amb què ens anàvem estimbant nosaltres...

ÅSE (*panteixant*):

Peer, per l'amor de Déu! Acaba ja!

PEER GYNT:

El ventre que baixava i el del fons
es van trobar de sobte i, amb el cop,
una escuma gegant ens va colgar.
No sé pas quanta estona vam estar
xipollejant per l'aigua, mare,
fins que al final, encara no sé com,
vam acostar-nos
a la riba del nord, el ren nedant
i jo penjat al seu darrere...
i vaig arrencar a córrer i no he parat fins ara.

ÅSE:

I el ren?

PEER GYNT:

Encara deu voltar per 'llà, suposo.

(Fa espetegar els dits, gira sobre els talons i afegeix:)

Si el trobes, ja te'l pots quedar!

ÅSE:

I tu no t'has trencat el coll,
ni l'espina, ni tan sols les cames?

Gràcies, Déu meu... lloat sigueu
per protegir el meu noi!...

S'ha fet un set als pantalons, però...
què és, això, si ho compares amb el mal
que hauria pogut prendre
amb una patacada com aquella?...

*(Calla de sobte, el mira bocabadada i fa uns ulls com unes taronges;
triga molt a trobar les paraules i per fi exclama:)*

Ah, mentider, impostor del diable!

Si en saps, de dir mentides, per la Santa Creu!

Ara ho recordo:

el conte que m'acabes d'explicar,
quan tenia vint anys ja me'l sabia!
Això li va passar an en Gulbrand Glesne,
i no a tu!

PEER GYNT:

Per què no pot passar-me a mi, també?

Les coses poden repetir-se...

ÅSE *(indignada):*

Sí,

i una mentida es pot girar de cap per 'vall,
guarnir-la amb tota mena d'ornaments
i mudar-li la pell, fins que ni el cos
es pugui reconèixer.
Això és el que has fet tu:
m'ho has presentat com un prodigi esgarriós,
disfressat de lloms d'aguila
i altres detalls horribles més o menys per l'estil,
fins a desfigurar-ho tot de tal manera
que l'esglai m'ençegava i no em deixava veure,
darrere tot això, una història
que he sentit explicar tota la vida!

PEER GYNT:

Si fos un altre qui em parlés així,
l'estabornia aquí mateix.

ÅSE (*plorant*):

Déu meu Senyor... jo voldria ser morta
i reposant sota la terra negra!
No el commouen les llàgrimes ni els prec...
Et perdràs, Peer... et perdràs per sempre més!

PEER GYNT:

Mareta meva,
tens tota la raó del món;
anima't, dona, que et vull veure contenta...

ÅSE:

Calla!
Com puc estar contenta, ni que ho vulgui,
si m'ha tocat per fill un porc?
No és una amarga recompensa

que jo, una pobra viuda desvalguda,
hagi de viure sempre consumida
per la vergonya?

(Torna a plorar.)

Què en queda d'aquells temps en què el teu avi
nedava en l'abundància?

On són aquelles saques de diners
que va deixar el vell Rasmus Gynt?

S'ho va polir el teu pare,
se li va escolar tot com sorra entre les mans:
comprant terres a dojo, viatjant
amb carrosses daurades...

On és el dineral
que es va llençar en aquell banquet d'hivern,
on cada convidat estavellava gots
i ampolles contra les parets?

PEER GYNT:

I on són les neus d'antany?

ÅSE:

Calla i escolta, quan la teva mare parla!
Mira la casa! La meitat de les finestres
sense vidres i amb draps entaforats,
als corrals i les pletes
no hi ha una sola estaca que s'aguanti dreta,
el bestiar sense aixopluc, a la intempèrie,
tots els camps de conreu abandonats,
i cada mes m'embarguen una cosa o altra.

PEER GYNT:

No m'atabalis més! Quan la sort escasseja,
ja ve un dia que es torna a revifar.

ÅSE:

On creixia la sort només hi ha sal, ara.
Déu meu... ja ets tot un home,
i encara et sobra orgull i fums
de setciències, com el dia aquell
que el reverend vingut de Copenhaguen,
després de demanar-te el nom de pila,
va jurar que, la teva intel·ligència,
més d'un príncep d'allà a la seva terra
la voldria per ell,
i el teu pare, llavors, va regalar-li
un cavall i un trineu com a senyal
d'agraïment per les seves paraules...
Quins temps tan gloriosos!
El clergue, el capità, i aquell, i l'altre,
tots venien a casa cada dia
i s'atipaven de menjar i de beure...
Pro quan ve la penúria és quan coneixes
de debò els teus veïns:
la gent es va esfumar i tot va quedar en silenci
el mateix dia que, amb el sac a l'esquena,
Jon Gynt el Potentat
marxava a vendre per les fires.
(S'eixuga les llàgrimes amb el davantal.)
I ara que tu ja ets prou cepat per poder fer
de puntal a la teva pobra mare, vella i malaltissa,

cuidar-te de la finca i protegir la poca hisenda
que encara conservem...

(Torna a plorar.)

Senyor... de què em serveixes, cap de trons?

De res! Quan no ets a casa vora el foc,
furgant les brases com un dropo,
vas a espantar les noies per les festes
d'aquests rodals...

fas que jo sigui la riota de tothom,
et baralles amb la pitjor gentussa
de la comarca...

PEER GYNT *(s'aparta)*:

Va, deixa'm estar.

ÅSE *(el segueix)*:

O és que no vas ser tu el causant
d'aquella gran batussa que hi va haver fa poc
a Lunde, tots allà escanyant-se
com gossos rabiosos?

No ets tu qui va trencar-li el braç
a l'Aslak, el ferrer...

o, com a mínim, vas torçar-li un dit?

PEER GYNT:

Qui t'ha escalfat el cap amb aquestes històries?

ÅSE *(excitada)*:

La dona del parcer va sentir els xiscles!

PEER GYNT:

Era jo, qui xisclava!

ÅSE:

Tu?

PEER GYNT:

Sí, mare: el que va rebre vaig ser jo.

ÅSE:

Què dius, ara?

PEER GYNT:

És molt forçut.

ÅSE:

Qui, és molt forçut?

PEER GYNT:

Cony, l'Aslak, el ferrer.

ÅSE:

No em facis riure!

Aquell pòtol que sempre va torrat?

Un cràpula borratxo com aquell,
va apallissar-te?

(Torna a plorar.)

Mira que n'he hagut de suportar,

d'infàmies i vergonyes, pro com aquesta cap:

això ja és la pitjor de les humiliacions.

Que l'Aslak és forçut... i què?

Per 'xò t'has d'arronsar, tu?

PEER GYNT:

Si pego perquè pego, si rebo perquè rebo...

la qüestió és queixar-se.

(Riu.)

Consola't, mare...

ÅSE:

Què? Una altra mentida?

PEER GYNT:

Aquest cop sí.

Va, eixuga aquestes llàgrimes.

(Tanca el puny esquerre.)

Mira: vaig agafar el ferrer

amb aquestes tenalles,

vaig doblegar-lo a terra i el puny dret

em va servir de maça...

ÅSE:

Animal!

Em mataràs a còpia de disgustos!

PEER GYNT:

No,

tu vals molt més que això; deu mil vegades més!

Mareta lletja i bondadosa,

refia't del que et dic:

tot el rodal es rendirà als teus peus.

Només has d'esperar que jo hagi fet

una cosa...

Una cosa important, molt important!

ÅSE *(esbufega)*:

Tu?

PEER GYNT:

Qui sap mai què li espera, en un futur?

ÅSE:

Jo ja em conformaria que sabessis

cosir-te els pantalons!

PEER GYNT *(excitat)*:

Seré rei, mare... emperador!

ÅSE:

Déu meu Senyor... ara sí que ja ha perdut
la miqueta de seny que li quedava!

PEER GYNT:

Que t'ho dic de debò! Tu dona'm temps, només!

ÅSE:

Sí, allò que diuen, oi?:

«Amb el temps i una canya seré príncep»...

PEER GYNT:

Ja ho veuràs, ja, maretà!

ÅSE:

Mira, calla, calla...

tu no estàs bé del cap.

Pro és veritat, sí: alguna cosa

hauries pogut ser, si no t'haguessis dedicat

només a viure en aquest món

de fantasies i mentides.

La pubilla de Hægstad et mirava amb bons ulls.

Si tu haguessis volgut,

te l'hauries guanyada fàcilment.

PEER GYNT:

Tu creus?

ÅSE:

El vell no sap negar-li res, a l'Ingrid.

D'entrada sembla molt tossut,

pro al final sempre es fa el que ella vol,

i el pare, ranquejant, segueix els passos

que li marca la filla.

(Torna a plorar.)

Peer, criatura...
Una noia riquíssima,
la filla d'un terratinent!
Imagina't... si tu haguessis volgut
ara fores el nuvi més lluït del món,
i no un ronyós descamisat!

PEER GYNT:

Doncs va, que encara hi som a temps: anem!

ÅSE:

On?

PEER GYNT:

A Hægstad!

ÅSE:

Ai, pobret...

Aquesta porta ja se'ns ha tancat!

PEER GYNT:

Per què?

ÅSE:

Senyor, doneu-me paciència...

La sort se t'ha girat d'esquena: ja has fet tard.

PEER GYNT:

Què vols dir?

ÅSE (*sanglotant*):

Que mentre a les muntanyes de ponent

tu volaves pels aires a cavall del ren,

la noia es va prometre amb en Mads Moen!

PEER GYNT:

Com? Amb aquell llimac que espantava les dones?

ÅSE:

Doncs sí, i ara s'hi casarà.

PEER GYNT:

Espera't, que preparo el carro i el cavall...

(Fa acció d'anar-se'n.)

ÅSE:

Estalvia't l'esforç: el casament

és demà.

PEER GYNT:

Pro aquest vespre ja hi seré.

ÅSE:

Beneit! Vols fer que encara em caiguin

més burles al damunt?

PEER GYNT:

No t'amoïnis: tot anirà bé.

(Crida i riu alhora.)

Va, res de carros, mare!

Buscar l'euga ens faria perdre temps.

(L'aixeca en braços.)

ÅSE:

Deixa'm!

PEER GYNT:

No!

Et duré a casa de la núvia a pes de braços!

(Entra caminant al riu.)

ÅSE:

Auxili! Pietat, Senyor!

Peer, que ens ofegarem!...

PEER GYNT:

Jo estic predestinat
a una mort molt més digna...

ÅSE:

Sí, esclar: tu acabaràs penjat, sens dubte!
(*Li estira els cabells.*)

Mala bèstia!

PEER GYNT:

No emprenyis!
El fons és ple de llot, i podem relliscar.

ÅSE:

Tros d'ase!

PEER GYNT:

Sí, ves-me renyant i prou:
així no prendrà mal ningú.
Mira, veus? Ja tornem a pujar...

ÅSE:

No em deixis caure!

PEER GYNT:

Va, saltem!
Juguem a Peer i el ren:
(*galopant:*)
jo soc el ren, i tu ets en Peer!

ÅSE:

Ja no entenc res!

PEER GYNT:

Veus? Ja som a la riba.
(*Surt de l'aigua caminant.*)

I ara fes-li un petó ben gros al ren,
per agrair el transport...

ÅSE (*li clava un bolet a l'orella*):

Mira! Aquí el tens, l'agraïment!

PEER GYNT:

Ai!... Quina paga més magra!

ÅSE:

Deixa'm anar!

PEER GYNT:

Primer anirem a casa de la núvia,
i tu, que ets llesta, parlaràs per mi.
Li diràs al sapastre del seu pare
que en Mads Moen és un desgraciat!

ÅSE:

Deixa'm anar!

PEER GYNT:

I després li cantes
les excel·lències d'en Peer Gynt!

ÅSE:

Sí, creu-t'ho!
Ja veuràs tu les excel·lències que li cantaré.
Quedaràs retratat de dalt a baix:
li explicaré totes les teves canallades
fil per randa...

PEER GYNT:

Ah sí?

ÅSE (*clava cops de peu, furiosa*):

Ni una, no me'n callaré!

Fins que al final el vell deixi anar el gos
per atacar-te, com si fossis un captaire!

PEER GYNT:

Hmm... Doncs així hi hauré d'anar tot sol...

ÅSE:

Sí, pro jo et seguiré!

PEER GYNT:

No tens forces, maretta...

ÅSE:

Que no?

Estic tan rabiosa que podria
emmicolar les pedres i menjar-me els còdols.

Deixa'm anar!

PEER GYNT:

Ho faré si em promets...

ÅSE:

No res, t'haig de prometre, jo!

Jo t'acompanyo allà, i sabran qui ets!

PEER GYNT:

Ah, no, no... doncs tu et quedes aquí.

ÅSE:

No, això mai! No em vull perdre la festa!

PEER GYNT:

Jo no t'ho permetré.

ÅSE:

I què faràs?

PEER GYNT:

Pujar-te a la teulada del molí.

(L'hi puja. ÅSE xiscla.)

ÅSE:

Baixa'm!

PEER GYNT:

Ho faré si m'escol...

ÅSE:

Romanços!

PEER GYNT:

Mareta, et prego que...

ÅSE:

(Li llança un grapat de torba d'herba.)

Baixa'm ara mateix, Peer!

PEER GYNT:

Prou que ho faria, pro no goso.

(Més a prop:)

I t'aconsello que no et moguis gaire.

No clavis cops de peu ni belluguis les cames,

i no treguis cap pedra del seu lloc,

o te'n penediràs: podries caure.

ÅSE:

Mala bèstia!

PEER GYNT:

No facis imprudències!

ÅSE:

Així se t'endugués una ventada,

com als mals esperits!

PEER GYNT:

Uf... calla, mare, calla!

ÅSE:

Té!

(Li escup.)

PEER GYNT:

No hauries de donar-me la benedicció?

ÅSE:

Un fart de llenya, et donaré,
per ganàpia que siguis!

PEER GYNT:

Bé doncs... adeu, mareta!
I tingues paciència, que no trigaré.
(Se'n va, es gira, aixeca el dit en senyal d'advertència i diu:)
Vigila: no et belluguis gaire.

ÅSE:

Peer!
Ai, Déu meu!... Que se'n va!
Rebenta-reus! Mentider!
Ei! Em sents?... No, se'n va camps a través...!
(Xisclant:)
Auxili! Em roda el cap!
(Dues dones amb sacs a l'esquena venen baixant cap al molí.)

DONA 1:

Déu meu! Què són tots aquests crits?

ÅSE:

Soc jo!

DONA 2:

Mira... és l'Åse!... Sí que ha arribat amunt!

ÅSE:

I això no és res...
Déu meu... d'aquí me'n vaig al cel directa!

DONA 1:

Doncs bon viatge!

ÅSE:

Va, porteu una escala! Vull baixar!

El canalla d'en Peer...

DONA 2:

El teu fill?

ÅSE:

Ara ja podreu dir

que heu vist el que és capaç de fer.

DONA 1:

Sí, sí, ja ho farem córrer...

ÅSE:

Pro ara ajudeu-me, vinga!

Me n'haig d'anar de dret a Hægstad...

DONA 2:

És allà?

DONA 1:

Així serà venjada,

perquè el ferrer també anirà a la festa.

ÅSE (*es retorça les mans*):

Ai, Senyor, aquest xicot...

me'l mataran, al final!

DONA 1:

D'aquesta possibilitat ja fa temps que se'n parla.

Pensa que és el destí, si et serveix de consol!

DONA 2:

Està fora de si!

(Crida vessant amunt:)

Ejvind, Anders! Veniu, de pressa!

VEU D'HOME:

Què passa?

DONA 2:

En Peer Gynt ha deixat la seva mare
penjada a la teulada del molí!

ESCENA II

*Un turonet ple d'arbustos i de bruc. El camí del districte rural passa
per darrere; hi ha una tanca que serveix de separació.*

PEER GYNT:

Això ja és Hægstad: ja hi estic arribant.

(Passa una cama per sobre de la tanca i s'ho repensa.)

Aviam si la trobo sola a casa...

(Es fa visera amb la mà i mira al lluny.)

No:

s'acosta un formiguer de convidats. Hmm...

potser val més que giri cua.

(Retira la cama.)

No vull sentir

com se n'enfoten a la meva esquena,

amb aquell murmurar que et va cremant per dins...

(Fa unes passes per allunyar-se de la tanca i, tot pensatiu, va arrencant unes fulles.)

Ah, si pogués fer un trago d'una cosa ben forta,
o aconseguir que no em veiés ningú,
o ser un desconegut, o... però no:
un trago és el que més em convindria,
i ja podrien 'nar rient...

(Al mateix moment mira al seu voltant, com espantat; tot seguit s'amaga darrere els arbustos. Baixen algunes persones que van al casament i li passen per davant; porten coses de menjar.)

UN HOME *(parlant amb els altres):*

El pare era un borratxo,
i la mare és una desgraciada.

UNA DONA:

Doncs així no és estrany
que el fill hagi sortit tan dropo.

(La gent continua camí avall. Un tros darrere seu apareix PEER GYNT; té la cara vermella de vergonya i els mira per darrere.)

PEER GYNT *(en veu baixa):*

Ja poden 'nar dient... les calúmnies no maten.

(Es llança damunt el bruguerar i es queda ajagut una bona estona, mirant el cel.)

Quin núvol més estrany. Sembla un cavall
amb sella i brides, i amb un home al damunt,
i una vella al darrere, amb una escombra.

(Riu una mica.)

És la mare,

que m'esbronca i em diu: «Peer, animal!».

(Els ulls se li van aclucant a poc a poc.)

Ara té por, sí...

Peer Gynt va cavalcant,

i el segueix una magna comitiva.
El seu cavall du un guarniment de plata al front
i ferradures d'or,
i ell porta guants, una espasa embeïnada
i un mantell fins als peus, folrat de seda.
Són nobles tots el que el segueixen,
pro ningú no cavalca amb un posat
tan elegant com ell, ni amb un fulgor
tan rutilant sota la llum del sol.

La multitud, a banda i banda del camí,
es descobreix i aixeca els ulls per admirar-lo.

Les dones fan genuflexions:
tots han reconegut Peer Gynt

i el seu miler d'oficials,
i ell va llançant monedes resplendents
que rodolen com pedres camí avall:
tots els súbdits, des d'ara, seran rics.

Peer Gynt cavalca sobre el mar
i el príncep d'Anglaterra l'espera a l'altra riba,
amb totes les donzelles de l'imperi.

Tots els nobles anglesos, i fins l'emperador,
s'alcen de taula quan Peer Gynt arriba,
l'emperador es treu la corona i diu...

*ASLAK (dirigint-se a uns altres joves al moment de passar, a l'altra
banda de la tanca):*

Ei, mireu! És en Peer, aquell cafre borratxo!

PEER GYNT (s'incorpora a mitges d'un salt):

Què? Com? L'emperador...!

EL FERRER (*riu una mica, recolzat a la tanca*):

Va, aixeca't, noi!

PEER GYNT:

Pro què dimonis... El ferrer! Què vols?

EL FERRER (*dirigint-se als altres*):

Encara no ha fet net
de la ressaca d'aquell dia a Lunde.

PEER GYNT (*s'incorpora d'un salt*):

Foteu el camp d'aquí!

EL FERRER:

Sí, sí, ja ens en anem...
però on t'havies ficat, noi,
tot aquest mes i mig?
T'havien embruixat, o què?

PEER GYNT:

He fet coses insòlites, ferrer!

EL FERRER:

Ah sí? Com ara què? Va, explica...
(*Fa l'ullet als altres.*)

PEER GYNT:

Ningú n'ha de fer res.

EL FERRER (*al cap de poc*):

Vas cap a Hægstad, oi que sí?

PEER GYNT:

No.

EL FERRER:

Durant un temps van dir que aquella noia
no et mirava amb mals ulls...

PEER GYNT:

Malparit!

EL FERRER (*s'aparta una mica*):

No t'enfadis, Peer!

Si l'Ingrid t'ha donat pel sac,

ja en trobaràs una altra... tu diràs...

si ets el fill d'en Jon Gynt!

Va, vine al casament, que allà hi haurà de tot:

carn fresca, viudes madures...

PEER GYNT:

Ves-te'n a l'infern!

EL FERRER:

Segur que en trobaràs alguna que et voldrà.

Adeu! Salutaré la núvia de part teva...

(*Se'n van tot rient i xiuxiuejant.*)

PEER GYNT (*els segueix amb la mirada, fa un salt i fa mitja volta*):

La noia de Hægstad, per mi,

ja es pot casar amb qui vulgui. Tant me fot!

(*Abaixa els ulls i es mira.*)

Quin quadro... els pantalons esparracats,

fet una merda, i sense roba de recanvi!

(*Pica de peus a terra.*)

Ah... si fos carnisser,

per arrenca'ls-hi aquest menyspreu de les entranyes!

(*De sobte mira al seu voltant.*)

Què passa? Qui s'està burlant de mi?

Hmm... M'havia semblat que... no, no hi ha ningú.

Me'n torno a casa, amb la meva mare.

(*Va pujant, però torna a aturar-se; para l'orella per sentir els sons*)

que venen de la casa.)

Ei! Sento música de ball!

(Mira fixament i escolta; baixa pas a pas, amb els ulls lluent; es frega les cames.)

Quin formiguer de dones! Set o vuit per home!

Merda, merda... Jo això no m'ho puc perdre!...

Però la mare, què?

Allà penjada a la teulada, i...

(Torna a mirar avall, cap a la casa; salta i riu.)

Ei, pro si estan tocant el ball de Halling!

I aquest del violí és en Guttorm, què t'hi jugues?

El fa sonar que sembla una cascada d'aigua...

I amb aquest llamp de dones...

Merda, merda... jo això no m'ho puc perdre!

(Salta per sobre de la tanca i corre camí avall.)

ESCENA III

El pati de la hisenda de Hægstad. L'habitatge queda al fons de tot. Una munió de convidats. Sobre l'herba del pati, el ball està molt animat. El violinista està assegut damunt d'una taula. EL MESTRE-SALA és a la porta. Les cuineres van i venen entre la casa i els altres edificis; la gent gran està asseguda per aquí i per allà, conversant.

UNA DONA *(s'acomoda dins un grup que seu damunt uns quants troncs):*

La núvia? Sí, ploriqueja una mica,
però és normal, no se n'ha de fer cas.

EL MESTRE-SALA (*dins un altre grup*):

Vinga, escureu la bota, bona gent!

UN HOME:

Gràcies, pro... corres massa a omplir els gots...

UN NOI (*al violinista, quan li passa volant per davant, amb una noia agafada de la mà*):

Vinga, Guttorm!

Aquest arquet, que no descansi!

LA NOIA:

Castiga aquestes cordes! Que ressonin pels prats!

NOIES (*formant una rotllana al voltant d'un noi que balla*):

Quin salt més imponent!

UNA NOIA:

Quines comes més àgils!

EL NOI (*ballant*):

El sostre és alt, i les parets són lluny!

EL NUVI (*s'atansa ploriquejant al pare, que conversa amb unes quantes persones, i li estira la jaqueta*):

No vol, pare! És tan tossuda...

EL PARE:

No vol què?

EL NUVI:

S'ha tancat a dins.

EL PARE:

Doncs mira de trobar la clau, home!

EL NUVI:

No sé on buscar-la!

EL PARE:

Ets un ase.

(Torna a girar-se cap als altres. EL NUVI vagareja d'una banda a l'altra del pati.)

UN NOI (*des de la part de darrere la casa*):

Ara s'animarà la cosa, noies!

Ha arribat en Peer Gynt!

EL FERRER (*que acaba d'unir-se al grup*):

I qui l'ha convidat?

EL MESTRE-SALA:

Ningú.

EL FERRER (*a les noies*):

No li feu cas.

UNA NOIA (*a les altres*):

No. Farem com si no l'haguéssim vist.

PEER GYNT (*arriba animat i fogós, s'atura just davant del grup i pica de mans*):

Qui és la noia més àgil de la rotllana?

UNA NOIA (*a la qual s'acosta*):

Jo no!

UNA ALTRA NOIA (*a la qual també s'acosta*):

Ni jo!

UNA TERCERA NOIA:

Ni jo tampoc!

PEER GYNT (*a la quarta*):

Doncs vine tu,

fins que no en tingui una altra de millor!

LA NOIA (*li dona l'esquena*):

No tinc temps.

PEER GYNT (*a la cinquena*):

I tu?

LA NOIA (*al moment d'anar-se'n*):

Jo me n'haig d'anar a casa.

PEER GYNT:

En una nit així? Pro tu estàs boja, o què?

EL FERRER (*al cap de poc, a mitja veu*):

S'estima més ballar amb un vell, Peer.

PEER GYNT (*es dirigeix ràpidament a un home entrat en anys*):

Ei, tu! On són les noies disponibles?

L'HOME:

Busca-les!

(*Se'n va.*)

PEER GYNT, *de cop i volta, se sent deprimit. Llança mirades tímides i furtives a la gentada. La gent també se'l mira, però ningú no diu res. PEER GYNT va cap a altres grups de gent; tots queden en silenci quan ell s'hi acosta. Quan s'allunya, se'l queden mirant, somrients.*

PEER GYNT (*parlant sol*):

Miradetes, somriures i murmuris...

Això fereix com una serra de fuster!

(*Va reculant cap a la tanca. Al pati apareix SOLVEIG amb els seus pares, donant la mà a la petita HELGA.*)

UN HOME (*a un altre home, que és a poca distància de PEER GYNT*):

Mira tu: els forasters.

UN ALTRE HOME:

Els que han vingut de l'oest?

L'HOME:

Sí, de Hedalen.

L'ALTRE HOME:

Correcte, sí.

PEER GYNT (*barra el pas a les persones que arriben; assenyala SOL-VEIG i pregunta a l'home*):

Ei, puc ballar amb la teva filla?

L'HOME (*en veu baixa*):

Sí, home, però abans

hem d'entrar a saludar els amos de la casa.

(*Entren.*)

EL MESTRE-SALA (*a PEER GYNT, oferint-li beguda*):

Ja que ets aquí, no vols tastar la bota?

PEER GYNT (*seguint amb la mirada els que s'allunyen caminant*):

No, gràcies, no tinc set. Vaig a ballar.

(*EL MESTRE-SALA se'n va. PEER GYNT mira la casa i riu.*)

Quina preciositat!

No he vist mai una noia tan rossa com aquesta!

No alçava els ulls de les sabates

ni del davantal blanc...

Amb una mà agafada

a la faldilla de la seva mare,

i a l'altra mà un llibre de salms

embolicat amb un mocadoret...

L'he de veure de prop, aquesta noia.

(*Va cap a la casa, decidit a entrar-hi.*)

UN NOI (*que surt acompanyat d'uns altres*):

Ja no balles més, Peer?

PEER GYNT:

No.

EL NOI:

Doncs per 'quí no vas bé.

(L'agafa per l'espatlla per fer-lo girar.)

PEER GYNT:

Deixa'm passar!

EL NOI:

Que tens por del ferrer?

PEER GYNT:

Por, jo?

EL NOI:

Ja no recordes aquell dia a Lunde?

(El grup riu i baixa al lloc del ball.)

SOLVEIG *(a la porta):*

Tu ets el noi que volia ballar amb mi?

PEER GYNT:

Oh i tant! Que no se'm nota?

(Li agafa la mà.)

Vine.

SOLVEIG:

La mare diu que no me'n vagi gaire lluny.

PEER GYNT:

«La mare diu, la mare diu»...

Pro que acabes de néixer?

SOLVEIG:

Et rius de mi, oi?

PEER GYNT:

Et veus molt joveneta. Ja has entrat
en el món dels adults?

SOLVEIG:

M'han confirmat aquesta primavera.

PEER GYNT:

I com et dius, nena?

Si sé el teu nom, serà més fàcil conversar.

SOLVEIG:

Em dic Solveig. I tu?

PEER GYNT:

Peer Gynt.

SOLVEIG (*retira la mà*):

Déu del cel!

PEER GYNT:

Què passa?

SOLVEIG:

Se m'ha aflluixat la lligacama;

me l'haig d'anar a arreglar.

(*Se'n va.*)

EL NUVI (*estirant la màniga de la seva mare*):

Mare, l'Ingrid no vol...!

LA MARE:

No vol? I què és el que no vol?

EL NUVI:

No vol, mare!

LA MARE:

No vol què?

EL NUVI:

No vol obrir la porta.

EL PARE (*amb veu lenta però furiosa*):

La porta de l'estable, t'obriria jo!

LA MARE:

No el renyis.

Ja n'anirà aprenent, pobret...

(Van passant.)

UN NOI *(que ve del lloc de ball, acompanyat de molta gent):*

Un glopet d'aiguardent, Peer?

PEER GYNT:

No.

EL NOI:

Ni un glopet?

PEER GYNT *(li dirigeix una mirada lúgubre):*

En tens?

EL NOI:

Podria ser.

(Es treu una cantimplora petita de la butxaca i beu.)

Ah... com mossega per dins! Què?

PEER GYNT:

Deixa-me'l tastar!

(Beu.)

UN ALTRE:

Té, i ara tasta el meu.

PEER GYNT:

No.

EL MATEIX NOI:

Au vinga, Peer, no siguis idiota! Beu!

PEER GYNT:

Doncs porta, va: només un glop.

(Torna a beure.)

UNA NOIA (*a mitja veu*):

Vine, marxem d'aquí.

PEER GYNT:

Què passa? Que et faig por, nena?

NOI TERCER:

I a qui no n'hi fas, tu?

NOI QUART:

A Lunde ja ens vas demostrar les teves arts.

PEER GYNT:

Doncs no heu vist res, encara:

allà em vaig quedar curt!

NOI PRIMER (*xiuxiuejant*):

Ja es va animant, ja...

UNS QUANTS NOIS (*formen un cercle al voltant seu*):

Explica! Explica! Què saps fer?

PEER GYNT:

Demà ho sabreu.

D'ALTRES:

No, no! Demostrea'ns-ho aquest vespre!

UNA NOIA:

Saps fer encanteris, Peer?

PEER GYNT:

Sé invocar el diable!

UN HOME:

Això ja ho feia la meva àvia

abans de néixer jo!

PEER GYNT:

Mentida!

El que jo faig no ho sap fer ningú més.

Un dia vaig fer entrar el diable
a dins d'una avellana.

Corcada, m'enteneu?

UNS QUANTS (*rient*):

Sí, esclar!

PEER GYNT:

Renegava, i plorava, i em volia subornar
de mil maneres diferents.

UN DEL GRUP:

Pro tu l'hi vas fer entrar tant sí com no, oi?

PEER GYNT:

Oh, esclar.

I vaig tapar el forat amb un escuradents.

Si l'haguéssiu sentit,

els brams i espeternecs que feia!

UNA NOIA:

Ja ens ho imaginem, ja...

PEER GYNT:

Furiós com una abella empresonada.

NOIA:

I encara hi és, a dins de l'avellana?

PEER GYNT:

No,

ara ja s'ha esfumat, aquell diable.

És culpa seva que el ferrer

m'hagi agafat mania.

UN NOI:

Ja veus!

PEER GYNT:

Vaig 'nar a la forja a demanar-li
que trenqués l'avellana.

L'Aslak em va dir: «Fet!»,
i la va col·locar damunt l'enclusa.

Ell sempre té la maça a punt...

UN DEL GRUP:

Pro va matar el dimoni a cops, o què?

PEER GYNT:

Ell va picar amb totes les seves forces,
pro el diable va sortir com un llamp,
va esquerdar la paret i va fugir pel sostre.

UNS QUANTS:

I el ferrer...?

PEER GYNT:

Es va quedar amb les mans socarrimades,
i d'ençà d'aquell dia ja no som amics.

(Rialla general.)

UNS QUANTS:

El conte no està malament...

UNS ALTRES:

És dels millors que ha explicat mai!

PEER GYNT:

Us penseu que m'ho invento?

UN HOME:

No, i ara! Si la major part d'aquesta història
ja l'hi vaig sentir explicar an el meu avi...

PEER GYNT:

Mentida! M'ha passat a mi!

L'HOME:

Sí, com tot el que expliques.

PEER GYNT (*fent un gest amb els braços*):

Ei! Que jo puc cavalcar
pels aires amb cavalls esplèndids!
I moltes coses més que no sabeu!
(*Tornen a riure pels descosits.*)

UN DEL GRUP:

Va, Peer! Vola pels aires una mica!

MOLTS:

Sí, estimat Peer...

PEER GYNT:

No cal que em pregueu tant.
Volaré com un tro damunt dels vostres caps,
i tota la parròquia es rendirà als meus peus!

UN HOME GRAN:

Està com una cabra.

UN ALTRE:

Imbècil!

UN TERCER:

Mentider!

UN QUART:

Pallasso!

PEER GYNT (*amenaçant-los*):

Espereu i ho veureu!

UN HOME (*mig borratxo*):

Sí, espera't tu i veuràs
com et raspallen les costures!

UNS QUANTS:

L'esquena com un mapa

i els dos ulls de vellut, et deixaran!

(La multitud es dispersa, els de més edat enfadats, els més joves rient i burlant-se'n.)

EL NUVI *(molt a prop seu)*:

Ei, Peer!

De debò que ets capaç de cavalcar pels aires?

PEER GYNT *(en un to sec)*:

Jo soc capaç de tot, Mads.

Soc un home que té el que ha de tenir.

EL NUVI:

I també tens la capa que fa tornar invisible?

PEER GYNT:

Vols dir el barret? Sí, també el tinc.

(Li dona l'esquena. SOLVEIG passa pel pati agafada de la mà d'HELGA.)

PEER GYNT *(dirigint-se a elles; se li ha il·luminat l'esperit)*:

Solveig! Que bé que hakis vingut!

(L'agafa del canell.)

Ara sabràs el que és ballar, princesa!

SOLVEIG:

Deixa'm!

PEER GYNT:

Per què?

SOLVEIG:

Ets un salvatge!

PEER GYNT:

Sí, com el ren mascle

quan arriba l'estiu!

Vinga, noia, no et facis pregar tant!

SOLVEIG (*retirant el braç*):

No goso.

PEER GYNT:

Per què?

SOLVEIG:

Has begut.

(*S'allunya caminant amb HELGA.*)

PEER GYNT:

Ah! Qui pogués enforquillar
amb la navalla tota aquesta gent,
del primer a l'últim!

EL NUVI (*li clava un cop de colze*):

Ei... tu podries ajudar-me a entrar
allà on és la núvia?

PEER GYNT (*distret*):

La núvia? On és?

EL NUVI:

Al graner.

PEER GYNT:

Ja.

EL NUVI:

Va, Peer, sisplau, intenta-ho...

PEER GYNT:

No.

Hauràs d'espavilar-te sense mi.

(*Se li acut una idea, i diu, en veu baixa i tallant:*)

L'Ingrid és al graner?

(S'acosta a SOLVEIG.)

Què? T'ho has pensat més bé?

(SOLVEIG se'n vol anar, però PEER GYNT li barra el pas.)

Et fa vergonya perquè semblo un perdulari.

SOLVEIG (de pressa):

No! Si no ho sembles pas, un perdulari!

PEER GYNT:

Sí.

I a més a més, vaig una mica trompa;

pro he begut per despit, perquè tu m'has ofès.

Va, vine!

SOLVEIG:

No! Encara que volgués, no goso...

PEER GYNT:

De qui tens por?

SOLVEIG:

Del pare, sobretot.

PEER GYNT:

Del teu pare? Què passa?

És un beat de sagristia? Eh? Digues!

SOLVEIG:

Què vols que et digui?

PEER GYNT:

És purità, el teu pare?

I tu i la teva mare també ho sou?

Contesta!

SOLVEIG:

Deixa'm en pau.

PEER GYNT:

No.

(Amb veu baixa, però càustica i amenaçadora:)

Puc convertir-me en un follet, jo! En un troll!

I a mitjanit seré al costat del teu llit.

Si sents uns esbufecs,

no et pensis que és el gat, no: seré jo!

Et xuclaré la sang,

i em cruspíré la teva germaneta;

perquè, si no ho sabies,

a la nit em transformo en home llop.

T'aniré mossegant els malucs i l'esquena...

(De sobte canvia de to i parla amb una veu suplicant i angoixada:)

Balla amb mi, Solveig!

SOLVEIG *(el mira amb ulls tristos):*

Ets horrible.

(Entra a la casa.)

EL NUVI *(torna, mig d'esma):*

Si m'ajudessis, et regalaria un bou.

PEER GYNT:

Vine!

(Van darrere la casa. Al mateix moment arriba una colla molt nombrosa del lloc de ball; la majoria estan borratxos. Soroll i aldarulls.

SOLVEIG, HELGA i els pares, acompanyats d'unes persones d'edat, surten a la porta.)

EL MESTRE-SALA *(diu a EL FERRER, que fa de capdavanter de la colla):*

Calma't!

EL FERRER (*es treu la jaqueta*):

No, s'ha de fer justícia!

O en Peer o jo: un dels dos ha de caure.

ALGUNS:

Sí, sí, que s'estomaquin!

ALTRES:

No, que discuteixin,
però sense arribar a les mans.

EL FERRER:

Aquí fan falta punys, i no paraules!

PARE DE SOLVEIG:

Controla't, home!

HELGA:

Mare! Que li volen fer mal?

UN NOI:

Val més burlar-se de les seves històries!

UN ALTRE:

Fotem-lo fora a puntades de peu!

UN TERCER:

Escopim-li a la cara!

UN QUART (*dirigint-se a EL FERRER*):

Què? Vas per feina, o no?

EL FERRER (*llança la jaqueta*):

L'escorxaré de viu en viu!

MARE DE SOLVEIG (*a SOLVEIG*):

Ja veus com el respecten, aquest beneit.

ÅSE (*arriba amb un bastó a la mà*):

Algú ha vist el meu fill?

Amb quines ganes li faré tastar el garrot!

EL FERRER (*s'arromanga la camisa*):

Un bastó és massa tou, per a aquest cos.

UNS QUANTS:

Ja se n'ocuparà el ferrer, d'estomacar-lo!

ALTRES:

El farà a miques!

EL FERRER (*s'escup a les mans i fa que sí amb el cap a ÅSE*):

I el penjaré del sostre!

ÅSE:

Com?

Penjar el meu Peer? Tu prova-ho, si ets capaç!

La seva mare encara té ungles i dents!...

On és?

(*Crida pel pati:*)

Peer!

EL NUVI (*arriba corrents*):

Senyor Déu meu, Senyor!

Pare, mare, veniu...!

EL PARE:

Què passa?

EL NUVI:

Mireu, mireu! En Peer Gynt...

ÅSE (*xiscla*):

L'han enviat a l'altre món?

EL NUVI:

No, no, en Peer Gynt... Mireu! Mireu allà dalt!

LA MULTITUD:

En Peer Gynt i la núvia!

ÅSE (*deixa caure el bastó*):

Ah, mala bèstia!

EL FERRER (*atònit*):

Redeu sagrat! S'enfila pel vessant més dret
de la muntanya, com les cabres!

EL NUVI (*plorant*):

Mare, la porta arrossegant
com si fos un porquet!

ÅSE (*l'amenaça*):

Així caiguessis i...!

(*Crida angoixada:*)

Vigila, no relisquis!

EL PROPIETARI DE HÆGSTAD (*arriba sense res al cap i blanc d'ira*):

El mataré! Raptar la núvia...

Aquesta no l'explica!

ÅSE:

Ah, no!

Que Déu Nostre Senyor em condemni si ho permeto!

Acte segon

ESCENA I

Un caminet molt amunt de la muntanya. Primera hora del matí.

PEER GYNT *camina de pressa i de mala gana pel caminet.* INGRID, *mig engalanada de núvia, mira de retenir-lo.*

PEER GYNT:

Ves-te'n!

INGRID (*plorant*):

Després del que ha passat? On puc anar?

PEER GYNT:

I jo què sé!

INGRID (*retorça les mans*):

Traïdor, traïdor!

PEER GYNT:

Mira, no discutim, que no serveix de res.

Que cadascú faci la seva via.

INGRID:

No, que hem pecat... i el pecat ens uneix!

PEER GYNT:

Tots els records se'ls pot endur el diable...

I les dones també! A l'infern, totes!...

Excepte una!

INGRID:

I qui és, aquesta?

PEER GYNT:

No pas tu.

INGRID:

Doncs qui, aleshores?

PEER GYNT:

Va, ves-te'n! Torna al lloc d'on has vingut!

Au, corre! Torna amb el teu pare!

INGRID:

Pro per l'amor de Déu... Peer...!

PEER GYNT:

Calla!

INGRID:

No pot ser que el que dius ho pensis de debò.

PEER GYNT:

Pot ser, i ho penso.

INGRID:

Em sedueixes, i... després em repudies!

PEER GYNT:

I tu, què tens per oferir-me?

INGRID:

La propietat de Hægstad i força coses més.

PEER GYNT

Dus el llibre de salms al mocador?

I una trena daurada a les espatlles?
Abaixes la mirada i vas pel món
agafada a la falda de la teva mare?
Contesta!

INGRID:

No, però...

PEER GYNT:

T'han confirmat aquesta primavera?

INGRID:

No, però, Peer...

PEER GYNT:

Portes la timidesa escrita als ulls?
Saps dir que no quan jo t'imploro?

INGRID:

Déu meu, és com si hagués perdut el seny...!

PEER GYNT:

El dia se'm vesteix de festa quan et veig?
Contesta!

INGRID:

No, però...

PEER GYNT:

Doncs així,
quin valor té, per mi, qualsevol altra cosa?
(*Vol anar-se'n.*)

INGRID (*li barra el pas*):

Tu saps el que t'hi jugues si ara em deixes?

PEER GYNT:

Que sigui el que ha de ser.

INGRID:

Pro, si et quedes amb mi,
guanyaràs béns i dignitat...

PEER GYNT:

Doncs no m'ho puc permetre.

INGRID (*arrenca a plorar*):

M'has seduït...!

PEER GYNT:

I tu t'hi has posat bé!

INGRID:

Era desgraciada!

PEER GYNT:

I jo anava cremat.

INGRID (*amenaçadora*):

Doncs ho pagaràs car!

PEER GYNT:

Qualsevol preu em semblarà barat.

INGRID:

Mantens ferma la teva decisió?

PEER GYNT:

Com una roca.

INGRID:

Doncs ja veurem qui guanya!

(*Va baixant.*)

PEER GYNT (*calla una estona; tot d'una es posa a cridar*):

Tots els records se'ls pot endur el diable...

i les dones també! A l'infern, totes!

INGRID (*gira el cap i crida amb desdeny cap amunt*):

Excepte *una*.

PEER GYNT:

Sí, excepte *una*.

(*Cadascú pren el seu camí.*)

ESCENA II

Al costat d'un estany de muntanya amb aiguamolls i terra tova al voltant. S'acosta una tempesta. ÅSE, tota desesperada, mira a totes bandes. A SOLVEIG li costa mantenir el mateix pas. Els immigrants i HELGA, un tros enrere.

ÅSE (*gesticula i s'estira els cabells*):

Tot el furor del món va contra mi!

El cel, els llacs, les hòrrides muntanyes!

El cel vomita boira per extraviar-lo!

Les aigües pèrfides el volen ofegar!

Les muntanyes el volen colpejar amb allaus

i esllavissades, i els humans

el busquen per matar-lo!...

Pro, com hi ha Déu, que no se'n sortiran!

Jo no el puc perdre!

Quin monstre, aquest fill meu...

com ha pogut deixar que el temptés el diable?

(*Es dirigeix a SOLVEIG:*)

No ho trobes increïble, tot plegat?

Ell, que només és bo per inventar-se històries,

que és fort només de llengua i que en sa vida

no ha fet res de profit...!

Jo ja no sé si plorar o riure...

Però estàvem units en la sort i en les penes...

perquè és que el meu marit bevia, saps?

Sí... i voltava per 'questes rodalies

fent el ximple, garlant

i rebentant-se tot el patrimoni...

i jo a casa tancada, cuidant el petit Peer,

procurant no pensar-hi... quin remei...

Jo no he estat mai capaç de plantar cara,

és massa esgarrifós enfrontar-se al destí;

vols espolsar-te les penes del damunt,

allunyar les cabòries...

Hi ha qui busca refugi en l'aiguardent,

hi ha qui recorre a les mentides,

i nosaltres ens vam aficionar a les faules

i als contes de follets, de prínceps,

d'animals... i de núvies raptades!

Pro qui s'hauria imaginat

que tots aquells romanços infernals

s'arraparien tant a dintre seu?

(Es torna a astorar.)

Què és aquest xiscle monstruós?

Deu ser un mal esperit!

Peer, Peer! Allà, dalt del turó...!

(Corre turó amunt i mira per sobre l'estany. Els immigrants els atrapen.)

Ni rastre...

L'HOME *(en veu baixa)*:

Doncs pitjor per ell!

ÅSE (*plorant*):

Oh, Peer, fill meu! El meu anyell perdut!

L'HOME (*fa que sí amb el cap, suaument*):

Sí, sí, «perdut»: ara ho has dit!

ÅSE:

No, no és veritat!

És llest com una fura; no hi ha ningú com ell!

L'HOME:

Desgraciada...

ÅSE:

Sí, jo sí,

jo soc una desgraciada, pro el meu noi és un sol!

L'HOME (*sempre en veu baixa i amb ulls amables*):

Té un cor de pedra i l'ànima perduda.

ÅSE (*angoixada*):

No, no! Nostre Senyor no és tan cruel!

L'HOME:

Creus que es pot penedir dels seus pecats?

ÅSE (*animada*):

Això no ho sé,

pro pot volar pels aires a cavall d'un ren!

LA DONA:

Oh, Déu del cel! Pro que t'has tornat boja?

L'HOME:

Què diu aquesta dona?

ÅSE:

No hi ha proesa que li vagi gran.

Si Déu li dona vida, ja ho veureu...

L'HOME:

A la forca, el voldria veure jo.

ÅSE (*crida*):

Senyor! Senyor Déu meu!

L'HOME:

A les mans d'un botxí, podria ser
que el seu cor arribés a penedir-se.

ÅSE (*atordida*):

Ai, em feu rodar el cap amb les vostres paraules!

L'HOME:

Hem de salvar-li l'ànima.

ÅSE:

I el cos!

Si està atrapat als aiguamolls, l'haurem de treure;
si està embruixat, haurem de fer sonar
les campanes.

L'HOME:

Hm. Aquí hi ha un camí de cabres...

ÅSE:

Que Déu us recompensi
per ajudar-me!

L'HOME:

És un deure cristià.

ÅSE:

Ah, doncs això vol dir
que tots els altres són pagans!
No hi ha ningú que hagi volgut venir...

L'HOME:

És que el coneixen massa bé.

ÅSE:

Ell els dona mil voltes!

(Retorça les mans.)

I imagineu-vos...

imagineu-vos que la seva vida
corri perill!

L'HOME:

Aquí hi ha la petjada
d'un home.

ÅSE:

Busquem per aquí!

L'HOME:

Sota la borda ens dispersarem.

(Ell i la seva dona passen a davant.)

SOLVEIG *(a ÅSE)*:

Expliqueu-me més coses.

ÅSE *(s'eixuga les llàgrimes)*:

Del meu fill?

SOLVEIG:

Sí... tot!

ÅSE *(somriu i alça el cap amb un gest d'orgull)*:

Tot?... Ui... et cansaràs!

SOLVEIG:

Abans us cansareu vós de parlar
que no jo d'escoltar.

ESCENA III

Uns costers sense arbres, just per sota de l'altiplà; més enllà, uns cims. Les ombres són allargades; va caient el dia.

PEER GYNT:

Em ve al darrere tota la parròquia!
Amb fusells i bastons. Al capdavant
se senten els udols del vell de Hægstad...

Ja es diu pertot arreu
que Peer Gynt volta per aquí!
Això ja no és lluitar contra un ferrer!
Ja és tota una altra cosa! Això és vida!
Cada articulació del cos
es torna forta com un ós...

(Va pegant cops al seu voltant i fa un bot.)

Lluitar, tombar, anar contra el corrent!
Tallar! Arrencar el pi d'arrel!
Això és vida!

Tant et pot endurir com enaltir!
A l'infern les mentides aigualides.

TRES PASTORES DE LA BORDA *(corren pels pendents, cridant i cantant):*

Trond de Valfjellet! Bård, Kåre!

Xusma de trols!

Voleu dormir en els nostres braços?

PEER GYNT:

Qui crideu?

LES PASTORES:

Els trols, els trols.

PASTORA 1:

Trond! Trond! Amb suavitat!

PASTORA 2:

Bård! Bård! Amb força!

PASTORA 3:

A la borda tenim totes les cambres buides!

PASTORA 1:

La força és suavitat.

PASTORA 2:

La suavitat és força.

PASTORA 3:

Si no hi ha nois, juguem amb trols!

PEER GYNT:

I els nois on són?

TOTES TRES (*petant-se de riure*):

Aquí no hi poden arribar!

PASTORA 1:

El meu em deia núvia, i estimada.

Ara és casat amb una viuda entrada en anys.

PASTORA 2:

El meu es va trobar amb una gitana al nord,
i ara va pel camí dels vagabunds.

PASTORA 3:

El meu em va fer un fill i el va matar,
i ara el seu cap fa una ganyota al capdamunt
d'una estaca.

TOTES TRES:

Trond de Valfjellet! Bård, Kåre!

Xusma de trols! Voleu dormir en els nostres braços?

PEER GYNT (*d'un salt es col·loca entre elles*):

Soc un trol de tres caps i un home de tres dones!

LES PASTORES:

Ah, sí? Tu ets un d'aquests?

PEER GYNT:

Ho volem comprovar?

PASTORA 1:

A la borda! A la borda!

PASTORA 2:

Tenim aiguamel!

PEER GYNT:

Doncs que ragi!

PASTORA 3:

Cap llit estarà buit aquesta nit
de dissabte!

PASTORA 2 (*li fa un petó*):

Crepita i guspireja com un ferro roent.

PASTORA 3 (*també li fa un petó*):

Com els ulls d'un infant
des de l'estany més negre.

PEER GYNT (*balla en cercle*):

Cor abatut i pensament fogós.

Rialla als ulls, plors a la gorja!

LES PASTORES (*fan pam-i-pipa cap als cims de les muntanyes, tot
cridant i cantant*):

Trond deValfjellet! Bård, Kåre!

Xusma de trols!...

Heu pogut dormir als nostres braços?

(*Van ballant costers enllà, amb PEER entremig d'elles.*)

ESCENA IV

Enmig de les muntanyes de Rondane. Posta de sol. Cims nevats i lluents per totes bandes. PEER GYNT arriba tot acalorat.

PEER GYNT:

Un castell erigit damunt de l'altre!
Quin portal més lluent!
Queda't! No et vols quedar?
Es va allunyant cada cop més!
Aixeca el vol el gall
del penell i s'escapa aletejant,
tot es torna blavós a les esquerdes,
i la muntanya es tanca amb pany i clau.
I els troncs i les arrels que creixen
entremig dels clivells de la muntanya?
Són gegants, sí! Gegants amb peus de garsa
que també s'esvaeixen!
Ratlles vibrants, com les de l'arc de Sant Martí,
em tallen l'ànima i la vista.
Què és això que se sent en la distància?
Quin pes damunt les celles!
Em crema el front com si el cenyís
una anella de foc,
i no recordo qui dimonis
me la va col·locar al voltant del cap!
(Es desploma.)
Fugir volant per la carena de Gjendin.
Oh, maleïts invents i fantasies!

Muntanya amunt per la paret més escarpada,
arrossegant la núvia i una borratxera
de tot un dia;
perseguit pels milans i pels falcons,
amenaçat per trols i coses per l'estil,
i rebolcant-me amb noies embogides...
Oh, maleïts invents i fantasies!
(Mira cap al cel una bona estona.)
Allà planegen dues àguiles marrons,
i les oques salvatges emigren cap al sud,
i jo caic i m'aixeco,
amb el fang i amb el llot fins als genolls!
(S'aixeca d'un salt.)
Vull anar-me'n amb elles!
Rentar-me ben rentat a la banyera
dels vents més esmolats!
Pujar fins dalt de tot, i submergir-me
a la fúlgida pila baptismal
que atorga la bellesa!
Me'n vull anar pels prats,
més enllà de la borda,
cavalcar fins que tingui l'esperit ben pur,
avançar per damunt del mar salat,
molt més amunt que el príncep d'Anglaterra!
Sí! Vosaltres, noietes,
mireu i prou:
el meu viatge és cosa meva, i és absurd
que m'espereu!... Bé, sí, podria ser
que em deixés caure per 'quí baix

un dia o altre...
I aquelles àguiles marrons?
Se les va endur el diable, m'imagino!...
Allà s'alça el frontó d'una teulada,
tots els racons s'aixequen,
van pujant de la runa...
i la porta és oberta...
de bat a bat! Sí! Ara reconec la casa:
és la finca de l'avi, construïda de nou!
Ja no hi ha els draps entaforats,
ni les pletes ruïnoses: ara hi ha claror
darrere les finestres, i a la sala gran
fan un banquet! Des d'aquí sento el clergue
que fa dringar la copa amb el cantell
del ganivet, i el capità llença una ampolla
i esmicola el mirall...
Que malgastin! Que ho dilapidin tot!
Calla, mare! Tant és! No ve d'aquí!
Jon Gynt el Potentat ofereix un banquet:
hurra per la família Gynt!
Pro què són aquests crits i aquests laments?
Què és aquest aldarull?
El capità crida el fill de la casa...
el reverend proposa un brindis
a la meva salut...
Doncs va: entra, Peer Gynt, a escoltar el veredict,
que ressona entre els cants i la cridòria:
Peer Gynt, ets descendent de la grandesa,
i a la grandesa estàs predestinat!

(Avança corrents, però topa de nas contra una roca, cau i es queda ajagut a terra.)

ESCENA V

Un vessant amb uns grans arbres de fulles xiuxiuejants. Els estels centellegen entre les fulles; els ocells canten a les copes dels arbres. Apareix una dona vestida de verd. PEER GYNT la segueix amb les gesticulacions característiques d'un enamorat.

LA VESTIDA DE VERD (*s'atura i es gira*):

És cert?

PEER GYNT (*amb el dit fa el gest de tallar-se el coll*):

Tan cert com que el meu nom és Peer, i tan verídic com la teva bellesa.

M'acceptes? Ja veuràs quin bon partit que soc:

tu no hauràs de filar ni de teixir,

et podràs atipar fins que rebentis

i mai no t'arrossegaré

pels cabells...

LA VESTIDA DE VERD:

Ni tampoc em pegaràs?

PEER GYNT:

Què dius ara?

Els fills dels reis no peguem a les dones.

LA VESTIDA DE VERD:

Tu ets fill d'un rei?

PEER GYNT:

Sí.

LA VESTIDA DE VERD:

Doncs jo soc filla del rei dels trols de Dovre.

PEER GYNT:

Ah sí?

Quina coincidència més oportuna.

LA VESTIDA DE VERD:

El pare té el castell dins el massís de Rondane.

PEER GYNT:

Segur que el de la meva mare és molt més gran.

LA VESTIDA DE VERD:

Coneixes el meu pare, el rei Brose?

PEER GYNT:

Coneixes la meva mare, la reina Åse?

LA VESTIDA DE VERD:

Quan s'enfada el meu pare, s'esquerden les muntanyes.

PEER GYNT:

Doncs, quan la meva mare renya,
les muntanyes eructen.

LA VESTIDA DE VERD:

El meu pare, quan balla, toca el sostre amb el peu.

PEER GYNT:

La meva mare
passa el riu a cavall quan està desbordat.

LA VESTIDA DE VERD:

No tens cap altra roba
que aquests parracs?

PEER GYNT:

Ha! Si em veiessis
la roba dels diumenges...!

LA VESTIDA DE VERD:

Jo vaig vestida d'or i seda cada dia
de la setmana.

PEER GYNT:

Doncs això que portes
més aviat semblen herbots i estopa.

LA VESTIDA DE VERD:

Sí, però hi ha una cosa que has de tenir present:
tot el que posseïm els de Rondane
té dues interpretacions possibles.
Si mai vens a la casa del meu pare,
pot ser que pensis que és un munt de pedres
de mala mort.

PEER GYNT:

Doncs mira, igual que casa nostra!
Tot el que és or et semblaran deixalles,
i cada vidre de finestra
pots pensar que és un drap, o bé un farcell de calces.

LA VESTIDA DE VERD:

Allò que és negre sembla blanc,
i allò que és lleig sembla bonic.

PEER GYNT:

Allò que és gran sembla petit,
i el que és brut sembla net!

LA VESTIDA DE VERD (*se li tira al coll*):

Sí, Peer!

Ja veig que som fets l'un per l'altre!

PEER GYNT:

Com la cama i el camal,
com els cabells i la pinta.

LA VESTIDA DE VERD (*cria en direcció al vessant*):

Cavall nupcial! Cavall nupcial!

Vine, cavall nupcial!

(*Un porc enorme apareix corrents amb un tros de corda com a brida i un sac vell com a sella. PEER GYNT s'hi llança al damunt i col·loca LA VESTIDA DE VERD davant seu.*)

PEER GYNT:

Va, que entrarem de dret pel portal de Rondane!

Arri, arri, bon corser!

LA VESTIDA DE VERD (*amb veu amorosa*):

Ai, em sentia tan desanimada

i neguitosa, fins ara fa un moment...

No se sap mai què pot passar.

PEER GYNT (*fueteja el porc i se'n va al trot*):

Els senyors es coneixen

per la cavalcadura!

ESCENA VI

El saló reial d'EL BARBABLANC DE DOVRE, rei dels trols. Una gran congregació de trols de la cort, gnoms i espectres de grangers. EL BARBABLANC DE DOVRE seu al tron, amb corona i ceptre. L'acompanyen els seus fills i familiars més propers, a totes dues bandes. PEER GYNT està dret davant seu. Hi ha un gran aldarull a la sala.

ELS TROLS CORTESANS:

Degolla'!

El fill del cristià

ha seduït la filla més bonica

del Barbablanc de Dovre.

UN TROL NEN:

Li puc fer un tall al dit?

UN ALTRE TROL NEN:

Li puc estirar els cabells?

UNA TROL DONZELLA:

Ui, ui, deixa'm mossegar-li la cuixa!

UNA TROL BRUIXA (*amb un cullerot*):

I si el tiréssim a la sopa?

UNA ALTRA TROL BRUIXA (*amb el ganivet a la mà*):

El fem a l'ast, el rostim o el fregim?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Tinguem sang freda!

(Fa un gest amb la mà perquè els seus assessors se li acostin.)

No fanfarronegem!

Des de fa uns anys estem en decadència;

és qüestió de sobreviure o extingir-se,

i l'ajut dels humans no s'ha de rebutjar.

A més a més,

aquest noi gairebé no té cap tara

i diria que es veu bastant robust.

Només té un cap, tot s'ha de dir...

però la meva filla no en té pas més d'un, tampoc;

els follets de tres caps ja estan passats de moda,

i els de dos cada cop són més escassos.

(Dirigint-se a PEER GYNT:)

Així doncs, què em demanes? La meva filla?

PEER GYNT:

La teva filla, sí; i, per dot, el teu regne.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

En tindràs la meitat mentre jo visqui,
i, quan jo falti, la meitat restant.

PEER GYNT:

Ja m'està bé.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Sí, sí! Però anem a pams, noi:
tu també hauràs de fer algunes promeses,
i, si deixes de complir-ne una de sola,
s'haurà trencat el pacte
i tu, d'aquí, ja no en sortiràs viu.
Primer de tot,
has de prometre que et trauràs del cap
tot el que hi hagi més enllà
de les fronteres d'aquest regne;
evitaràs la llum del dia,
les proeses i els llocs il·luminats.

PEER GYNT:

Si se'm tracta de rei, no em costarà complir-ho.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

I, a continuació, posaré a prova
la teva intel·ligència.

(S'aixeca del tron.)

EL TROL CORTESÀ MÉS VELL *(a PEER GYNT):*

Comprovarem si els teus queixals del seny

poden trencar la closca de l'enigma
del Barbablanc de Dovre!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

En què es diferencia un trol d'un home?

PEER GYNT:

Pel que jo veig, en res.
Els trols majors volen fregir-te,
i els trols menors esgarrapar-te;
els homes fan exactament igual,
si gosen.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

És ben cert:
som iguals en això i en altres coses...
pro el matí no és la nit, ni viceversa:
per tant, alguna diferència hi ha,
i ara et diré quina és, exactament:
allà fora, sota el cel lluminós,
un home diu a l'altre: «Home, sigues tu mateix!».
Els trols, en canvi, aquí dins, ens diem:
«Trol, sigues tu mateix... i prou».

EL TROL CORTESÀ (a PEER GYNT):

En captes el sentit profund?

PEER GYNT:

Em sembla un pèl obscur.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

«I prou», fill meu: aquestes dues
paraules incisives i potents
hauran de figurar en el teu blasó.

PEER GYNT (*es grata darrere l'orella*):

Sí, pro...

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Cal que hi figurin, si vols ser
amo i senyor d'aquest reialme!

PEER GYNT:

Doncs què hi farem; podria ser pitjor...

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Després hauràs d'aprendre a valorar
la vida casolana i simple
que fem aquí.

*(Fa un gest amb la mà: dos trols amb caps de porc, estrenyecaps
blancs, etcètera, porten menjar i beguda.)*

La vaca ens ofereix pastissos tous, calents...

i el bou ens proporciona l'aiguamel.

No em preguntis si el gust és agre o dolç;

el fet essencial

—i això no ho oblidessis mai—

és que són coses fabricades

a casa nostra.

PEER GYNT (*rebutja el que li ofereixen*):

Al diable, la vostra beguda casolana!

No m'adaptaré mai als hàbits del país.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

El bol també hi va inclòs, i és d'or.

Qui posseeixi el bol

posseirà la meva filla.

PEER GYNT (*rumiant*):

Està escrit: «Venceràs

la teva pròpia naturalesa»...

I, amb el temps, m'imagino
que la beguda aquesta ja no em semblarà
tan agra... Fet! D'acord!

(Cedeix.)

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Veus? El que has dit és de sentit comú.
Què escups?

PEER GYNT:

És que la força del costum
triga una mica a produir
els seus efectes...

EL BARBABLANC DE DOVRE:

I ara t'has de desprendre de la roba
de cristià; perquè convé que sàpigues
que, per la gent de Dovre, és un orgull
no gastar ni un producte que no sigui
fet aquí, a la muntanya; res no ve de la vall,
excepte el llaç de seda que portem a la cua.

PEER GYNT *(enfadat)*:

Jo, de cua, no en tinc!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Ja en tindràs.
Trols cortesans, porteu
la meva cua dels diumenges...

PEER GYNT:

Ei, no! De cap manera!
Què passa? Em vols posar en ridícul?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Tu no pots festejar la meva filla
sense una cua i amb el cul a l'aire.

PEER GYNT:

Transformar un home en una bèstia...!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

T'equivoques, fill meu:
jo únicament vull fer de tu
un pretendent com cal.
Duràs un llaç d'un groc llampant,
que és el que aquí denota
la distinció més alta.

PEER GYNT (*reflexiu*):

Diuen que l'home no és res més
que un bri de pols... Sí,
potser sí que caldrà cedir una mica
als usos i costums d'aquest país...
No en parlem més! Va, enganxeu-me la cua!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Ara t'escolto, noi.

EL TROL CORTESÀ:

Aviam si la saps remenar i moure
amb una certa gràcia!

PEER GYNT (*enutjat*):

I ara què? Eh? Què més?
Què més voleu que faci? Que renegui
de la fe cristiana?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No. La pots conservar tranquil·lament.

La fe passa de franc, no paga drets
de duana; un trol es distingeix
per l'escorça exterior, pels induments.
Mentre siguem iguals
en els costums i en el vestir, no passa res
si tu anomenes fe allò que nosaltres
anomenem temor.

PEER GYNT:

Veig que ets un personatge
bastant més raonable
del que m'imaginava,
malgrat totes aquestes condicions.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Fill meu, la fama que tenim els trols
no ens fa justícia, i som millors
del que la gent es pensa: vet aquí
una altra diferència entre vosaltres i nosaltres.
I ara ja s'ha acabat la part seriosa
de l'acte, i mirarem de regalar una mica
les orelles i els ulls.

La noia de la música! Endavant!

Va! Fes sonar l'arpa de Dovre!

Ballarina, endavant!

Trepitja el terra empostissat
de la sala de Dovre!

(Música i ball.)

EL TROL CORTESÀ:

Què et sembla?

PEER GYNT:

Que què em sembla? Mmm...

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Va, parla sense por! Què veus?

PEER GYNT:

La cosa més horrible que he vist mai.
Una vaca tocant amb les peülles
un instrument amb cordes fetes de budells,
mentre una truja amb calces de toro, al seu costat,
va ballant de puntetes.

ELS TROLS DE LA CORT:

Mengem's-el!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No oblideu que els seus sentits
són humans!

TROLS DONZELLES:

Uuuuh... Arrenqueu-li els ulls i les orelles!

LA VESTIDA DE VERD (*plorant*):

Oh... oh... haver de sentir dir aquestes coses
quan la meva germana i jo toquem
i ballem!

PEER GYNT:

Què dius ara! Eres tu?
Bé, una mica de broma en una festa, oi...
Vull dir que, si no es fa amb mala intenció...

LA VESTIDA DE VERD:

Ho juraries, que no és més que una broma?

PEER GYNT:

Tant la dansa com l'acompanyament

eren força bonics... i mal gat m'esgarrapi
si menteixo!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Cosa curiosa, la naturalesa humana...

costa tant de desfer-se'n...

Si es baralla amb nosaltres i es fa un tall

li quedarà una marca, m'imagino,

pro es curarà aviat.

El meu gendre mateix és dòcil com ningú:

l'he vist tan ben predisposat

a l'hora de desprendre's de la roba

de cristià, de beure's l'aiguamel

del bol daurat, de deixar-se lligar

la cua en els darreres i, en resum,

de fer tot el que se li demanava,

que he pensat que potser s'havia tret

de sobre el vell Adam d'una vegada

per sempre...

però no, ja ho veieu: ja torna a treure el cap...

Doncs noi, fill meu,

se t'haurà de sotmetre a un tractament

contra aquest virus maleït

de la naturalesa humana.

PEER GYNT:

I què faràs?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Et rascaré una mica l'ull esquerre:

això farà que miris guerxo,

però tot el que vegis
et semblarà fantàstic i admirable.
I després, la finestra de la dreta,
l'extirparé del tot...

PEER GYNT:

Tu estàs borratxo...

EL BARBABLANC DE DOVRE (*col·loca unes eines esmolades damunt la taula*):

Mira: l'instrumental del mestre vidrier.
Et cenyiré la vista, com als bous:
llavors sí que la núvia et semblarà bonica,
no com ara, que la vista t'enganya i et fa veure
vaques que toquen l'harpa i truges
que ballen de puntetes...

PEER GYNT:

Aquest parlar és de boig!

EL TROL CORTESÀ MÉS VELL:

És el parlar del Barbablanc de Dovre,
i el boig ets tu: ell és el savi.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Pensa en els danys i les angoixes
que et pots estalviar per anys que visquis.
No has d'oblidar que la vista és la font
de les llàgrimes, que són lleixiu amarg.

PEER GYNT:

Ben cert, i és com allò que diu
al llibre de sermons de casa:
«Si un ull t'escandalitza, arrenca-te'l».

Pro escolta! Digue'm una cosa:
quant trigarà, la vista, a convertir-se
en humana altre cop?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No ho tornarà a ser mai, fill meu!

PEER GYNT:

Molt bé, doncs: passi-ho bé...
i gràcies.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Què pretens?

PEER GYNT:

Anar-me'n.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No, atura't! És molt fàcil entrar,
però el portal del Barbablanc
no s'obre cap enfora.

PEER GYNT:

Què vol dir, que em faràs quedar per força?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Escolta'm, príncep Peer! Pensa amb el cap!
Tu estàs dotat per a la màgia dels trols.
Ja es comporta bastant com si ho fos, oi?
I tu vols ser-ho, oi que sí?

PEER GYNT:

Sí, per Déu que ho vull ser.
Per una núvia i, de propina, un regne
ben governat, puc resignar-me
a fer algun sacrifici...
Pro tot, en aquest món, té un límit.

La cua l'he acceptada, és cert;
pro suposo que, allò que el teu lacai
ha lligat, jo podré deslligar-ho;
m'he tret la meva roba,
que era vella i apedaçada,
pro me la puc tornar a posar tranquil·lament,
i, els botons, serà fàcil
cordar-los, m'imagino.
I és probable que pugui engegar a dida
la manera de viure d'aquest regne.
Amb molt de gust
juraré que una vaca és una noia,
perquè allò que has jurat
sempre pots empassar-t'ho;
però saber que mai
no te'n podràs alliberar,
que ni tan sols podràs morir com els humans,
i que hauràs de ser un trol de les muntanyes
la resta de la teva vida...
Això que diu el llibre,
que no pots recular,
i que per tu és tan important,
és un adreçador pel qual
jo no passaré mai.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Ara m'enfadaré, i quan jo m'enfado
no estic per gaires orgues.
Titella esblanqueït: tu saps qui soc, jo?
Primer vols deshonorar la meva filla...

PEER GYNT:

Menteixes per la gola!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

T'hi has de casar.

PEER GYNT:

M'acuses de...?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Què? Negaràs que ha estat objecte
de la teva passió i del teu desig?

PEER GYNT (*esbufega*):

I això és tot? No fotem... a qui li importen,
aquestes collonades?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No canviarà mai, la raça humana...
Sempre parlant de l'ànima, de l'esperit...
pro només respecteu
el que es pot aferrar amb les mans.
Així què, doncs?
Vols dir que la passió no importa?
Espera't i ho veuràs...

PEER GYNT:

A mi no em pesques amb l'esquer de la mentida!

LA VESTIDA DE VERD:

Estimat Peer, abans no acabi l'any
seràs pare.

PEER GYNT:

Obriu, que vull sortir!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

I et farem arribar la criatura

embolicada amb una pell de ren.

PEER GYNT (*s'eixuga la suor*):

Si pogués despertar-me...!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Te l'enviem al teu palau?

PEER GYNT:

Envia'l a l'hospici parroquial!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Molt bé; tu decideixes, príncep Peer.

Pro si una cosa és certa

és que, el que està fet, ja està fet,

i d'aquí se'n deriva que el teu fill creixerà;

els bastards creixen

a una velocitat exagerada.

PEER GYNT:

Ets tossut com un toro, Barbablanc!

Donzella, sigues raonable!

Fem un pacte amistós:

mira, jo no soc príncep ni soc ric,

i, em miris pel costat que em miris,

ja et dic jo que trauràs ben poca cosa

de posseir-me.

(*A LA VESTIDA DE VERD li agafa un dolor, i LES NENES TROLS la porten a fora.*)

EL BARBABLANC DE DOVRE (*el contempla una estona amb gran desdeny, abans de parlar*):

Esmicoleu-lo contra la paret

de la muntanya, nois!

ELS TROLS NENS:

Pare, deixa'ns jugar a mussols i àguiles, primer!

A llops i xais! A ratolins i gats!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Sí, pro afanyeu's-hi. Tinc son i estic furiós.

Bona nit!

(Se'n va.)

PEER GYNT *(perseguit per ELS NENS TROLS):*

Deixeu-me estar, dimonis esquifits!

(Vol fugir xemeneia amunt.)

ELS TROLS NENS:

Follets, gnoms, bruixes, mossegueu-li el cul!

PEER GYNT:

Ui!

(Vol baixar per la trapa del celler.)

ELS TROLS NENS:

Tanqueu totes les reixes!

EL TROL CORTESÀ:

Com xalen, els menuts!

PEER GYNT *(lluitant amb un trol petit, que se li ha quedat enganxat a l'orella amb les dents):*

Deixa'm, escòria!

EL TROL CORTESÀ *(li pega als dits):*

Canalla!

Tracta els infants reials
amb més delicadesa.

PEER GYNT:

Un cau de rates...!

(Hi va corrents.)

ELS TROLS NENS:

Germanet gnom! Barra-li el pas!

PEER GYNT:

El vell era terrible, pro els petits
són pitjors!

ELS TROLS NENS:

Esberleu-lo!

PEER GYNT:

Ah, qui pogués ser un ratolí...!

ELS TROLS NENS (*pul·lulen al seu voltant*):

Tanqueu la cleda! Tanqueu la cleda!

PEER GYNT (*plorant*):

Qui pogués ser un pollet...!

(*Cau.*)

ELS TROLS NENS:

Els ulls! De dret als ulls!

PEER GYNT (*colgat sota la pila de trols*):

Mare, ajuda'm! Em moro!

(*Sonen les campanes d'una església en la llunyania.*)

ELS TROLS NENS:

Esquelles a muntanya! És el ramat
del pastor negre!

(*Els trols fugen xisclant estrepitosament. El saló reial s'esfondra;
tot desapareix.*)

ESCENA VII

Negra nit.

Se sent com PEER GYNT destraleja i dona cops al seu voltant amb una gran branca.

PEER GYNT:

Respon! Qui ets?

LA VEU:

Soc jo mateix!

PEER GYNT:

Fora del meu camí!

LA VEU:

Fes una volta, Peer. Aquest puig és prou gran.

PEER GYNT (*pretén travessar per un altre lloc, però topa amb algú*):

Qui ets?

LA VEU:

Soc jo mateix! Pots dir el mateix, tu?

PEER GYNT:

Puc dir el que vull, i el meu sabre també!

En guàrdia! Ei! Vigila, que caus esmicolat!

El rei Saül va derrotar cent homes;

Peer Gynt, més d'un miler!

(Colpeja i destraleja.)

Qui ets?

LA VEU:

Soc jo mateix.

PEER GYNT:

Aquesta rèplica idiota

ja te la pots guardar: no aclareix res!

Què ets?

LA VEU:

Soc el Gran Entrebanc.

PEER GYNT:

Bé, doncs!...

Si l'enigma era negre, ara és gris.

Aparta't, entrebanc!

LA VEU:

Desvia't, Peer!

PEER GYNT:

No, vull tirar pel dret!

(Colpeja i destraleja.)

Ha caigut!

Ha, ha! Que hi ha algú més?

LA VEU:

L'Entrebanc, Peer! Ell i prou.

Soc l'Entrebanc il·lès i l'Entrebanc ferit.

L'Entrebanc que s'ha mort i l'Entrebanc que és viu.

PEER GYNT *(llença la branca)*:

Els trols m'han esmussat l'espasa, pro tinc punys!

(S'obre camí a cops.)

LA VEU:

Sí, refia't dels punys... hi, hi...

refia't del teu cos, Peer Gynt,

i guanyaràs el cim.

PEER GYNT *(torna)*:

Vagis o tornis, el camí és igual de llarg.

Surtis o entris, és igual d'estret!

És *allà!* I és *aquí!* I és al tombar!

Surto i em trobo de nou al mig del cercle...

Presenta't! Deixa't veure! Qui ets? Què ets?

LA VEU:

L'Entrebanc.

PEER GYNT (*dona toms a les palpentes*):

No ets mort! No ets viu. Ets un moc... una boira...

No ets ni tan sols una figura!

És com topar de cap

contra un munt d'óssos grunyidors

i mig desperts!

(*Crida:*)

Va, torna-t'hi!

LA VEU:

L'Entrebanc no està boig.

PEER GYNT:

Va, pega!

LA VEU:

L'Entrebanc no pega.

PEER GYNT:

Lluita! Que lluitis!

LA VEU:

El Gran Entrebanc

guanya sense lluitar.

PEER GYNT:

Si almenys hi hagués un follet que em punxés!

O un trol, ni que tan sols tingués un any!

Alguna cosa amb què lluitar... pro no n'hi ha cap...

Ara ronca! Entrebanc!

LA VEU:

Què passa?

PEER GYNT:

Posa't violent!

LA VEU:

No... el Gran Entrebanc ho guanya tot de forma delicada!

PEER GYNT (*es mossega els braços i les mans*):

Urpes i dents contra la carn! He de sentir el goteig de la meva pròpia sang.

(*Sona una mena d'aleteig d'ocells immensos.*)

CRITS D'OCELLS:

Ja ve, Entrebanc?

LA VEU:

Sí, pas a pas.

CRITS D'OCELLS:

Germanes que veniu de lluny!

Acudiu a reunir-vos amb nosaltres!

PEER GYNT:

Si has de salvar-me, noia, fes-ho ja!

No abaixis la mirada!

Aixeca el cap! Redreça't!

El llibre d'oracions! De dret a l'ull!

CRITS D'OCELLS:

Flaqueja!

LA VEU:

Ja el tenim.

CRITS D'OCELLS:

Germanes! Afanyeu-vos!

PEER GYNT:

És massa car, comprar la vida al preu
del joc esgotador d'una hora com aquesta.

(Es desploma.)

CRITS D'OCELLS:

Entrebanc, ha caigut extenuat!

Agafa'! Agafa'!

(Se sent el so de les campanes i el cant d'himnes des de lluny.)

L'ENTREBANC *(s'esvaeix en un no res i diu, sospirant):*

És massa fort. Té dones al darrere.

ESCENA VIII

Surt el sol. Som a muntanya, a l'exterior de la borda d'ÅSE. La porta és tancada; tot està desèrtic i en silenci.

PEER GYNT *jeu adormit a l'exterior de la paret de la borda.*

PEER GYNT *(es desperta, fa un cop d'ull mig adormit i feixuc. Escup):*

Què donaria per una arengada!

(Torna a escopir allhora que descobreix HELGA, que arriba amb una carmanyola de fusta.)

Ah... ets aquí, nena? Què vols?

HELGA:

És que la Solveig...

PEER GYNT *(s'incorpora d'un salt):*

On és?

HELGA:

Darrere la cabana.

SOLVEIG (*amagada*):

Si te m'acostes, fugiré corrents.

PEER GYNT (*s'atura*):

Què et fa por?

Que t'assegui damunt dels meu genolls, potser?

SOLVEIG:

Pocavergonya!

PEER GYNT:

Saps on he passat la nit?

La filla del vell rei dels trols de Dovre

em va al darrere com un tàvec.

SOLVEIG:

Doncs hem fet bé de tocar les campanes.

PEER GYNT:

Peer Gynt no és dels que es deixen atrapar, perxò.

I tu què hi dius, eh?

HELGA (*plorant*):

Se'n va corrents! S'escapa!

(*La segueix corrents.*)

Espera'm!

PEER GYNT (*l'agafa del braç*):

Mira què tinc a la butxaca, nena!

És un botó de plata! Te'l regalo...

pro a condició que parlis bé de mi!

HELGA:

Deixa'm! Deixa'm marxar!

PEER GYNT:

Té, agafa'l.

HELGA:

Deixa'm! Allà tens la carmanyola!

PEER GYNT:

O parles bé de mi, o...

HELGA:

Ui, em fas por!

PEER GYNT (*la deixa anar, submís*):

No, no... jo el que volia dir és:
demana-li que no m'oblidi!

(HELGA *fuiig corrent.*)

Acte tercer

ESCENA I

Al fons d'un bosc d'avets i pins. Temps gris de tardor. Nevada.
PEER GYNT, *en mànigues de camisa, està talant fusta per construir.*

PEER GYNT (*mentre dona cops de destral a un pi enorme de branques tortuoses*):

Sí, ets un vell dur de pelar, pro desenganya't:
tens les hores comptades.

(Torna a clavar cops de destral.)

Portes cota de malla, prou que ho veig...
però, per resistent que sigui, te l'esquinçaré.

Sí, sí! Sacesges els teus braços tortuosos,
i és lògic, perquè estàs furiós,
pro cauràs de genolls tant sí com no!

(S'interromp en sec.)

Mentida! No és res més que un arbre vell! Mentida!

No és cap cota de malla!

És tan sols un avet amb l'escorça esquerdada.

És feina dura, la de llenyataire...

pro fer anar la destral i alhora somiar
ja és cosa del diable!
Això de viure als núvols i somiar despert
s'ha d'acabar...
Ets un proscrit, noi! T'han desterrat al bosc.
(Destraleja precipitadament durant una estona.)
Un proscrit, sí: no tens la mare
perquè et faci guisats i et pari taula.
Si vols menjar, t'has d'apanyar tot sol:
arreplegar les coses crues
que et doni el bosc i el riu,
fer llenya, encendre foc,
cuinar i trescar com un desgraciat.
Si vols abric, hauràs de matar un ren,
i, si et vols fer una casa,
hauràs de picar pedra tu mateix;
o, si la vols de fusta, tallar troncs
i dur-los a l'esquena fins al lloc triat.
(Abaixa la destral; mira al seu davant.)
Serà una casa esplèndida, perxò:
amb un penell a la teulada
i amb una torre altíssima,
i, al capdamunt,
per coronar el frontó, hi esculpiré
una sirena amb una cua autèntica de peix
del melic en avall.
Les baldes i el penell seran de coure.
Buscaré uns vidres, els trauré d'on sigui,
i, des de lluny, la gent preguntarà:

«Què és allò que llueix dalt del turó?».

(Riu amb menyspreu.)

Mentida consagrada! Ja hi tornem a ser.

Ets un proscrit, noi!

(Destraleja amb energia.)

Una cabana amb la teulada

d'escorça ja faria el fet

per protegir-me del mal temps i les glaçades.

(Mira arbre amunt.)

Ja trontolla... un cop més de destral, i llestos!

Sí! Ja està! Cau de biaix, tan llarg com és!

Com tremola de por la multitud

d'arbres joves, i tot el sotabosc!

(Comença a desbrancar l'arbre; tot d'una para l'orella i es queda immòbil, amb la destral enlairada.)

Algú em segueix!... Ets tu, vell de Hægstad,

que pretens agafar-me de sorpresa, eh?

(S'ajup darrere l'arbre i mira des d'allà.)

Un noi... un noi tot sol... fa cara d'espantat!

Mira amb recel al seu voltant...

Què amaga sota la camisa?... Una falç.

Ara s'atura, vigilant...

posa la mà sobre una tanca, i...

prò què passa? Què fa? Es talla el dit!

Tot el dit en rodó! I sagna com un bou!...

I ara fuig disparat, amb la mà embolicada...

(S'aixeca.)

Quina brutalitat...!

Un dit no torna a créixer, i va i se'l talla,

i sense que ningú l'hagi obligat a fer-ho!...
Pro calla, sí... ja sé per què ho ha fet:
és l'única manera d'escapar-se
de servir el rei! Exacte.
El volen enviar a la guerra
i el noi no hi vol anar, es comprèn...
però tallar-se'l en rodó... perdre per sempre un dit...
Una cosa és pensar-ho, desitjar-ho,
voler-ho, fins i tot... pro fer-ho de debò...
No. No ho entenc!
(*Mou una mica el cap a banda i banda i reprèn la feina.*)

ESCENA II

Una sala d'estar a la casa d'ÅSE. Regna un desori general: arque obertes, roba escampada pertot arreu, un gat damunt del llit...

ÅSE i KARI, la masovera, estan molt atrafegades embalant coses i disposant-ho tot.

ÅSE (*corre cap a una banda*):

Kari, escolta'm.

KARI:

Què hi ha?

ÅSE (*a l'altra banda*):

Escolta...!

On és?... On he ficat la...? On és?, contesta!...

Què busco? No sé on tinc el cap!

On és la clau del cofre?

KARI:

Ficada al pany.

ÅSE:

I què és aquest retruny?

KARI:

L'últim carregament
que surt cap a Hægstad.

ÅSE (*plorant*):

Ah... tant de bo se m'emportessin
a mi també, dins el taüt!

Si n'hem de suportar, de coses, els humans!

Déu misericordiós! Tota la casa buida!

El que l'amo de Hægstad no es va endur
s'ho ha quedat l'agutzil.

Ni la roba que duia, m'han deixat.

Així els caigués la cara de vergonya
per aquesta sentència tan despietada.

(*S'asseu al caire del llit.*)

La casa i els terrenys de la família: tot,
tot ha volat!

El vell de Hægstad és cruel,
pro més ho ha estat el jutge...

ni auxili ni clemència: res!

En Peer no hi era, i jo sense ningú
que em pogués fer costat...

KARI:

Us deixen quedar aquí fins que us moriu, perxò.

ÅSE:

Sí. El gat i jo, vivint
de les engrunes de la caritat!

KARI:

Per Déu que us ha costat ben car, el vostre fill.

ÅSE:

En Peer? Tu desvaries! Has perdut el seny!
Que potser l'Ingrid, al final, no va tornar
sana i estàlvia a casa seva?
El delinqüent és el diable:
és ell, qui haurien de jutjar!
És ell, qui va temptar el meu pobre noi!

KARI:

No hauríem d'avisar el pastor de la parròquia?
Potser la cosa està pitjor del que us penseu.

ÅSE:

Avisar el reverend? Sí... potser sí.

(S'enuïja.)

Pro no, Déu meu, no! Soc la seva mare,
i he d'ajudar-lo jo! És el meu deure:
fer el que bonament pugui,
si els altres l'han abandonat.
Li han deixat aquest gec: hauré d'apedaçar-lo.
Tant de bo hagués arreplegat
la pell de xai, també...
On són els pantalons?

KARI:

Allà, entremig de totes les altres antigalles.

ÅSE (*hi furga*):

Què trobo, aquí? Ah, mira!
És el vell cullerot de foneria, Kari!
Amb aquest cullerot
jugava a fondre i encunyar botons...
Un cop que fèiem un banquet,
va entrar el nano i li va demanar un tros
d'estany an el seu pare.
«Res d'estany», va dir en Jon.
«Et dono una moneda de plata del rei Kristian;
s'ha de notar que ets el fill d'en Jon Gynt.»
Déu el perdoni, pro segur
que estava ben borratxo,
i no sabia distingir l'or de l'estany.
Aquí tenim els pantalons.
Ai, són plens de forats...
S'han de sargir, Kari!

KARI:

Sí, noi... sembla que els hi convé.

ÅSE:

I, quan hagi acabat, me'n vaig al llit;
em sento tan xafada, tan feble i miserable...

(*Contenta:*)

Dues camises de llana, Kari: se les van deixar!

KARI:

Sí. És veritat.

ÅSE:

Quina felïç coincidència. Aparta'n una...
o, més ben dit, no, escolta:

val més que ens les quedem totes dues;
la que duia posada estava gastadíssima.

KARI:

Déu meu! Això segur que és pecat, mare Åse!

ÅSE:

Sí, tens raó.

Pro el pastor ens absoldrà d'aquest pecat, ja ho saps...
i dels altres també.

ESCENA III

A l'exterior d'una cabana de construcció recent, al bosc. Sobre la porta hi ha unes banyes de ren. Hi ha un bon gruix de neu. S'està fent fosc. PEER GYNT és a l'exterior, clavant un gran pany de fusta a la porta.

PEER GYNT (*riu de tant en tant*):

Cal un bon pany: un pany que barri el pas
als trols, als homes i a les dones.

Cal un bon pany: un pany que deixi fora
tots els follets colèrics.

Venen amb la foscor; piquen de mans
i truquen a la porta: «Peer Gynt, obre!

Som àgils com els pensaments!

Ens movem amb pas lleu per sota el llit
i remenem la cendra, i resseguim per dins
la xemeneia, com uns dracs ardents.

Hi, hi! Peer Gynt, tu creus que amb uns taulons

de fusta i quatre claus es pot barrar l'entrada
als pensaments colèrics dels follets?».

*(SOLVEIG arriba avançant amb esquís pel camp; porta un mocador
al cap i un farcell a la mà.)*

SOLVEIG:

Déu beneeixi el teu treball.

No em rebutgis: ets tu qui m'ha cridat,
i has d'acceptar-me.

PEER GYNT:

Solveig! Ets tu? Com és possible...?

I no et fa por acostar-te tant?

SOLVEIG:

Vaig rebre el teu missatge per mitjà
de la petita Helga, i el vent i la bonança
van dur-me encara més missatges.

I cada cosa que la teva mare m'explicava
era un missatge més, i en la profunditat
dels somnis els missatges es multiplicaven.

Les nits pesants i la buidor dels dies
em deien que vingués.

Era com si allà baix la vida
ja s'hagués extingit, i no tenia esma
de plorar ni de riure.

No sabia del cert quins pensaments tenies:
només veia molt clar que havia de venir.

PEER GYNT:

Pro, i el teu pare?

SOLVEIG:

Al llarg i ample d'aquest món de Déu

no tinc ningú que pugui anomenar
pare ni mare. M'he desvinculat
de tothom.

PEER GYNT:

Solveig, bonica... per venir amb mi?

SOLVEIG:

Amb tu, sí: amb tu i amb ningú més;
hauràs de ser-ho tot, per mi:
el meu amic i el meu consol.

(Entre plors:)

Ha estat terrible separar-me
de la meva germana,
i deixar el pare encara ha estat pitjor,
però el pitjor de tot ha estat deixar
la que em va portar al món...
No, que Déu em perdoni:
res no m'ha colpit tant com la tristesa
d'haver-los de deixar a tots tres...
a tots tres!

PEER GYNT:

I no coneixes la sentència
dictada aquesta primavera?
M'han confiscat la finca, les terres i l'herència.

SOLVEIG:

Creus de debò que és per l'herència
i per les propietats que he abandonat
els que estimava?

PEER GYNT:

I coneixes la resta de la sentència?

Si surto d'aquest bosc i em troba algú,
pot capturar-me lliurement.

SOLVEIG:

Quan venia lliscant sobre la neu
he preguntat si anava bé,
i, quan la gent em deia: «On vas?»,
jo només responia: «Vaig a casa meva».

PEER GYNT:

Doncs fora claus, fora taulons de fusta!
Ja no fan falta panys per protegir-se
dels pensaments dels gnoms.
Si goses entrar a viure amb aquest caçador,
sabré que la cabana és beneïda.
Solveig! Deixa'm mirar-te!... Pro no massa de prop!
Vull mirar-te, només!... Oh, quina llum...
Oh, quina claredat, els teus cabells!
Deixa'm alçar-te!
Oh... si n'ets, de lleugera i delicada!
Podria dur-te en braços, Solveig,
i no cansar-me mai!...
Pro no t'embrutaré:
amb els braços estesos mantindré a distància
el teu cos càlid, bell i acollidor!
Qui m'hauria dit mai que jo pogués atreure't?
Pro t'he enyorat... t'he enyorat dia i nit...
Ja ho veus, he construït una cabana,
pro la desmuntaré:
és massa lletja, massa humil...

SOLVEIG:

Lletja o bonica, a mi ja m'està bé.
Que n'és de fàcil, respirar
amb el vent a favor!
Feia calor, allà baix... i t'hi senties oprimit...
És això, en part,
el que m'ha fet fugir del poble;
pro aquí sento el murmuri dels avets,
aquesta música callada...
i sé que em trobo a casa.

PEER GYNT:

N'estàs segura?
Per tots els dies de la teva vida?

SOLVEIG:

El camí que he agafat no torna enrere.

PEER GYNT:

Ets meva, doncs, per fi?
Entra!
Deixa que et vegi a dins de casa!
Entra!
Buscaré llenya per la llar de foc
i et donaré claror, escalfor i acollida.
Seuràs còmodament, i no tindràs mai fred.
(Obre la porta; SOLVEIG entra. Es queda quiet una estona; aleshores esclata a riure i fa un gran salt d'alegria.)

PEER GYNT:

Filla de rei! Ets meva! T'he trobat i conquerit!
Hurra! Ara sí que construiré un palau,
i des dels fonaments!

(Agafa la destal i va per anar-se'n; al mateix moment, una dona amb un vestit esparracat de color verd surt caminant del bosquet; un nen lleig amb un bol de cervesa a la mà va coixejant rere seu, agafat a la seva falda.)

LA DONA:

Bona tarda, Peer Gynt dels peus lleugers!

PEER GYNT:

Qui ets?

LA DONA:

Soc una antiga coneixença, Peer.

Visc aquí a quatre passes. Som veïns.

PEER GYNT:

Ah sí? Doncs no en tenia ni la més...

LA DONA:

Al mateix temps que anaves aixecant la cabana,
també s'anava construint la meva.

PEER GYNT *(vol anar-se'n)*:

Tinc molta pressa...

LA DONA:

Tu sempre amb presses, noi,
pro jo, camina que caminaràs,
no paro fins que et trobo.

PEER GYNT:

T'equivoques, bona dona.

LA DONA:

Quan vaig equivocar-me va ser el dia
que em vas prometre qui sap què.

PEER GYNT:

Que et vaig prometre...? Però què m'estàs dient?

LA DONA:

Has oblidat aquella nit
que vas estar bevent a casa del meu pare?
Has oblidat...?

PEER GYNT:

No puc oblidar el que no he sabut mai.
Tu desvaries... Quan va ser
l'últim cop que ens vam veure?

LA DONA:

L'últim cop que ens vam veure va ser el primer cop
que ens vam trobar.

(Al nen:)

Va, dona-li beguda an el teu pare,
que em sembla que té set.

PEER GYNT:

El seu pare? Tu estàs borratxa o què?
Li dius...? Li dius que jo soc el...?

LA DONA:

És per la pell que es reconeix el porc.
Que no tens ulls?
Que no veus que coixeja d'una cama,
igual com tu coixeges
del cap?

PEER GYNT:

Vols fer-me creure...?

LA DONA:

I tu, vols fer-te el boig...?

PEER GYNT:

Aquest mocós de cames llargues...?

LA DONA:

Ha crescut de pressa, sí...

PEER GYNT:

I tu, morros de trol, goses atribuir-me...?

LA DONA:

Peer, ets groller com un bou!

(Plorant:)

Quina culpa tinc jo d'haver perdut
la bellesa del dia que tu vas seduir-me
per costes i vessants?

A la tardor, quan vaig parir,
el diable em va apuntalar l'esquena:
no és estrany, doncs, que m'hagi tornat lletja.
Pro, si em vols tornar a veure bonica com abans,
no has de fer sinó treure de casa aquesta noia
que hi ha a dins: expulsar-la
de l'ànima i dels ulls...

Fes-ho, estimat amic,
i aquests morros de trol s'esvairan!

PEER GYNT:

Esfuma't, bruixa!

LA DONA:

Creu-t'ho!

PEER GYNT:

Et fotré un cop al cap!

LA DONA:

Prova-ho, si ets home!

Ho, ho... amb un cop no n'hi ha prou, Peer Gynt!
Tornaré cada dia.

Entreobriré la porta i us espiaré.
Si seus amb ella vora el foc,
si et poses amorós, Peer Gynt,
si vols jugar i acaronar...
jo seuré al teu costat i exigiré
la meva part:
t'anirem compartint a parts iguals.
Adeu, tresor!
Casa't demà mateix, si vols!

PEER GYNT:

Malson endiablats!

LA DONA:

No, tot això és real, diantre!
El teu filllet l'hauràs de criar tu,
pòtol de peus lleugers...
Dimoniet, vols anar amb el teu pare?

EL NEN (*li escup*):

Puaf!
Et donaré un cop de destrals:
espera't, ja ho veuràs!

LA DONA (*fa un petó al nen*):

Ai, aquest cos, quin cap que té!
Quan acabis de créixer,
seràs la viva imatge del teu pare!

PEER GYNT (*pica de peus a terra*):

Ah, si et pogués tenir tan lluny...

LA DONA:

...com ara em tens a prop?

PEER GYNT (*es retorça les mans*):

Tot plegat!

LA DONA:

Sí, tot plegat només
per un desig, per un caprici...
Fas pena, Peer!

PEER GYNT:

Més te n'hauria de fer ella!
La meva Solveig, el meu or
més pur i més bonic!

LA DONA:

Exacte: són els innocents
els que van a cremar, va dir el dimoni!
La mare l'estovava perquè el pare
s'havia emborratxat.

*(Se'n va trescant bosquet endins amb el nen, que tira el bol de
cervesa contra el seu pare.)*

PEER GYNT (*després d'un llarg silenci*):

«Tira per fora», va dir el Corb.
El meu castell se m'ha ensorrat
estrepitosament, i ara hi ha un mur
que em separa d'aquella que tenia
tan a prop... De sobte tot és lleig,
i la meva alegria s'ha envellit...
«Tira per fora, noi», va dir el Gran Corb.
«No hi ha camí que vagi recte
des de tu cap a ella.»
Un camí recte? Hmm... hauria d'existir...
Hi ha alguna cosa escrita

sobre el penediment, si la memòria
no em falla... però què?
I on està escrit? No tinc la Bíblia,
i he oblidat gairebé tot el que diu,
i al mig del bosc no hi ha guiatges a seguir...
La via del penediment?...
Sí, pro és probable que passessin anys
abans no culminés aquest camí.
Quina vida més magra!
Fer miques tot el que és bonic i delicat
i després recompondre-ho, per peces i fragments?
Això es pot fer amb un violí,
però no pas amb un rellotge.
Si vols verdor no pots trepitjar l'herba...
Pro segur que mentien, aquells morros de bruixa!
Aquella visió horrible s'ha esfumat de la vista...
Sí, de la vista, pro no pas de l'ànima.
Uns pensaments furtius em seguiran
acompanyant per dins...
I l'Ingrid? I les tres que corrien pels turons?
També voldran acompanyar-me,
i entre insults i rialles em reclamaran
que les abraci com l'abraço a ella,
o que les alci enlaire tendrament,
a pes de braços?... Tira per fora, noi;
si fos tan llarg el braç
com la cama del pi o l'asta de l'avet,
encara penso que l'enlairaria
massa a prop per tornar-la a abaixar intacta

i sense danys...

He de tirar per fora de tot això com sigui,

perquè no hi hagi guanys ni pèrdues.

Aquestes coses s'han d'arraconar

i oblidar...

(Fa unes passes en direcció a la cabana, però s'atura.)

Entrar després d'això?

Tan deshonorat, tan brut...?

Acompanyat per tota aquesta xusma

de trol? Parlar i callar? Confessar i ocultar...?

(Llança la destal.)

És dissabte a la nit,

i retrobar-la tal com ara estic

seria una blasfèmia.

SOLVEIG *(a la porta)*:

Vens?

PEER GYNT *(a mitja veu)*:

Per fora!

SOLVEIG:

Què?

PEER GYNT:

T'hauràs d'esperar.

Es comença a fer fosc, i he de buscar una cosa

que pesa molt!

SOLVEIG:

Espera't, que t'ajudo a carregar-ho.

PEER GYNT:

No, no! Queda't on ets!

Ho he de portar jo sol.

SOLVEIG:

Però no ho portis massa lluny!

PEER GYNT:

Tingues paciència, noia:

lluny o a la vora... t'hauràs d'esperar.

SOLVEIG (*li fa que sí amb el cap*):

M'esperaré!

(PEER GYNT se'n va pel sender del bosc. SOLVEIG es queda dreta, amb mitja porta oberta.)

ESCENA IV

La casa d'ÅSE. Vespre. Un foc de troncs il·lumina la llar. El gat dorm damunt d'una cadira, al peu del llit.

ÅSE és al llit, i va estirant la manta amb inquietud.

ÅSE:

No ve, Senyor Déu meu, no ve...

L'espera es fa tan llarga... triga tant...

Voldria dir-li tantes coses, i no tinc cap missatger per enviar-li...

No queda temps per perdre!

Així de sobte... qui podia imaginar-s'ho!

Si almenys sabés del cert

que no vaig educar-lo amb un rigor excessiu!

PEER GYNT (*arriba*):

Bona tarda!

ÅSE:

Déu del cel,
quina alegria!
Al final has vingut, fill estimat!
Però... com has gosat venir?
Aquí la teva vida no val res.

PEER GYNT:

Deixa-la estar, la meva vida:
jo havia de venir-te a veure.

ÅSE:

I això demostra que la Kari
s'equivocava, i ara jo ja puc anar-me'n
en pau.

PEER GYNT:

Anar-te'n? Què vols dir?
On has d'anar?

ÅSE:

Ai, Peer, això s'acaba...
no em queda gaire temps de vida.

PEER GYNT (*es gira bruscament i camina per l'habitació*):

Ja veus...!
Jo que m'escapo de les càrregues feixugues
pensant que aquí seria lliure...!
Tens les mans i els peus freds?

ÅSE:

Sí, Peer; el final és a prop...
Quan vegis que els meus ulls s'apaguen

me'ls hauràs de tancar molt suaument...
i hauràs d'encarregar una caixa,
i procura que sigui de les bones...
pro no, ara que hi penso...

PEER GYNT:

Calla!

Hi ha temps de sobres per pensar en això.

ÅSE:

Sí, sí.

(Repassa la sala d'estar amb ulls intranquils.)

Ja veus les poques coses

que van deixar. Són així, aquesta gent.

PEER GYNT *(es retorça)*:

Altra vegada!

(Amb veu severa:)

La culpa és meva, sí, ja ho sé...

No cal que m'ho recordis.

ÅSE:

No, si no és culpa teva! Si la culpa
és de la maleïda borratxera!

Allò va ser la causa de la desgràcia!

Et vas emborratxar, fill meu,

i no sabies el que et feies...

i, a més a més, havies cavalcat

al llom d'aquella bèstia...

És lògic que estiguessis atordit.

PEER GYNT:

Sí, sí, però... deixem-ho córrer...

ara deixem-ho córrer, tot allò.

Les coses antipàtiques, deixem-les
per a un altre moment... un altre dia.

(S'asseu a la capçalera del llit.)

I ara xerrem una estoneta, mare...

pro... de tot i de res.

Oblidem els assumptes complicats,

les coses amargants i doloroses...

Ah! Mira aquest gat vell!

Encara és viu?

ÅSE:

A les nits fa uns udols esgarrifosos, i...

tu saps prou bé què pronostica, això.

PEER GYNT *(esquivant la qüestió)*:

I què... què hi ha de nou, pel poble?

ÅSE *(somrient)*:

Diuen que hi ha per 'quí una noia

que enyora les muntanyes...

PEER GYNT:

I en Mads Moen? Està content?

ÅSE:

Diuen que els vells no paren de plorar

i ella no els fa cabal.

Hauries de sentir-los, Peer...

potser tu hi trobaries un remei.

PEER GYNT:

I l'Aslak, el ferrer? Què se n'ha fet?

ÅSE:

No em parlis d'aquell porc...

M'estimaria més parlar d'aquella noia
que tu ja saps...

PEER GYNT:

No. Ara parlarem
una mica de tot i una mica de res.
Oblidem els assumptes complicats,
les coses amargants i doloroses...
Tens set? Et porto res per beure?
Aquest llit és molt curt... Pots estirar-te bé?
Aviam... Sí! Pro si és aquell
on jo dormia de petit!
Quantes vegades, a les nits,
t'asseies a prop meu,
i m'acotxaves amb el cobrellit de pells,
i em cantaves balades, i corrandes...
Te'n recordes?

ÅSE:

Oh i tant si me'n recordo! I quan el pare
era lluny, de viatge, que jugàvem a trineus?...
El cobrellit de pells feia de respatller i seient,
i el terra era un fiord glaçat.

PEER GYNT:

Sí, pro el millor de tot...
no sé si te'n recordes, d'això, mare,
però el millor de tot era el cavall esplèndid...

ÅSE:

Tu diràs, si ho recordo...!
Era el gat de la Kari: ella ens el deixava,

i tu l'asseies en un tamboret
de tronc massís!

PEER GYNT:

Cap al castell a ponent de la lluna,
cap al castell a l'orient del sol,
cap al castell de Sòria-Mòria,
costa amunt, costa avall i algun revolt...
I un bastonet que vam trobar a l'armari
et servia de fusta.

ÅSE:

Jo menava el trineu,
allà asseguda i amb el cap ben alt...

PEER GYNT:

Sí, sí. I afluixaves les regnes,
i pel camí et giraves tot sovint
per preguntar-me si tenia fred.
Velleta lletja, que Déu et beneixi:
en el fons m'estimaves, malgrat tot!...
Per què gemegues?

ÅSE:

Per l'esquena;
aquest somier tan dur de fusta...

PEER GYNT:

Estira't: jo t'aguantaré.
Ja veuràs: oi que el llit és més tou, ara?

ÅSE (*inquieta*):

No, Peer. Me'n vull anar!

PEER GYNT:

Te'n vols anar?

ÅSE:

De casa, sí. Tot sovint ho desitjo.

PEER GYNT:

Què dius... va, tapa't amb les pells.

Deixa'm quedar-me aquí, al costat del llit.

Així farem la nit més curta, ja ho veuràs:
amb cançons, i balades, i corrandes...

ÅSE:

Més val que busquis

el llibre de sermons allà al quartet:

tinc un neguit a dintre l'ànima...

PEER GYNT:

Anem cap al castell de Sòria-Mòria,

que el rei fa un gran festí:

el trineu lliscarà per la neu flonja

i tu vindràs amb mi...

ÅSE:

Però Peer, fill... jo hi estic convidada?

PEER GYNT:

Tots dos, mare, tots dos.

(Llança una corda al voltant de la cadira on jeu el gat, agafa un bastó amb la mà i s'asseu al davant al peu del llit.)

Arri, arri, Corser Negre!

No tens pas fred, oi, mare?

Ah, com tallem el vent

quan el corser comença a galopar!

ÅSE:

Peer, fill... què és això que se sent?

PEER GYNT:

Els cascavells, mare! Els cascavells lluents!

ÅSE:

Com ressonen, perxò!

PEER GYNT:

Ara passem per damunt d'un fiord.

ÅSE:

Tinc por! Què són aquests gemecs
i remors tan estranys i tan salvatges?

PEER GYNT:

Són els pins, mare, que murmuren al prat.

Tu no et moguis.

ÅSE:

Veig com un espurneig de llums en la distància.
D'on ve, aquesta claror?

PEER GYNT:

De les finestres i les portes del castell.

No sents com ballen?

ÅSE:

Sí.

PEER GYNT:

Al llindar de la porta hi ha sant Pere,
que et vol convidar a entrar.

ÅSE:

I saluda?

PEER GYNT:

Sí, amb gran reverència, i ofereix
vi dolç.

ÅSE:

Vi dolç? I galetes també?

PEER GYNT:

Sí, sí, n'hi ha una safata plena.
I la difunta esposa del reverend
prepara cafè i postres.

ÅSE:

Ai, per la Creu Santíssima! M'estàs dient
que ella i jo ens trobarem altra vegada?

PEER GYNT:

I tan sovint com vulguis.

ÅSE:

Ai, Peer, pro a quina gran festassa em portes,
pobra de mi?

PEER GYNT (*fa espetegar la fusta*):

Arri, arri, corser!

ÅSE:

I ja anem bé, per 'quest camí, fill meu?

PEER GYNT (*torna a fer espetegar la fusta*):

És el camí ral, mare!

ÅSE:

Correm tant
que ja em noto cansada i afeblida.

PEER GYNT:

Ja s'albira el castell: aviat hi serem.

ÅSE:

Doncs jo m'estiro i tanco els ulls
i em refio de tu, fill meu.

PEER GYNT:

Afanya't, Corser Negre, afanya't!
Al castell hi ha una munió de gent,
amuntegats i forcejant davant la porta.
Ves, que arriba Peer Gynt amb la seva mare!
Què diu, senyor sant Pere? Que no deixa entrar la mare?
S'hauria de fer un tip de buscar, per trobar
una persona igual d'honesta.

De mi no en parlaré:

puc girar cua a la porta del castell, jo.
L'hi agrairé si m'ofereix beguda, pro, si no,
me'n vaig igual, i tan amics.

M'he inventat més històries
que el dimoni a la trona d'una església,
i a la mare li he dit que era una lloca
perquè sovint cantava i cloquejava.

Pro a ella sí que l'heu d'honar i de respectar,
i no li heu de plànyer res per satisfer-la,
perquè avui dia no us arribarà
res millor d'aquest poble.

Ho ho! I aquí tenim el Déu Pare!

Ara sí que rebràs, sant Pere!

(Amb veu greu:)

«Prou de parlar com si tu fossis l'amo:
la mare Åse té entrada lliure!»

(Riu sorollosament i es dirigeix a la mare:)

Què t'he dit, eh? Ja veuràs com ara
canvia el pas, aquest!

(Angoixat:)

Per què em mires així,
com si els ulls se't volguessin apagar?
Mare! Pro que has perdut el seny...?

(S'apropa al capçal del llit.)

Per què em mires amb aquests ulls perduts?
Parla, mare: soc jo, el teu fill!

*(Li toca el front i les mans amb cautela, i tot seguit llança la corda
a la cadira i diu en veu baixa:)*

Sí, Corser Negre... ja pots descansar;
s'ha acabat el viatge.

(Li tanca els ulls i s'inclina damunt seu.)

Gràcies per tots els dies de la teva vida,
pels càstigs i per les cançons
de bressol! I ara tu també me'n deus una:

(Atansa la galta a la boca de la seva mare.)

Les gràcies pel trajecte.

KARI *(arriba):*

Pro si és en Peer! Segur que li han passat
tots els mals i neguits... Déu meu,
quin dormir més tranquil... o és que...?

PEER GYNT:

Xsst... És morta.

KARI *plora al costat del cadàver.* PEER GYNT *va caminant amunt
i avall per l'estança; per fi s'atura vora el llit.*

PEER GYNT:

Fes que la mare tingui un bon enterrament.

Jo he de marxar d'aquí.

KARI:

Aniràs gaire lluny?

PEER GYNT:

Aniré cap al mar.

KARI:

Tan lluny?

PEER GYNT:

I molt més lluny encara.

(Se'n va.)

Acte quart

ESCENA I

Costa sud-occidental del Marroc. Palmerar. Una taula parada per dinar sota un tendal. Palmerar endins pengen unes quantes hamaques. Davant la costa hi ha un iot de vapor amb una bandera noruega i una altra de nord-americana. A la platja hi ha la barqueta de remes. S'apropa la posta de sol.

PEER GYNT, un senyor atractiu de mitjana edat, amb un vestit de viatge elegant i ulleres de pinça d'or al pit, fa d'amfitrió presidint la taula. MISTER COTTON, MONSIEUR BALLON i els senyors VON EBERKOPF i TRUMPETERSTRÅLE estan a punt d'acabar l'àpat.

PEER GYNT:

Beguín, senyors! Si l'home és fet
per disfrutar, disfrutin! Està escrit:
«Allò que es perd es perd,
i allò que fuig no torna».
Què els hi puc oferir?

TRUMPETERSTRÅLE:

Germà Peer Gynt,
sou el perfecte amfitrió!

PEER GYNT:

Comparteixo l'honor amb el meu majordom,
el meu cuiner i els meus diners.

COTTON:

Very well! Brindem per tots quatre!

BALLON:

Monsieur, teniu *un goût, un ton*,
difícils de trobar avui dia
entre els homes que viuen *en garçon...*
un cert... com ho diria?

VON EBERKOPF:

Un toc d'emancipada extraversió,
una cosmopolitanització,
una visió que esquinça els núvols,
impermeable a l'estretor
dels prejudicis conformistes,
una Ur-Natur que, amb l'experiència de la vida,
abasta de la trilogia els cims
més alterosos... no és això
el que volíeu dir, *monsieur*?

BALLON:

És molt possible, sí; però en francès
no sona tan bonic.

VON EBERKOPF:

No, *was!* Això és perquè la vostra llengua
és massa rígida...

si volem, tanmateix, trobar l'arrel
del fenomen...

PEER GYNT:

Ja està trobada:
l'arrel d'aquest fenomen és que noestic casat.
Sí, senyors meus! És clar com l'aigua.
Què ha de ser, l'home?
Ho diré molt breument: ha de ser *ell*,
ell mateix. No li cal cuidar-se de ningú
més que de *si mateix*, ni de res més
que allò que li pertany. Però...
com pot aconseguir-ho si ha de traginar
com un camell la càrrega
del benestar dels altres?

VON EBERKOPF:

Una existència així,
tan egoconcentrada en un mateix,
segur que us deu haver exigit
un cert combat...

PEER GYNT:

Sens dubte:
en un passat llunyà. Pro sempre
me'n vaig sortir d'una forma honorable...
només un cop vaig estar a punt
de caure en un parany a contracor.
Jo era un jove vital, de bona planta,
i aquella que estimava era de sang reial...

BALLON:

De sang reial?

PEER GYNT (*com aquell qui no diu res*):

Sí, d'un d'aquests llinatges
antics, ja m'enteneu...

TRUMPETERSTRÅLE:

Trols de sang blava!

PEER GYNT:

Uns nobles decadents
que tenen com a principal orgull
no permetre que cap plebeu embruti
l'escut familiar.

COTTON:

Així, la cosa no va prosperar?

BALLON:

Els seus familiars van posar traves
al casament?

PEER:

Tot al contrari.

BALLON:

Ah!

PEER GYNT:

Determinades circumstàncies
recomanaven que ens caséssim...
i a correu, a més a més, comprèn?
A mi, però, si he de ser franc,
aquella criatura, des de bon principi,
em va semblar bastant desagradable.
Jo per a algunes coses soc bastant primmirat
i vull anar al meu aire;

per això, quan el sogre
va insinuar que hauria de canviar de nom
i condició, i adquirir carta de noblesa,
juntament amb algunes altres coses
que em van semblar d'un gust infecte i,
per descomptat, inacceptables...
vaig declinar el seu ultimàtum,
li vaig tornar la núvia i vaig fer mutis
molt dignament.
(*Fa repicar els dits sobre la taula.*)
Sí, sí, sens dubte:
hi ha un destí que ens governa!
Ja cal que hi comptin, els mortals;
i francament... és molt reconfortant saber-ho.

BALLON:

I així es va liquidar *l'affaire*?

PEER GYNT:

No, en absolut, com vaig saber després;
perquè s'hi van ficar uns intrusos
posant el crit al cel, però els pitjors
van ser els membres més joves
de la família.
Set d'ells em van desafiar
a batre'ns en un duel, i van ser uns dies
que no oblidaré mai,
per bé que de tots set en vaig sortir
sa i estalvi... Va haver-hi vessament
de sang, pro aquella sang

certifica la meva revaluació
ahora que subratlla encara més
el que he esmentat: el Destí que ens governa.

VON EBERKOPF:

Teniu una visió del món
que us encimbella a la categoria
dels Pensadors. Mentre el vulgar empíric,
senzillament, pensa senzillament,
i veu per separat les escenes disperses
i avança a les palpentes fins al caos final,
vós posseïu una visió globalitzada.
Amb una sola norma mesureu el tot.
Aporteu llum a cada fet aleatori
fins que tots convergeixen com els raigs de llum
d'una filosofia planetària...
I no teniu estudis?

PEER GYNT:

Soc, com ja he dit, un simple autodidacte,
i no he estudiat res prou metòdicament.
Però he pensat, i especulat, i he anat llegint
una mica de tot. Vaig començar
que ja era gran i, en aquests casos,
ja sabeu que és difícil llegir a fons,
llibre per llibre i pàgina per pàgina,
per abastar-ho tot. Sé quatre coses
d'història, molt fragmentades:
no m'ha vagat d'entrar-hi més a fons.
I com que, en temps difícils,
un home necessita alguna certitud

on aferrar-se, a estones hi he afegit
la religió, però a petites dosis:
així passa més bé.
No es tracta de llegir per devorar-ho tot,
sinó d'anar triant el que et pugui servir.

COTTON:

Ahà, molt pràctic!

PEER GYNT (*encén un puro*):

Estimats amics,
reflexioneu sobre la meva trajectòria.
En quines condicions vaig arribar a Occident?
Era un pobre diable,
amb una mà al davant i una al darrere.
Vaig haver de lluitar per sobreviure,
i, creieu-me, la lluita va ser dura.
Però, amics meus, la vida és dolça
i la mort amargant, que deia aquell.
Doncs bé: com podeu veure,
la sort se m'ha mostrat propícia
i el bon amic Destí també m'ha somrigut.
Vaig prosperar i, a força de saber adaptar-me,
vaig seguir prosperant encara més.
En cosa de deu anys em vaig merèixer
el sobrenom de Cesus entre els armadors
de Charleston. La meva fama es va escampar
de port en port, i la fortuna
governava el timó dels meus vaixells...

COTTON:

I... en què traficàveu?

PEER GYNT:

Sobretot

en esclaus negres per l'estat de Carolina

i en imatges paganes pels xinesos.

BALLON:

Fi donc!

TRUMPETERSTRÅLE:

Diable de Peer Gynt!

PEER GYNT:

Vostès

deuen pensar que els meus negocis

vorejaven els límits de la legalitat,

oi? Doncs sí: jo mateix he tingut

molt vivament aquesta sensació,

fins a arribar a odiar-los, fins i tot.

Pro creguin-me: un cop has començat

costa molt de frenar, de tallar en sec,

quan veus que és una activitat

que dona feina a milers de persones.

Això de «tallar en sec» és una cosa

que en general detesto; en canvi,

sempre he tingut un gran respecte per allò

que anomenem «les conseqüències», i la idea

de fregar els límits he de confessar

que sempre m'ha causat una certa aprensió.

I m'anava fent gran, a més a més:

m'acostava als cinquanta, els meus cabells

ja es començaven a tenyir de gris,

i, tot i que tenia una salut esplèndida,

em rondava una idea dolorosa:
qui sap si és gaire lluny l'hora fatal
que el veredicte del jurat separarà
les cabres dels anyells? Què podia fer, jo?
El comerç amb la Xina no es podia aturar,
pro vaig tenir una idea,
i vaig iniciar un comerç alternatiu
amb els xinesos: a la primavera
jo els seguia exportant les imatges dels ídols,
pro quan venia la tardor els subministrava
carregaments de missioners, ben equipats
amb tot el necessari: mitjons, bíblies, rom, arròs...

COTTON:

I en trèieu un profit, de tot això?

PEER GYNT:

Ja ho crec:

la cosa va ser un èxit. Es van llançar a la feina
en cos i ànima: per cada ídol venut,
ells batejaven un natiu, i així una cosa
neutralitzava l'altra. La missió no va deixar
de rendir ni un sol dia: els missioners
van controlar incansablement
la venda a domicili dels déus pagans.

COTTON:

I la... mercaderia africana?

PEER GYNT:

Aquí també va triomfar la meva ètica:
vaig veure que aquell tràfic no era idoni
per a la gent que té una certa edat.

No saps mai la teva hora quan t'arribarà,
i això sense comptar els mil entrebancs
que ens hi posaven les agrupacions
filantròpiques, la pirateria,
els riscos del mal temps i el vent en contra.
Totes aquestes coses combinades
van guanyar la partida, i em vaig dir:
«Peer, plega veles i ves fent propòsit
d'esmena!»...Vaig comprar unes terres
al sud, i em vaig quedar per mi
l'últim carregament de carn —el qual, per cert,
va sortir de primera qualitat—. Al meu servei
es van posar lluents i grassos, i ells contents
i jo també. Sí, goso dir, modèstia a part,
que els vaig ser com un pare, i de passada...
vaig treure'n uns esplèndids dividends.
Vaig fer construir escoles, perquè el nivell moral
es mantingués, vigilant que el termòmetre
no baixés mai d'aquest nivell...
Fins que al final vaig retirar-me totalment
d'aquell negoci: m'ho vaig vendre tot,
plantació i bestiar. El dia que marxava
vaig fer distribuir licor de franc
a tothom: homes, dones i canalla,
perquè tots acabessin ensofrats...
i, per les viudes, ració gratis de rapè.
Confio, doncs —si és cert aquell refrany
que diu: «El que no fa cap mal, fa el bé»—,

que se'm perdonin els antics errors
i les meves virtuts compensin els pecats.

VON EBERKOPF (*fa dringar la seva copa amb la de PEER GYNT*):

Com reconforta de sentir
que un principi vital s'ha alliberat
de la nit fosca de la teoria,
indemne a la influència
d'exterior contingències!

PEER GYNT (*que ha estat bevent copiosament*):

La gent del nord ens sabem treure
les castanyes del foc! Tot l'art de viure
consisteix a blindar-se les orelles
per no deixar que hi entri el rèptil.

COTTON:

Quin rèptil, amic meu?

PEER GYNT:

Un de molt diminut i seductor,
però que condueix
cap a uns paranys irreversibles.
(*Torna a beure.*)

L'art d'arriscar-se i d'actuar amb valor
es basa en el següent precepte: conservar
la llibertat d'opció malgrat
les emboscades de la vida,
saber que quan s'acabi el dia del combat
hi haurà més dies,
i saber que al darrere sempre hi tens un pont
per si cal recular.

Aquesta teoria, que m'ha fet costat
i ha tenyit tot el meu comportament,
és la mateixa teoria que d'infant
vaig heretar a casa dels meus pares.

BALLON:

Sou noruec, oi?

PEER GYNT:

Sí, de naixement;
pro ciutadà del món per vocació.
A Amèrica li dec la bona sort;
la meva ben nodrida biblioteca,
la dec a les escoles més recents
del pensament germànic; les armilles,
l'esprit i les maneres em venen dels francesos;
d'Anglaterra, el caràcter diligent
i el bon olfacte pel profit personal;
el jueu m'ha ensenyat l'art de saber esperar;
una lleu propensió al *dolce far niente*
em va arribar d'Itàlia,
i si avui soc aquí per explicar-ho
és perquè un dia em va ajudar l'acer
de Suècia.

TRUMPETERSTRÅLE (*alçant la copa*):

Brindem per l'acer de Suècia!

VON EBERKOPF:

Pro sobretot per qui el sap manejar!
(*Fan dringar les copes i beuen amb PEER GYNT, al qual li està
començant a pujar al cap la beguda.*)

COTTON:

Tot això està molt bé, prò, Sir,
jo el que voldria que em diguéssiu és
què penseu fer amb tot l'or que posseïu.

PEER GYNT (*somriu*):

Hmm... amb tot l'or que posseeixo, eh?

TOTS QUATRE (*s'hi acosten una mica més*):

Sí, sí, digueu-nos-ho!

PEER GYNT:

Molt bé: d'entrada, penso viatjar.
És per això que a Gibraltar vaig embarcar-vos
a tots quatre, per fer-me companyia:
volia un cos de dansa per ballar al voltant
del meu vedell daurat.

VON EBERKOPF:

Quin sentit de l'humor...!

COTTON:

Sí, sí, però ningú no hissa les veles
només pel simple gust de navegar.
Deveu tenir algun objectiu: quin és?

PEER GYNT:

Ser emperador.

TOTS QUATRE:

Ser què?

PEER GYNT (*mou el cap afirmativament*):

Emperador.

TOTS QUATRE:

De què?

PEER GYNT:

De tot el món.

BALLON:

Però, com, amic meu?

PEER GYNT:

Doncs en virtut de l'or!

No és cap idea nova:

ha estat el mòbil que ha inspirat
tot el que he fet fins ara. De petit,
volava en somnis a cavall d'un núvol
per sobre l'oceà, vestit de rei

i amb una espasa d'or, fins que tornava a caure
de quatre grapes...

Però, amics meus, aquell propòsit
mai no va trontollar. En algun lloc
està escrit —no sabia dir on, però està escrit—
que, si guanyes el món pro et perds *a tu mateix*,
el guany no serà més que una garlanda
en una calavera buida.

Diu així, més o menys; i, el que ho va escriure,
ja us dic jo que hi tocava.

VON EBERKOPF:

Però aquest *jo mateix*... el *jo mateix* peergyntià...
què és, exactament?

PEER GYNT:

És l'univers

que hi ha sota el meu crani, i en virtut del qual
jo soc jo i ningú més, com Déu no és el diable.

TRUMPETERSTRÅLE:

Ah... ja veig on voleu anar a parar!

BALLON:

Quin pensador sublim!

VON EBERKOPF:

Quin gran poeta!

PEER GYNT (*cada cop més exaltat*):

El *jo mateix* peergyntià és l'exèrcit
de desitjos, cobdícies i passions...

el *jo mateix* peergyntià és el mar
de fantasies, exigències i demandes...

És, de fet, tot allò que fa que el cor
em bategui de forma excepcional,
i fa que jo existeixi com a *jo*.

Pro, així com Déu Nostre Senyor
necessita la terra per fer-lo omnipotent,
jo, per part meva, necessito l'or
per fer-me emperador.

BALLON:

Però l'or ja el teniu!

PEER GYNT:

No en tinc prou. Sí, potser per quatre dies,
per ser l'emperador d'un principat
a l'estil Lippe-Detmold...

Però jo cal que sigui jo mateix *en bloc*:

Gynt de la Terra, del planeta sencer!

Gynt, sobirà de cap a peus!

BALLON (*fascinat*):

Posseir les belleses més sublims de la Terra!

VON EBERKOPF:

I el millor vi del Rin!

TRUMPETERSTRÅLE:

I l'arsenal sencer de Carles XII!

COTTON:

Sí, sí, pro, sobretot,
moltes portes obertes als negocis...

PEER GYNT:

Això ja ho he trobat, gràcies al fet
d'haver ancorat aquí. Avui al vespre
salparem cap al nord.

La premsa que he rebut a bord
duia una gran notícia!

(S'aixeca amb la copa alçada.)

Pel que sembla, la sort no es cansa mai
d'ajudar aquells que senten orgull de si mateixos...

TOTS QUATRE:

Però expliqueu-vos!

PEER GYNT:

Els grecs s'han revoltat.

TOTS QUATRE *(s'aixequen d'un salt):*

Els grecs?

PEER GYNT:

Al seu país mateix.

TOTS QUATRE:

Hurra!

PEER GYNT:

I els turcs ho tenen malparat.

(Buida la copa.)

BALLON:

Cap a Grècia s'ha dit! Se'ns han obert
les portes de la glòria, i jo els faré costat
amb l'espasa de França!

VON EBERKOPF:

Jo els encoratjaré... a distància!

COTTON:

Jo acceptaré comandes d'armament!

TRUMPETERSTRÅLE:

Aneu passant! Jo m'arribaré a Bender
a buscar els esperons de Carles XII,
mundialment famosos!

BALLON (*abraçant PEER GYNT*):

Amic meu, perdoneu-me:
us havia jutjat erròniament.

VON EBERKOPF (*fent una encaixada de mans amb PEER GYNT*):

I jo, estúpid de mi,
havia estat a punt de prendre-us
per un pocavergonya.

COTTON:

No, això és massa fort... només per un pallasso!

TRUMPETERSTRÅLE (*intentant besar PEER GYNT*):

I jo us havia pres per un canalla ianqui
de la classe més baixa! Perdoneu-me!

VON EBERKOPF:

Anàvem tots a les palpentes...

PEER GYNT:

Però de què cony parlen?

VON EBERKOPF:

Ara se'ns fa evident, amb tota l'esplendor,
l'exèrcit gyntià
de desitjos, cobdícies i passions...

BALLON (*amb admiració*):

És això, doncs, el que per vós
significa «ser Gynt» amb autenticitat?

VON EBERKOPF (*en el mateix to admiratiu*):

I amb honor!

PEER GYNT:

Em volen explicar...

BALLON:

No ho enteneu?

PEER GYNT:

Que em pengin si ho entenc!

BALLON:

Però... no heu decidit salpar
amb vaixell i diners camí de Grècia?

PEER GYNT (*amb menyspreu*):

No, gràcies! Jo faig costat als forts,
i és als turcs, a qui deixaré els diners.

BALLON:

Impossible!

VON EBERKOPF:

Molt bo... molt bo, aquest acudit!

PEER GYNT (*després d'una pausa, i recolzant-se amb dignitat en una cadira*):

Mirin, senyors: em sembla que val més
que ens separem abans que els últims llaços

d'amistat s'esvaeixin com el fum.
Un se la pot jugar quan no té res.
Quan un home no té més possessions
que el tros de terra que cobreix la seva ombra,
es pot permetre el luxe de ser carn de canó;
però quan té una posició, com jo,
estan en joc moltes més coses.
Vagin vostès a Grècia. Jo els faré arribar
homes armats de franc.

Com més ventin la flama de la rebel·lió,
més hi sortiré jo guanyant.

Lluitin amb valentia per la llibertat
i pel dret! Tirin-s'hi de cap!

No parin d'escalfar l'infern dels turcs,
i acabin els seus dies gloriosament,
enforquillats per una llança
jenízara... Pro no comptin amb mi.

(Es dona uns copets a la butxaca.)

Jo tinc diners, i jo soc jo:

jo mateix, Sir Peer Gynt.

*(Obre el seu para-sol i se'n va cap al palmerar, on es poden veure
les hamaques.)*

TRUMPETERSTRÅLE:

Quin porc!

BALLON:

No sap el que és l'honor!

COTTON:

L'honor, l'honor... ara això tant se val:

penseu en els enormes beneficis
si el país assoleix la independència...

BALLON:

Jo ja em veia com un llibertador
tot envoltat de precioses gregues!

TRUMPETERSTRÅLE:

I jo ja veia, en les meves mans sueques,
els esperons enormes de l'heroi!

VON EBERKOPF:

I jo, la vasta cultura de la pàtria
estenenent-se per terres i oceans...!

COTTON:

El pitjor són les pèrdues econòmiques.
Goddam! N'hi hauria per plorar!
Ja em veia propietari de l'Olimp.
Si la muntanya està a l'altura
de la seva reputació,
estic segur que hi ha mines de coure
i es poden explotar de nou. I, a més a més,
hi ha el riu Kastale, aquest del qual
tothom parla, el de les mil cascades...
Calculat a la baixa,
donaria per més de mil cavalls
de vapor...!

TRUMPETERSTRÅLE:

Doncs jo hi vaig, tant sí com no!
La meva espasa sueca
val més que l'or dels ianquis!

COTTON:

Pot ser; pro, barrejats entre les files,
desapareixeríem ofegats
per les masses...

I quin profit hi veieu, en això?

BALLON:

Merde! Tan a prop que érem
de l'apogeu de l'èxit,
i ens aturem en sec davant la seva tomba!

COTTON (*sacsejant el puny en direcció al iot*):

Tancat allà hi ha l'or d'aquell nabab,
dins un cofre tan negre com aquells
que amb la seva suor l'hi han fet guanyar!

VON EBERKOPF:

Una idea magnífica! Marxem! De pressa!
El seu imperi es troba a punt de caure!
Hurra!

BALLON:

Què voleu fer, ara?

VON EBERKOPF:

Prendre el poder!
És fàcil subornar la tripulació.
A bord! Jo m'apropriaré del iot!

COTTON:

Que fareu... què?

VON EBERKOPF:

Faré meva l'empresa!
(*Va baixant cap a la barqueta.*)

COTTON:

Doncs els meus interessos
em dicten exigir la part que em toca.

(El segueix.)

TRUMPETERSTRÅLE:

Quines penques!

BALLON:

És una canallada, però en fi...

(Segueix els altres.)

TRUMPETERSTRÅLE:

I jo hauré de seguir-los... quin remei...

Pro que quedi constància de la meva protesta
davant del món sencer!

(Segueix els altres.)

ESCENA II

*Un altre lloc de la costa. Llum de lluna i núvols en moviment. El
iot avança mar endins a ple vapor.*

*PEER GYNT corre al llarg de la platja, tan aviat es pessiga per
comprovar si està despert com atalaia el mar.*

PEER GYNT:

És un malson!... Una visió!... Ara em despertaré!

S'allunya de la costa! I a tota màquina!

Una il·lusió! Una pura il·lusió!

Dormo!... O estic borratxo i desvario!

(Es retorça les mans.)

No pot ser! No pot ser que m'hagi de morir!

(S'estira els cabells.)

Un somni! Vull que sigui un somni!

És horrible!... Horrible, però cert!

Els meus amics... ah, maleïts cretins!

Escolteu-me, Senyor!

Vós sou just, i sou savi!

Soc jo, Peer Gynt! Protegiu-me, Senyor!

Déu meu, tingueu pietat de mi, o em moriré!

Feu recular el motor, i que baixin el bot!

Atureu aquests lladres!

Feu que se'ls enredi el cordam!

Escolteu-me! Deixeu per a una altra hora

tots els altres assumptes!

El món es pot espavilar tot sol,

per una estona!... No m'escolta!

Fa el sord, com de costum!

Quin desastre...

Un Déu que s'ha quedat sense recursos!

(Assenyala cap al cel.)

Pst! Ei! Que ja he deixat la plantació,

i els negres, i he enviat missioners a la Xina!

Un favor va per l'altre, no?

Porteu-me a bord del iot!

Una flamarada sorgeix del iot, seguida d'una espessa fumera i d'una explosió. PEER GYNT es desploma sobre la sorra. Al cap d'un moment s'esvaeix el fum. L'embarcació ha desaparegut.

PEER GYNT (*tot pàl·lid i parlant a poc a poc*):

L'espasa del Senyor!

Tots cap al fons del mar, fins a l'última rata!

Sigui lloat eternament l'atzar!

(*Commogut:*)

L'atzar?... No, ha estat més que això:

estava escrit que jo em salvés

i els altres es morissin.

Gràcies, Déu meu, per protegir-me,

per salvar-me malgrat totes les meves culpes!...

(*Respira fondo.*)

Quina gran pau, quin gran consol,

saber que vetllen per tu personalment...

Però en aquest desert...!

On puc trobar aliments, i aigua?

Pro bé... ja trobaré una cosa o altra.

Ell ja proveirà... no hi ha perill.

(*Alçant la veu i en to de gratitud:*)

Ell no consentirà la pèrdua

d'un pobre pardalet com jo!

Sigues humil. Dona-li temps.

Confia en el Senyor, i no et desanimis.

(*S'aixeca tot sobresaltat.*)

Un lleó! Això que s'ha sentit era un lleó, segur!

Un lleó?...

(*Li peten les dents.*)

No, no era cap lleó.

(*S'arma de valor:*)

Pro sí que ho era, sí!

Aquestes bèsties guarden les distàncies.
Els éssers superiors els intimiden.
És instintiu: ells intueixen, i amb raó,
que és perillós jugar amb els elefants.
Però, per si de cas... val més que busqui un arbre.
Allà hi ha un bosc d'acàcies i palmeres:
m'hi enfilaré i estaré més segur...
i espero recordar un parell de salms...
(*S'enfila a un arbre.*)
«El matí no és igual que la nit.»
Aquest passatge bíblic
ha estat sovint matèria de reflexions profundes.
(*S'acomoda.*)
Ah... quin plaer,
sentir-se l'esperit tan elevat...
Els pensaments honestos són millors
que les riqueses. Tu confia en Ell, i prou.
Ell sap quina porció del calze dels dolors
soc capaç d'absorbir.
Ell, per mi, és com un pare...
(*Dona una ullada cap al mar.*)
Pro sentit econòmic... això sí que no en té!

ESCENA III

És de nit. Un campament marroquí en els confins del desert. Hi ha tot de guerrers descansant al voltant d'un foc.

UN ESCLAU (*ve corrent i estirant-se els cabells*):

Ha desaparegut el cavall blanc de l'emperador!

UN ALTRE ESCLAU (*arriba esquinçant-se la roba*):

Han robat els vestits sagrats de l'emperador!

UN VIGILANT (*entrant*):

Cent fuetades a les plantes dels peus

a tots els que no aconseguixin

agafar el lladre!

Els soldats pugen a cavall i se'n van galopant en totes direccions.

ESCENA IV

Trenc d'alba. El bosquet d'acàcies i palmeres. PEER GYNT és dalt de l'arbre amb una branca trencada a la mà, intentant mantenir a ratlla tot un eixam de micos.

PEER GYNT:

Redeu sagrat! Quin desastre de nit!

(Va donant cops de branca al seu voltant.)

Ja tornes a ser aquí, tu, malparit?

I ara què? Fruites? Ara em tiren fruites?

No, no són fruites: és una altra cosa...

Quines bèsties infectes, aquests micos!

Està escrit: «Vigileu i combatheu!».

Pro jo no puc, Déu meu... estic extenuat.

(L'ataquen novament. S'impacienta.)

S'ha acabat! Prou!

He d'agafar un d'aquests cabrons,
penjar-lo, treure-li la pell
i ficar-m'hi jo a dins,
veiam si els altres em confonen
per un dels seus...

Perquè els humans... què som, al capdavant?

Un bri de pols, res més, i hem de mirar
d'adaptar-nos als usos i costums...

Ja tornen a atacar! Es multipliquen
com un eixam d'abelles. Fora! Fora!

Estan com bojós... Si tingués almenys
una cua postissa per posar-me,
o alguna cosa que em pogués
fer semblar un animal... I ara què passa?

Què es mou a sobre del meu cap?

(Mira cap amunt.)

L'avi de la família... i amb les mans
plenes de merda!

(S'arrauleix, angoixat, i es queda quiet una estona. El mico fa un moviment. PEER GYNT li parla amb veu seductora i amable, com a un nen:)

Ei, avi!... És de bona pasta, aquest...

Sí... a les bones, em creurà...

No em llançarà res... No, ja veuràs com no...

Ei! Que soc jo! Eooo... Som bons amics, no?

Uuh, Uuh! Uuh! Veus? Parlo el teu idioma!

Som parents, avi! Som família, tu i jo!

Demà et portaré sucre, iaio!...

La mala bèstia m'ha fotut

tota la merda a sobre! Aah... quin fàstic!...
O era menjar, potser? Té un gust indefinible...
En qüestió de gustos, el costum
és el que mana...
Qui era aquell filòsof que va dir:
«Escup, i espera que el costum
faci l'efecte»?...
I el que faltava: aquí tenim el net!
(*Gesticula i dona cops.*)
Quina monstruositat que l'home,
rei de la creació, es vegi obligat a...
Auxili! Auxili!
El vell és terrorífic,
pro els petits són pitjors!

ESCENA V

Primera hora del matí. Un lloc pedregós de cara al desert. A un costat hi ha una gorja de la muntanya i una cova.

A la gorja hi ha un lladre i un perista, amb el cavall i la vestimenta de l'emperador. El cavall, ricament ensellat, està lligat a una roca. En la distància es veuen uns genets.

EL LLADRE:

Llengües de llances
llepant, jugant...
Alerta, alerta!

EL PERISTA:

Pobre de mi!
Ja em veig la closca
rodant per terra...

EL LLADRE (*plegant els braços sobre el pit*):

Si el meu pare robava,
el fill no pot ser menys.

EL PERISTA:

Si el pare era perista,
jo ho he de ser també.

EL LLADRE:

Tens la vida marcada
i has de ser *tu mateix*.

EL PERISTA (*escoltant*):

Passos al sotabosc!
Hem de fugir! Però on?

EL LLADRE:

La caverna és profunda
i gran és el Profeta!
(*Abandonen el botí i fugen. Els genets es perden en la llunyania.*)

PEER GYNT (*arriba retallant una canya per fer-ne una flauta*):

Quin bé de Déu, la matinada!
L'escarbat empeny
la seva bola per la sorra,
i el cargol treu les banyes al portal de casa.
La boca del matí porta promeses d'or...
Quin poder més estrany
que dona la natura a la claror del dia!

Et fa sentir segur, valent,
capaç de retorçar les banyes
a un toro, si convé.
I quin silenci! Les delícies del camp...
Per què ho havia rebutjat, fins ara?
Per què tancar-se a les ciutats,
on t'envesteix la xusma tan sovint
a la porta mateix de casa teva?...
Mira aquest llangardaix,
com s'arrossega amunt i avall
i va caçant insectes,
sense pensar en res més...
Quina innocència que desprenen
les bèsties, fins i tot...
Cadascuna segueix les lleis del Creador,
fidel a aquell caràcter que Ell li ha imprès:
en el joc i el combat,
cada animal és *ell mateix*, sempre *ell mateix*,
igual que el dia que va néixer.
(*Es posa les ulleres.*)

Un gripau.
Arrecerat enmig d'un pedruscall,
d'un món petrificat: només el cap
li surt per una esquerdada.
Es mira el món com a través d'una finestra,
i es basta a si mateix.
(*Reflexiona.*)

Es basta a si mateix? D'on ha sortit, això?
Ho devia llegir quan era un nen,

al llibre d'oracions familiar...
o potser en els proverbis salomònics?
És inútil, deixem-ho... com més va,
més em flaqueja la noció
del temps i de l'espai.

(S'asseu a l'ombra.)

Aquí s'està fresquet, i podré descansar.
I allà hi ha unes falgueres: les arrels
són comestibles...

(En tasta una.)

Pels animals, més aviat...

Però està escrit: «Has de frenar els instints»!
I també: «Els orgullosos seran humiliats,
i els humils, exaltats».

(Se sent incòmode.)

Exaltats?

Segur que aquest és el meu cas:
és impensable que no sigui així.
El Destí ha d'ajudar-me a tocar el dos
d'aquest país i encetar un camí nou.

Ara em posen a prova:
la salvació vindrà després,
si Déu em dona forces.

*(S'afanya a allunyar aquests pensaments, encén un puro, s'estira i
es queda contemplant el desert.)*

Quin desert més enorme, quina desmesura...
Allà en la llunyania hi ha un estruç,
deambulant. Quina era la intenció
de Déu quan va crear aquest buit inanimat?

No es veu cap font de vida per enlloc:
un espai calcinat, improductiu...
un tros de món eternament estèril;
un cadàver que mai, des que existeix la Terra,
no ha donat res al Creador:
ni les gràcies, tan sols... Per què va ser creat?
La Natura és donada a malgastar...
I què és allò que brilla i espurneja
per la part de llevant? El mar?
No, impossible! Ha de ser un miratge.
El mar és a ponent, darrere meu,
i un pendent el separa del desert,
formant un dic...

(T'è un pensament sobtat.)

Un dic? Això vol dir que jo podria...?
El pendent és estret... Un dic?
Només una fissura, una canal,
i un riu de vida s'obriria pas
i podria inundar tot el desert!
Tot aquest cementiri recremat
seria un mar ple d'ones arrissades.
Els oasis, com illes, sorgirien de l'aigua:
L'Atlas, al nord, exhibiria uns espadats
plens de verdor, i al sud,
seguint el rastre de les caravanes,
les naus es gronxarien com ocells
a la mercè del vent. Un aire ple de vida
escamparia aquests efluvis repulsius,
i dels núvols plouria una rosada fresca;

la gent construiria pobles i ciutats,
i sota les palmeres onejants
hi creixeria l'herba. El sud del Sàhara
seria el litoral on naixeria
una cultura nova, i el vapor
faria funcionar les fàbriques
de Timbuctú; Bornou seria
colonitzat en quatre dies, i els exploradors
podrien viatjar amb els seus vagons
de Habes fins al Nil sense perill.
En un frondós oasi, enmig del mar,
jo reproduiria la raça noruega:
la gent de Gudbrand gairebé és de sang reial,
i la barreja amb la sang àrab
seria el toc de gràcia.
De cara a la badia, dalt d'un promontori,
faria construir la capital, Peeròpolis.
El món és antiquat! Ha arribat l'hora
de Gyntiana, la meva nova terra!
(S'aixeca d'un salt.)
Si reunís els diners, seria cosa feta!
Una clau d'or per obrir l'oceà!
Guerra a la Mort!
El vell ronyós haurà d'obrir aquell sac
on cova els seus tresors com una lloca.
Tots els pobles somien llibertat!
Com l'ase de Noè, el meu bram
ressonarà per tot el món,
i portaré un baptisme de progrés

a tots els territoris subjugats.
Remouré cel i terra per trobar els diners!
El meu reialme... la meitat del meu reialme
per un cavall!
(El cavall renilla al congost.)
Un cavall! I vestits!
I joies... i armes!
(S'acosta més.)
Impossible!
Però cert, tanmateix! He llegit no sé on
que la fe mou muntanyes... pro un cavall...
Pot bellugar un cavall, també?
No, és absurd... pro el cavall és aquí,
això és un fet... *Ab esse ad posse...*
(Es posa la vestimenta i es mira de dalt a baix.)
Sir Peter... i un turc de dalt a baix!
No se sap mai què pot passar...
Va, mou-te, mou-te, corser galopant!
(S'enfila dalt de la sella.)
I amb estreps d'or, per encabir-hi els peus!
Els senyors es coneixen
per la cavalcadura!
(S'allunya galopant pel desert.)

ESCENA VI

La tenda d'un xeic àrab, solitària, en un oasi. PEER GYNT, amb la seva vestimenta oriental, descansa reclinat sobre uns coixins. Beu

café i fuma amb una llarga pipa. ANITRA i un grup de noies ballen i canten per a ell.

COR DE NOIES:

El Profeta ha arribat!
El Profeta, el Senyor, l'Omniscient,
ha vingut, ha vingut fins a nosaltres
tot cavalcant sobre el desert ardent!
Lloat sigui el Profeta omnipotent,
que ha vingut, ha vingut fins a nosaltres
tot navegant sobre el desert ardent!
Toqueu la flauta i el tambor:
saludeu el Profeta, el salvador!

ANITRA:

El seu cavall és blanc
com la llet que flueix pels rius del Paradís.
Agenolleu-vos! Abaixeu el cap!
Els seus ulls són estrelles inflamades:
cap mortal no és capaç de sostenir
l'esclat de foc de les seves mirades.
Ha vingut pel desert abrusador:
or i perles adornen el seu pit.
Darrere seu, sequera i negra nit,
i, al seu entorn, un hàlit de claror.
Ell, el Magnífic, l'Únic, l'Escollit,
ha creuat el desert i s'ha vestit
com un fill de la Terra; s'ha quedat
buida la Meca: ell ho ha proclamat!

COR DE NOIES:

Toqueu la flauta i el tambor:
saludeu el Profeta, el salvador!
(Les noies ballen al so d'una música suau.)

PEER GYNT:

Està escrit i és ben cert:
«Ningú és profeta al seu país».
És molt millor ser aquí, sens dubte,
que no pas entremig
dels armadors de Charleston.
Hi havia un rerefons de cosa falsa,
que no feia per mi...
resultava molt tèrbol, tot plegat.
Entre aquells elements no m'hi sentia còmode,
no m'identificava amb el negoci...
Què hi feia, jo, amb la gent d'aquell gremi?
Remenar entre l'escòria del comerç.
Ara em costa d'entendre, quan hi penso...
pro va anar com va anar, i ja està fet.
Ser tu mateix sobre una base d'or
és com voler aixecar una casa
damunt la sorra.
Quan veuen un rellotge
i uns quants anells, la gent et llepa i mou la cua,
i es treuen el barret si a la corbata hi portes
un diamant; però el valor d'un home
no depèn dels anells ni de les joies...
Un profeta: aquí sí,
aquí la posició ja està més clara.

Saps quin terreny trepitges, com a mínim.
Si l'encertes, no són els teus diners
qui se n'endú els aplaudiments.
Tu ets el que ets, i s'ha acabat.
No estàs en deute amb la sort ni amb l'atzar,
i no depens de concessions ni préstecs.
Un profeta... sí, això és el que em convé.
I m'ha vingut sense ni proposar-m'ho:
només he hagut de travessar el desert
i ensopegar amb aquests fills de la natura.
«Ha arribat el Profeta!»... això ho han deixat clar.
I jo no els he enganyat:
mentir i profetitzar són coses diferents;
i, a més a més, sempre puc retirar-me.
No em lliga res: no hi ha perill.
Es tracta d'un assumpte... privat, per dir-ho així.
Igual com he vingut me'n puc anar:
tinc el cavall a punt i... resumint:
domino la situació.

ANITRA (*acostant-se des de l'entrada*):

Profeta i amo!

PEER GYNT:

Què vol, la meva esclava?

ANITRA:

Davant la tenda hi ha els fills del desert,
i supliquen que els deixis contemplar
el teu rostre.

PEER GYNT:

Doncs digue'ls que s'allunyin,

que les pregàries, jo, les puc sentir a distància.
I afegeix que aquí dins no hi vull cap home!
Els homes, filla meva, són una espècie fràgil...
escòria, parlant clar!

Anitra, tu no saps fins a quin punt
m'han enganyat... vull dir, han pecat
contra mi, filla meva!... Pro deixem-ho estar:
au va, noies, balleu!

El Profeta té ganes d'allunyar
records desagradables.

NOIES (*ballant*):

El Profeta és bo i l'afligeix la pena
pels mals que han comès els fills de la terra!
Lloeu el Profeta, que té un cor de mel
i obre als pecadors les portes del Cell!

PEER GYNT (*mentre els seus ulls segueixen ANITRA durant la dansa*):

Unes cames que es mouen com baquetes
d'un tambor... Mmm... quina euga més esplèndida...

Les seves carns són més exuberants
del que dicten els cànons de la bellesa.
Pro... què és, la bellesa? Pura convenció.

La determinen el moment i el lloc.
L'excés ve molt de gust, quan ja vas tip
del que s'ajusta al reglament.

La recepta canònica és un pèl... insulsa.
No, no: o ben plenetes o ben seques;
o impúdicament joves
o increïblement velles...

Els peus no acaben d'estar nets,

tampoc els braços... un dels dos, especialment.
Pro això no és cap defecte: jo en diria
una virtut, més aviat... Anitra, escolta!

ANITRA (*s'acosta*):

La teva esclava et sent!

PEER GYNT:

Em sedueixes, criatura...
has torbat el Profeta...
si no t'ho creus, te'n donaré una prova:
et faré hurí del Paradís!

ANITRA:

Impossible, senyor!

PEER GYNT:

Creus que fantasiejo?
El que et dic és tan cert com queestic viu!

ANITRA:

Però jo no tinc ànima...

PEER GYNT:

La pots aconseguir!

ANITRA:

Pro, com, senyor?

PEER GYNT:

Deixa-ho per mi:
jo em faré càrrec de la teva educació.
No tens ànima?... Sí, no, ara que ho dius,
ja m'ha semblat —i molt a pesar meu—
que eres un pèl justeta...
Però bah... per a una ànima,
sempre hi ha un raconet.

Aviam, vine aquí:
deixa'm prendre't les mides del cervell.
Hi ha lloc, hi ha lloc... jo ja ho sabia.
No és gaire fondo, s'ha de dir...
no t'esperis una ànima molt gran,
pro tant li fot:
tindrà les mides suficients
perquè no te n'avergonyeixis.

ANITRA:

El Profeta és tan bo...

PEER GYNT:

Què passa? Dubtes?

ANITRA:

És que preferiria...

PEER GYNT:

Parla sense embuts!

ANITRA:

Tant me fa tenir una ànima, en el fons;
preferiria...

PEER GYNT:

Què?

ANITRA (*assenyala el seu turbant*):

Aquest òpal preciós!

PEER GYNT (*fascinat, mentre li dona la joia*):

Anitra! Filla autèntica d'Eva!

M'atraus com un imant.

Perquè jo soc un home,

i per citar un autor famós:
«Das ewig Weibliche zieht uns an!».¹

ESCENA VII

Nit de lluna. Palmerar davant la tenda d'ANITRA. PEER GYNT seu sota un arbre, amb un llaüt àrab a la mà. Porta els cabells i la barba ben retallats; té un aspecte bastant més jove.

PEER GYNT (*toca i canta*):

Quan vaig tancar el meu Paradís
i em vaig endur les claus,
el vent del nord se m'emportava mar endins
mentre dones bellíssimes ploraven
el seu naufrag.
Tallant les ones amb la quilla
posava rumb al sud,
i on es gronxa orgullosa la palmera esvelta,
coronant la badia, vaig encendre
el meu vaixell.
Vaig pujar a bord d'aquella nau
que travessa el desert,
vaixell de quatre potes i boca escumejant
sota la tralla, i com ocell que fuig

¹ «L'etern femení ens atreu» (J. W. Goethe, *Faust*, segona part, acte v, «Cel»). Josep Lle-onart, en la seva versió de 1938, ho resol amb aquests dos versos: «atrets som tots els homes/ de l'Etern Femení». Val a dir que Ibsen no cita el vers amb absoluta exactitud, perquè la formulació original de Goethe diu: «Das ewig weibliche zieht uns hinan».

refilo a l'arbre.

Anitra, ho he de confessar:

ets nèctar de palmeres!

Ni el formatge de cabra d'Angora és tan gustós

ni la meitat de dolç que tu, Anitra,

Anitra meva!

(Es penja el llaiüt a l'esquena i s'hi acosta.)

Quin silenci...

M'escoltava, la meva encantadora?

Ha sentit la cançó?

M'espiaava darrere la cortina,

darrere el vel, o...? Què és aquest soroll?

Semblava un tap de suro

que sortís de l'ampolla disparat!

I un altre cop! I un altre!

Potser és algú que sospira d'amor?

Algú que canta?... No:

això és algú que ronca, no hi ha dubte.

Oh, dolça música! Anitra dorm...

No cantis, rossinyol! Pobre de tu

si la despertes amb el piu-piu-piu!...

Però no, no... com diu el llibre: «Que així sigui»!

El rossinyol és un cantaire

de naixement,

i jo també...

ell enamora tots els cors, com jo...

tots els cors tendres i gentils

els captiven les nostres melodies.

La nit tèbia l'han feta per cantar:

el cant és l'element comú, i cantant
ens convertim en *nosaltres mateixos*:
Peer Gynt i el rossinyol.
I el simple fet d'una noia que dorm,
no és justament, per mi, la perfecció
de l'amor?
Tocar amb els llavis entreoberts
la copa, retardant
el moment de tastar-la, i...
Però ella és aquí, plena de vida...
Val més així, de fet.

ANITRA (*des de la tenda*):

Em crides en la nit, senyor?

PEER GYNT:

Sí, sí: el Profeta et crida.
M'ha despertat un soroll infernal:
un gat que feia un crit de caça,
probablement...

ANITRA:

No, amo, no era un crit de caça:
era una cosa molt pitjor.

PEER GYNT:

Què era, doncs?

ANITRA:

Tingues pietat...

PEER GYNT:

Va, parla!

ANITRA:

Em fas ruboritzar...

PEER GYNT (*més a prop*):

Era, potser, la mateixa emoció
que va envair-me quan et vaig donar
el meu òpal?

ANITRA (*horroritzada*):

I ara! Comparar-te a tu,
tesor del món, amb un gat vell
i fastigós!

PEER GYNT:

Criatura, vist des del punt de vista
de la passió amorosa, entre un gat vell
i un profeta hi ha poca diferència.

ANITRA:

Dels teus llavis diria que flueix,
senyor, la mel d'una brometa...

PEER GYNT:

Amiga meva, jutges els grans homes
com fan totes les noies: per la crosta.
Sàpigues que en el fons
jo soc molt de la broma, i sobretot
en un diàleg íntim...
Però la meva condició m'imposa
una màscara greu,
i m'encotillen les obligacions
professionals: el compromís
de gestionar els problemes
de l'altra gent em fa semblar un profeta
més aviat esquerp...
pro només de la llengua cap enfora.

En fi, deixem-ho córrer... El que vull dir
és que en el *tête à tête*, quan estem tu i jo sols,
jo soc en Peer... soc el que soc.

Ara oblida el Profeta, i pensa en mi:
en *mi mateix*, l'home que tens
aquí davant.

(*S'asseu sota un arbre i atrau ANITRA cap a ell.*)

Vine aquí, Anitra, i descansem
sota el ventall verdós de la palmera!

Tu somriuràs mentre jo et parlo a cau d'orella,
i després viceversa:

tu em parlaràs a cau d'orella a mi,
i seré jo el que somriurà.

ANITRA (*s'ajeu als seus peus*):

Cada paraula que tu dius
és dolça com un cant...

encara que només en capti unes engrunes.

Senyor, respon-me: pot la teva filla

arribar a trobar una ànima a força d'escoltar-te?

PEER GYNT:

L'ànima, que és la llum i la saviesa
de l'esperit, ja l'obtindràs quan sigui l'hora.

Quan es tenyeixin d'or les resplendors
rosades del llevant, haurà arribat el dia,

i llavors, criatura, jo començaré

i a instruir-te com cal, no tinguis por.

Però de nit, i enmig d'aquest silenci acollidor,

fora un cretí si comencés

a repartir-te engrunes de saviesa

com un mestre d'escola... i, ben mirat,
allò que més importa no és pas l'ànima,
sinó el cor.

ANITRA:

Oh, senyor, parla! Quan tu parles,
jo veig espurnes de claror opalina!

PEER GYNT:

La saviesa portada a l'extrem
és una idiotesa;
la covardia és una flor
que quan s'obre del tot es torna lletja;
la veritat, quan s'exagera,
és la saviesa a l'inrevés.

Sí, filla meva: mentiria com un gos
si digués que a la Terra no hi ha gent
que, traïda per l'ànima, té molts treballs
per entendre les coses tal com són.
Jo he conegut un home així,
una autèntica perla, pro que va esguerrar
l'objectiu i, entremig del soroll,
va perdre el nord.

Veus el desert que envolta aquest oasi?
Només hauria d'agitar el turbant,
i l'oceà sencer es desbordaria
i ho negaria tot.

Pro seria un imbècil si em posés a crear
nous mars i continents.

Tu saps què significa viure?

ANITRA:

Explica-m'ho!

PEER GYNT:

Viure és baixar pel riu del temps
sense mullar-se els peus,
i sense deixar mai de ser *un mateix*.
Només la força masculina fa possible
que jo sigui qui soc, filleta meva.
L'àguila vella perd el seu vestit de plomes;
el vell tossut es va corbant;
la meuca vella perd les dents;
al vell carronya se li arruguen les mans,
i a cada un d'aquests
se li pansirà l'ànima.
Joventut! Joventut! Jo vull regnar
com un sultà absolut i apassionat!
No pas als bancs de sorra
de Gyntiana, sota els ceps i les palmeres,
sinó damunt la flonja frescor dels pensaments
virginals d'una dona.
Ho entens, ara, per què t'he concedit,
Anitra, la mercè de seduir-te,
i he triat el teu cor per establir-hi
el califat, si és que puc dir-ne així,
de la meva natura?
Els teus anhels seran tots meus,
i, com un dèspota, governaré el reialme
de l'amor!
Tu seràs meva i prou, i jo et captivaré

com l'or i com les pedres precioses!
Si ens separem, s'haurà acabat la vida...
la teva, em refereixo: pren-ne nota!
Jo vull saber que és plena
de mi cada polzada, cada fibra de tu,
sense esma per un sí ni per un no.
L'obsequi dels teus rínxols negres com la nit,
i tot allò de tu que és bo d'anomenar,
atraurà el teu sultà com els jardins
de Babilònia. Per això ja m'està bé,
en el fons, que la volta del teu front
sigui buida. Qui posseeix una ànima
sovint es veu forçat a contemplar-se
a si mateix.

Per tant, i ara que estem parlant d'això,
escolta'm bé: si vols —i te'n dono paraula—
et posaré una anella al voltant del turmell;
serà el millor per a tots dos:
jo ocuparé l'espai de la teva ànima,
i pel que fa a la resta... *statu quo*.

(ANITRA ronca.)

Com? Dorm? Tot el que he dit
li ha relliscat per sobre? No!
La prova que segella el meu poder
és que aquests meus discursos amorosos,
com les aigües d'un riu,
l'arrosseguen cap al país dels somnis.
(S'aixeca i col·loca unes joies a la seva falda.)

Aquestes joies són per tu! I aquestes altres!
Dorm, Anitra! Somia en el teu Peer...
Dorm! Que, dormint, has posat una corona
al front del teu emperador!
Aquesta nit, Peer Gynt ha assolit la victòria
amb les úniques armes del seu jo.

ESCENA VIII

La ruta de les caravanes. Al fons es veu l'oasi, en la distància. PEER GYNT, dalt del seu cavall blanc, galopa com un boig pel desert. Porta ANITRA asseguda a la sella, davant seu.

ANITRA:

Para ja, o et mossego!

PEER GYNT:

Ah, dolenta...

ANITRA:

Què vols?

PEER GYNT:

Què vull, dius? Vull jugar
al falcó i la coloma! Segrestar-te!
Fer... cosetes, m'entens?

ANITRA:

No et fa vergonya? Un profeta vell...

PEER GYNT:

Vell? Què cony, vell...

El Profeta no és vell, rateta!
O potser et sembla
que és senyal de vellesa, tot això?

ANITRA:

Deixa'm estar! Vull tornar a casa!

PEER GYNT:

Ara et fas la coqueta, eh?...

Ja veus... vol tornar a casa, ella...

A cal sogre! Fantàstic! Els ocells eixelebrats
que han fugit de la gàbia, com nosaltres,
ja no s'hi deixen veure més.

I a part d'això, filleta, no convé
quedar-se gaire temps al mateix lloc:
la confiança fa minvar el respecte,
especialment si has arribat com a profeta
o cosa per l'estil.

Cal aparèixer fugaçment
i fer mutis a temps, com un poema.

Ja era hora que donés per acabada
la visita: són ànimes volubles,
aquests fills del desert...
tant les pregàries com els afalacs
ja començaven a decaure.

ANITRA:

Sí,

però és veritat o no, que ets un profeta?

PEER GYNT:

Soc el teu emperador!

(Vól besar-la.)

Ah, com galleja, l'ocellet salvatge...

ANITRA:

Dona'm aquest anell que portes.

PEER GYNT:

Agafa'l, dolça Anitra!

L'anell i tota la quincalla!

ANITRA:

Les paraules que dius tenen un dring
de música celestial!

PEER GYNT:

Com atordeix
saber que ets estimat fins a aquest punt!

Vull baixar del cavall, i sostenir
les brides com el teu esclau!

(Li dona el fuet i baixa del cavall.)

Ja ho veus, flor meva, rosa encantadora:
caminaré damunt la sorra fins que rebi
el que em mereixo: caure fulminat
per una insolació.

Soc jove, Anitra: no ho oblidis!

No facis gaire cas
dels meus impulsos: són rampells de joventut!
Si no fos tan espès el teu cervell
entendries, gentil baladre meu,
que el teu amant fa el ximple, *ergo*, és jove!

ANITRA:

Sí, sí, d'acord: ets jove... tens més anells?

PEER GYNT:

Mira si en soc, de jove! Hop!
Puc saltar i córrer com un boc!
I, si per 'quí hi hagués fulles de parra,
em deixaria coronar. Soc jove, sí!
Soc jove d'esperit! Mira com ballo!
(Balla i canta.)
Soc un gall benaurat!
Jo danso, gallineta,
mentre tu em picoteges:
soc un gall benaurat!

ANITRA:

Sues, Profeta meu: tinc por que et fonguis.
Dona'm aquesta cosa tan pesant
que dus penjada al cinturó.

PEER GYNT:

Oh, quin detall... queda't el moneder per sempre!
Un cor enamorat no necessita l'or
per ser feliç!
(Torna a ballar i cantar.)
El jove Peer està sonat,
no sap quin peu l'aguanta;
el jove Peer està sonat,
i per 'xò balla i canta!

ANITRA:

Oh, quin plaer veure ballar el Profeta!

PEER GYNT:

A la merda, el Profeta! Canviem-nos la roba!
Va, treu-te-la!

ANITRA:

El teu caftà em vindria massa llarg,
el cinturó massa ample,
les mitges massa estretes...

PEER GYNT:

Eh bien!

(S'agenolla.)

Fes que sofreixi intensament, doncs:
pels cors enamorats, el sofriment és dolç!
Escolta: quan siguem a casa meva,
al meu castell...

ANITRA:

Vols dir al teu paradís...
Encara ens queda gaire tros?

PEER GYNT:

Res, un miler de milles...

ANITRA:

Massa lluny!

PEER GYNT:

No, no, escolta:
obtindràs aquella ànima que t'he promès...

ANITRA:

Gràcies, però sense ànima ja vaig tirant.
M'has demanat un sofriment...

PEER GYNT *(s'aixeca)*:

Sí, sí, redeu! Un sofriment intens,
pro que no duri gaire:
posem dos o tres dies, com a màxim...

ANITRA:

Anitra obeirà el Profeta! Adeu!

(Li clava un cop de fuet als dits i s'allunya al galop desert enllà.)

PEER GYNT *(es queda una bona estona immòbil, com fulminat per un llamp):*

La mare que la va...!

ESCENA IX

El mateix lloc, una hora més tard. PEER GYNT, calmat i pensatiu, es treu la roba de turc peça per peça. Finalment es treu la gorra de viatge de la butxaca del gec, se la posa i torna a quedar vestit amb roba europea.

PEER GYNT:

Fora el turc! S'ha acabat! Torno a ser jo!

Tot aquest paganisme, com hi ha Déu
que no serveix de res.

Sort que només era un vestit

i no ho duia a la pell, com se sol dir.

Què pretenia, amb tot aquest muntatge?

Surt més a compte viure com a cristià,

rebutjar les disfresses de gall dindi,

basar els teus actes en la llei

i en la moral, ser tu mateix

i merèixer, al final,

un discursset davant la tomba

i un parell de corones al taüt.

(Fa unes quantes passes.)

Aquella meuca... ha anat d'un pèl
que no em fa perdre el cap.
Que em converteixi en trol si entenc
què és el que m'ha embruixat, d'aquesta dona...
pro s'ha acabat, i me n'alegro. Si la broma
hagués fet un pas més, el meu paper
hauria estat ben lamentable.
M'he equivocat, sens dubte...
però em consola que l'error vinguéss
d'una posició en fals, i no en fos jo
el responsable. En realitat,
la causa ha estat la vida del Profeta,
tan sedentària i tan insípida,
que al final s'ha venjat, fastiguejada
del meu mal gust.

Quin mal ofici, el de profeta!
T'obliga a anar pel món embolicat
amb una espècie de boirina:
si vols profetitzar
d'una manera racional i sòbria,
ja has begut oli... almenys puc dir
que, festejant aquell pendó,
m'he comportat en consonància
amb el meu càrrec... però, tanmateix...

(Esclata a riure.)

Hmm! Imagina't! Volia parar el temps
a força de saltar i ballar!
Volia anar contra corrent

fent giravolts i remenant la cua!
Tocar el llaüt,
desfer-me sospirant i fent carícies...
per acabar plomat, com un pollastre!
Com s'anomena, aquest comportament?
Profètica imbecil·litat? Sí! M'han plomat!
Com un pollastre!...

I sort que tinc un raconet
estalviat a Amèrica, i un altre a la butxaca...
no soc un pobre de solemnitat, encara;
i, ben mirat, aquesta posició mitjana
potser és més convenient i tot.
No em lliga cap cotxer ni cap cavall,
no he de patir per carruatges ni maletes...
resumint: que domino la situació.
Tinc molts camins oberts: quin triaré?...
És quan s'ha de triar que es distingeix
el savi de l'imbècil.

La meua vida de negociant és un capítol
tancat, i els meus amors
són una bata arraconada. Jo no soc
dels que van cap enrere, com els crancs.
«Anar i tornar és igual de lluny;
entrar i sortir és igual d'estret»,
em sembla haver llegit una vegada
en un escrit d'aquests tan elevats.
Alguna cosa nova, doncs;
alguna empresa noble, un objectiu
que valgui tant l'esforç com els diners.

I si escrivís la història de la meva vida,
una espècie de guia, de model a imitar...?
No, espera... encara tinc molt temps per endavant!
I si fes, com a savi viatger,
l'estudi a fons de la cobdícia
del pas del temps?
Sí! Això sí que fa per mi!
De petit ja llegia algunes cròniques
històriques, i de llavors ençà
no he deixat mai de cultivar aquesta ciència.
Vull seguir el rastre de la humanitat!
Surar com una ploma pel torrent de la història,
reviure-la com en un somni,
presenciar les lluites per les coses
sublims i positives...
pro guardant les distàncies,
com un espectador... veure com cauen
els pensadors i com sagnen els màrtirs,
com es funden imperis i com sucumbeixen,
veure com brollen èpoques universals
gairebé del no-res... Dit amb poques paraules:
vull separar la nata de la llet de la Història.
He de buscar un volum de
la *Història universal* de Becker,
i viatjar en el temps tan enrere com pugui...
és cert que els meus coneixements
no són pas exhaustius, i la mecànica
interior de la Història és punyetera...
però tant és; perquè a vegades, com més fluiix

és el punt de partida, més original
acaba sent el resultat... i a més a més,
és tan prometedor fixar-se un objectiu,
i perseguir-lo amb una voluntat més forta
que el sílex i l'acer!...

(Calladament emocionat:)

Trencar tots els lligams que encara tens
per totes bandes amb el lloc d'origen
i amb els amics, fer miques el tresor
de les teves riqueses, desitjar
bona nit a l'amor i als seus plaers...
tot per trobar el misteri de la veritat...

(S'eixuga una llàgrima.)

Aquesta és l'actitud que distingeix
l'autèntic home de ciència! Soc
immensurablement feliç...

Ja tinc resolt l'enigma del meu futur:
ara només és qüestió de resistir
en la fortuna i en l'adversitat!

Espero que em perdonin

si vaig amb el cap alt,

orgullós de ser l'home

Peer Gynt, anomenat també

l'Emperador de l'existència humana...

Vull posseir la suma total dels temps passats:

mai més trepitjaré els camins dels vius;

el temps present no val ni un taló de sabata,

la conducta dels homes és traïdora

com un os sense moll,

no tenen ales els seus esperits
ni cap pes els seus actes...
(S'arronsa d'espatlles.)
I les dones...
quin llinatge més feble!
(Se'n va.)

ESCENA X

Un dia d'estiu, en un lloc molt septentrional. Una cabana enmig d'un bosc immens. La porta, amb un gran pany de fusta, està oberta. Sobre la porta hi ha unes banyes de ren. Ran de la paret de la cabana hi ha un petit ramat de cabres. Una dona de mitjana edat, rossa i bonica, fila asseguda sota el sol.

LA DONA *(dona una ullada camí avall i canta):*

Hivern i primavera marxaran,
l'estiu i l'any faran la seva via,
però jo sé que tornaràs un dia
i els meus braços oberts t'acolliran.
(Crida les cabres, segueix filant i torna a cantar:)
Si encara ets viu, que Déu guiï el teu pas,
o, si ja t'ha cridat, que t'amanyagui;
jo esperaré que tornis quan et plagui,
i, si ets al cel, allà em retrobaràs!

ESCENA XI

Egipte. Les primeres clarors de l'alba. Hi ha l'estàtua de Mèmnon plantada a la sorra. PEER GYNT arriba caminant i es queda una estona mirant al seu entorn.

PEER GYNT:

Aquí seria un lloc adequat
per començar la ruta;
ara, per variar, soc un egipci...
pro un egipci basat en el *jo gyntià*.
Després dirigiré els meus passos
cap a Assíria; pretendre començar
des dels inicis de la Creació
seria anar de dret cap al fracàs:
esquivaré tota la història bíblica;
els seus rastres profans els aniré trobant
pertot arreu, i estudiar-la amb lupa,
com s'acostuma a dir,
va més enllà dels meus projectes
i de les meves forces.
(S'asseu damunt d'una roca.)
Ara vull reposar i esperar amb paciència
fins que l'estàtua hagi enllestit
el seu cant matinal; després esmorzaré,
m'enfilaré encabat per la piràmide
i, si tinc temps, exploraré el seu interior.
Després caminaré seguint la costa
del mar Roig, i qui sap si trobaré

la tomba del monarca Putifar...
després em tornaré asiàtic.
A Babilònia buscaré
els famosos jardins i les famoses putes
—és a dir, les petjades més il·lustres
de la cultura—, i a continuació
em plantaré d'un salt a les muralles
de Troia, perquè des de Troia
hi ha una via marítima directa
a l'ancestral i deliciosa Atenes;
allà inspeccionaré,
pedra per pedra i en el lloc mateix dels fets,
aquell pas que Leònides va defensar;
vull familiaritzar-me amb els millors filòsofs,
i trobar la presó on el màrtir Sòcrates
va morir... pro què dic... si el país està en guerra!
Doncs fora... l'hel·lenisme s'haurà d'esperar un temps.
(Consulta el relloige.)
I el sol, per què s'ha de fer esperar tant?
Com si em sobrés el temps...
Aviam doncs... on ho havíem deixat?
A Troia: des de Troia...
(S'aixeca i escolta.)
Pro què és això?
D'on surt aquesta mena de murmuri?
(Surt el sol.)

ESTÀTUA DE MÈMNON *(canta)*:

Sorgits d'entre les cendres
dels semideus

pugen rejuvenits ocells cantant:
és Zeus, l'Omniſcient,
qui els va crear lluitant.
Mussols de la saviesa: on dormen
els meus ocells?
Has de morir o endevinar
els enigmes del cant!

PEER GYNT:

Francament: juraria que ha sortit
un so de dins l'estàtua! Música del passat!
He sentit clarament els alts i baixos
de la veu de la pedra...
M'ho anotaré perquè hi rumiïn
els erudits.

(Pren notes a la seva llibreta de butxaca.)

«L'estàtua ha cantat.

He sentit la tonada amb nitidesa,
pro la lletra no l'he acabat d'entendre.
Tot ha sigut una al·lucinació,
naturalment... a part d'això,
avui no s'ha observat res més
d'interessant.»

(Continua el seu camí.)

ESCENA XII

*Al costat del poble de Gizeh. La Gran Esfinx cavada a la roca.
Molt més enllà, les torres i els minarets del Caire. Arriba PEER*

GYNT; *observa l'Esfinx amb atenció, ara amb el binocle, ara fent cassoleta amb la mà.*

PEER GYNT:

On dimonis he vist anteriorment
alguna cosa que només recordo a mitges,
però que té una retirada amb aquest monstre?
No sé si al nord o al sud, pro jo l'he vista...
Què era? Una persona? I, si és així,
quina persona era? Aquell Mèmnon,
—després se m'ha acudit— era clavat
al que anomenen Barbablanc de Dovre,
allà assegut, encarcerat i rígid,
apuntalant el cul sobre un pilar escapçat.
Pro aquest ésser bastard i estrafolari,
aquesta cosa que és mig dona i mig lleó,
d'on deu haver sortit? D'una llegenda?
O del record d'una cosa real?
D'una llegenda, o d'un...? Ah, ja ho recordo!
És el Gran Entrebanc,
el que li vaig esbotzar el cap
(o va ser en somnis, i tenia febre?...)
(*S'hi acosta més.*)
Aquells mateixos ulls, aquells mateixos llavis...
menys maldestre, una mica més astut;
però, en tota la resta, ben igual.
Bé vaja, doncs, Gran Entrebanc:
t'assembles a un lleó
mirat des de darrere i a ple dia!

Encara fas endevinalles? Va, provem-ho.

A veure si respons com l'altre cop!

(*Crida l'Esfinx.*)

Ei, tu, Entrebanc! Qui ets?

UNA VEU (*darrere l'Esfinx*):

*Ach, Sphinx, wer bist du?*²

PEER GYNT:

Pro què és, això? Un eco que respon en alemany?

LA VEU:

Wer bist du?

PEER GYNT:

Oh, i el parla prou bé, sí noi...

Això és un comentari nou, i és del tot meu.

(*Anota al llibre:*)

«Eco en alemany. Dialecte berlinès.»

(*Surt BEGRIFFENFELDT de darrere l'Esfinx.*)

BEGRIFFENFELDT:

Un home!

PEER GYNT:

Ah, vet aquí! Eres tu, qui parlava...

(*Torna a anotar:*)

«Després trec unes altres conclusions.»

BEGRIFFENFELDT (*tot excitat, gesticulant*):

Perdó, *mein Herr*...! *Eine Lebensfrage*!³

Què us ha portat aquí, precisament avui?

² «Ah, Esfinx, qui ets?»

³ «Una qüestió vital!»

PEER GYNT:

Vinc de visita. Vinc a veure
una amiatat de joventut.

BEGRIFFENFELDT:

L'Esfinx?

PEER GYNT (*fa que sí amb el cap*):

Doncs sí, ens coneixíem d'altres temps.

BEGRIFFENFELDT:

Impressionant! I amb la nit que hem passat...
Els polsos em bateguen com a punt d'explotar!
El coneixeu? Eh? Contesteu!
A veure, podeu dir què és?

PEER GYNT:

Què és? Home, molt fàcil... És ella mateixa.

BEGRIFFENFELDT (*amb un sobresalt*):

Ha! Se m'ha encès davant mateix dels ulls
la resposta a l'enigma de la vida!
Ella mateixa, és? N'esteu segur?

PEER GYNT:

Això diu ella, si més no.

BEGRIFFENFELDT:

Ella mateixa... Ah! Revolució!
Ha arribat la teva hora!
(*Es treu el barret.*)
El vostre nom, sisplau, *mein Herr*?

PEER GYNT:

Van batejar-me amb el nom de Peer Gynt.

BEGRIFFENFELDT (*amb extasiada admiració*):

Peer Gynt! Oh... una al·legoria!

Ja m'ho hauria pogut imaginar...
Peer Gynt? esclar! Sens dubte això vol dir
«l'Inconegut», aquell de qui
se'm va profetitzar l'adveniment...

PEER GYNT:

Ah, sí? Éreu aquí esperant-me, doncs...?

BEGRIFFENFELDT:

Peer Gynt! Profund! Incisiu! Enigmàtic!
Cada paraula una lliçó abismal,
per dir-ho així... Què sou?

PEER GYNT (*amb modèstia*):

M'he esforçat sempre per ser jo mateix.
Tret d'això, us puc mostrar el meu passaport.

BEGRIFFENFELDT:

Altre cop la paraula profunda, misteriosa...
(*L'aferra pel canell.*)
Cap al Caire! Hem trobat
l'Emperador dels Exegetes!

PEER GYNT:

L'Emperador?

BEGRIFFENFELDT:

Veniu!

PEER GYNT:

De debò que em coneixen...?

BEGRIFFENFELDT (*mentre l'arrossega per endur-se'l*):

L'Emperador dels Exegetes...
sobre la base d'*ell mateix*!

ESCENA XIII

*El Caire. Un gran pati, flanquejat per altes muralles i edificis.
Finestres enreixades; gàbies de ferro.*

Al pati, tres guardians. Entra un quart guardià.

QUART GUARDIÀ:

Schafmann, on és el director?

UN GUARDIÀ:

Se n'ha anat molt abans que es fes de dia.

PRIMER GUARDIÀ:

Alguna cosa el deu haver contrariat,
perquè ahir al vespre...

UN ALTRE GUARDIÀ:

Xsst, calleu... és allà a la porta!

BEGRIFFENFELDT acompanya PEER GYNT cap a dins, tanca la porta i es guarda la clau a la butxaca.

PEER GYNT (*a part*):

Un home extraordinàriament dotat, sens dubte:
gairebé no diu res que se li entengui.

(*Mira al seu voltant.*)

Ah, això és el Club dels Savis, eh?

BEGRIFFENFELDT:

Aquí els trobareu tots, del primer a l'últim:
els Setanta Exegetes, que darrerament
s'han vist incrementats en cent seixanta.

(S'adreça a crits als guardians:)

Mikkel, Schlingelberg, Schafmann, Fuchs:
a les gàbies, de pressa!

GUARDIANS:

Nosaltres?

BEGRIFFENFELDT:

Qui, si no?

Cap a dins, cap a dins, va, vinga!

El món gira! Girem també nosaltres!

(Els empeny cap a dins d'una gàbia.)

Ha arribat al matí, el poderós Peer Gynt.

La resta ja ho podeu endevinar...

no dic res més.

(Tanca la porta i llença la clau a dins d'un pou.)

PEER GYNT:

Però estimat Herr Doctor

i Director...

BEGRIFFENFELDT:

Ni una cosa ni l'altra! Això era abans...

Herr Peer, sabeu guardar secrets?

Us he de fer una confidència.

PEER GYNT *(amb incomoditat creixent):*

De què es tracta?

BEGRIFFENFELDT:

Prometeu-me que no tremolareu.

PEER GYNT:

Ho intentaré, però...

BEGRIFFENFELDT *(l'arrossega cap a un racó i li parla a cau d'orella):*

Ahir a la nit,

quan tocaven les onze, la Raó Absoluta
va abandonar aquest món.

PEER GYNT:

Déu ens empari...!

BEGRIFFENFELDT:

Sí, és d'allò més deplorable.

I, pel meu càrrec, doblement llastimós.

Perquè, fins fa ben poc,

aquesta institució ha estat vista

com allò que anomenen una casa de bojos.

PEER GYNT:

Una casa de bojos? Ha...!

BEGRIFFENFELDT:

Sí, pro ara no, eh?!

PEER GYNT (*en veu baixa i pàl·lid de temor*):

Per fi ho entenc, el que és això!

I aquest és boig, però no ho sap ningú!

(*Intenta escapolir-se.*)

BEGRIFFENFELDT (*el segueix*):

Sisplau, no vull que hi hagi un malentès!

He dit «va abandonar aquest món», però

volia dir «va canviar de pell»...

com la guineu del baró de Münchhausen,

el meu compatriota.

PEER GYNT:

Perdoneu un moment...

BEGRIFFENFELDT (*retenint-lo*):

Volia dir com una anguila,

no com una guineu. Amb una agulla a l'ull,
recargolant-se contra la paret...

PEER GYNT:

Jo he de sortir d'aquí...

BEGRIFFENFELDT:

Un tall al coll, i... flas!...

Adeu, pell!

PEER GYNT:

Desvarieja! Està tocat de l'ala!

BEGRIFFENFELDT:

És palès, i no es pot dissimular,
que aquest «sortir de si mateix» ha de tenir
per resultat una revolució completa
per mar i terra. Les persones
que abans consideraven boges,
sabeu?, es van tornar normals
ahir a les onze de la nit, en consonància
amb el canvi de pell de la Raó.
I és més: si hem de parlar amb correcta propietat,
és igualment palès que, a l'hora
fa un instant esmentada, les persones
suposadament sanes de judici
van començar a embogir.

PEER GYNT:

Per cert, parlant de l'hora,
jo vaig molt just de temps, senyor...

BEGRIFFENFELDT:

De temps, dieu?

Acabeu d'activar-me la memòria!

(Obre una porta i crida:)

Veniu tots! Es proclama el temps futur!

La Raó és morta: llarga vida a Peer Gynt!

PEER GYNT:

Benvolgut amic meu...

(Van sortint els bojos al pati, d'un en un i a intervals.)

BEGRIFFENFELDT:

Molt bon dia! Veniu

i saludeu l'albada de l'emancipació!

És arribat el vostre emperador!

PEER GYNT:

Emperador?

BEGRIFFENFELDT:

Exacte!

PEER GYNT:

L'honor que em feu és tan... tan excessiu...

BEGRIFFENFELDT:

No, no deixeu que la falsa modèstia

us faci trontollar en una hora com aquesta.

PEER GYNT:

Però... doneu-me temps, almenys...!

No, no estic preparat, estic

completament estupefacte!

BEGRIFFENFELDT:

Un home que ha sabut resoldre

l'enigma de l'Esfinx? Un home

que és ell mateix?

PEER GYNT:

Sí, però vet aquí el problema.

És veritat que en tot soc jo mateix,
però aquí del que es tracta, si us he entès,
és de ser fora d'un mateix, diguéssim.

BEGRIFFENFELDT:

Fora? NO, no!
En això aneu estranyament errat!
És aquí, senyor meu, on cadascú
és ell mateix radicalment.
Ell mateix i res més en absolut.
El *jo mateix* navega a plena vela!
Cadascú es tanca en el barril del *jo*,
immers en la fermentació del *jo*,
tan hermèticament tancat en ell mateix
que el barril se li impregna d'una capa de *jo*.
Ningú té llàgrimes pels mals dels altres,
ningú té lloc al cap pels pensaments dels altres.
Són nosaltres mateixos, en pensament i en to,
fins al caire mateix del trampolí,
i, si un emperador ha d'ocupar el tron,
és obvi que sou vós l'home indicat.

PEER GYNT:

Així fos el diable i...!

BEGRIFFENFELDT:

Va, no us descoratgeu.
La majoria de les coses d'aquest món,
primer, venen de nou. El *jo de mi mateix*...
Veniu, que ara us en mostraré un exemple:
triarem a l'atzar el primer home que trobem.
(*S'adreça a una figura lúgubre:*)

Bon dia, Huhu!

Què, noi? Deambulant eternament
amb la tristor marcada al rostre?

HUHU:

I què voleu que faci, quan el poble,
una generació darrere l'altra,
es va morint sense que l'interpretin?

(A PEER GYNT:)

Tu ets foraster: vols escoltar-me?

PEER GYNT (*fent una reverència*):

Oi tant que sí!

HUHU:

Para l'orella, doncs:

lluny d'aquí, per la banda de llevant,
talment garlandes al voltant d'un front,
hi ha les costes de Malabar.

Els portuguesos i holandesos
subjuguen el país amb la seva cultura.

D'altra banda, allà hi viuen multituds
de malabars nadius autèntics,

que han vist la seva llengua adulterada
per aquests que dominen la regió.

Pro en el passat, en èpoques remotes,
qui allà regnava era l'orangutan.

Amo i senyor dels boscos,

rugia i combatia en plena llibertat,

tal com el va crear la mà de la natura,

amb els seus grunys i les seves ganyotes...

però, quan va arribar el jou estranger,

va fer malbé la llengua primigènia del bosc.
Quatre-cents anys de nit es van abatre
damunt d'aquella raça de primats...
i ja ho sabeu: aquestes nits tan llargues
poden estabornir un poble sencer.
Ara la selva és muda: ja no hi sonen
les notes primitives de cap rugit ni gruny.
Si volem donar veu als pensaments,
hem de fer-ho amb l'ajuda d'una llengua.
Quina creu, per la gent de tota condició!
Tant portuguesos i holandesos com mestissos
i malabars de raça han de patir
aquest turment. Jo he procurat combatre
per defensar la parla primitiva dels boscos,
per fer tornar el cadàver a la vida,
defensar el dret d'expressar-se udolant,
he udolat jo mateix per demostrar
que el poble necessita poemes udolats...
Ben pocs, però, han valorat la meva tasca,
i ara potser sabràs copsar el motiu
de la meva aflicció. Gràcies per escoltar-me:
si tu tens cap consell, el rebré de bon grat!

PEER GYNT (*a part*):

Està escrit: quan et trobis entre llops,
udola com els llops.

(*En veu alta:*)

Si els records no em traeixen, amic meu,
al Marroc hi ha uns boscams
on viuen una multitud d'orangutans

sense cap portaveu ni cap poeta.
El seu parlar té un accent malabar:
sona plaent i clàssic a l'oïda.
I si vós, juntament amb altres nobles,
hi emigréssiu, pel bé d'aquest país?

HUHU:

Gràcies per escoltar-me:
seguiré el teu consell.
(Amb un gest ampul·lós:)
Llevant! Has renegat dels teus poetes!
Ponent! Encara tens orangutans!
(Se'n va.)

BEGRIFFENFELDT:

Era ell mateix? Què us sembla? Jo diria que sí...
És ple de si mateix, ni més ni menys.
És ell mateix en tot el que surt d'ell,
precisament perquè és fora de si.
Veni, veni! Us n'ensenyaré un altre
que, des d'ahir a la nit, està no menys
en consonància amb la Raó.
(S'adreça a un camperol que duu una mòmia a l'esquena:)
Rei Apis! Com anem, altíssim sobirà?

EL CAMPEROL *(esperitat, adreçant-se a PEER GYNT):*

Soc el rei Apis, jo?

PEER GYNT *(es col·loca darrere el doctor):*

Lamento dir-vos
que encara no controlo la situació,
però, pel vostre to i maneres,
dedueixi que sí...

EL CAMPEROL:

Ara també menteixes, tu.

BEGRIFFENFELDT:

Hauríeu d'informar-nos
de com estan les coses, majestat.

EL CAMPEROL:

Bé, doncs, li explicaré la meva història.

(Es gira cap a PEER GYNT.)

Veieu aquest que porto a les espatlles?

Temps era temps li deien el rei Apis.

Ara el títol que ostenta és el de mòmia,

i val a dir que està totalment mort.

Ell va ser el constructor de totes les piràmides,

l'escultor de la poderosa Esfinx

i el que —per dir-ho com ho diu el doctor—

va lluitar contra el turc a tort i a dret.

Per això tot Egipte l'exaltava

com un déu, i erigia la seva imatge als temples

amb l'aparença exterior d'un toro.

Però jo soc aquell rei Apis,

i ho veig tan clar com l'aigua cristal·lina;

i, si tu no ho entens, aviat ho entendràs:

resulta que el rei Apis se'n va anar de cacera

i, en un moment donat, va baixar del cavall

i es va endinsar tot sol

per les terres del meu avantpassat.

Però el camp que el rei Apis va adobar

m'ha alimentat amb el seu blat de moro a mi,

i, per si en vols encara una altra prova,

et faig saber que estic dotat
de banyes invisibles.
No és, doncs, una ignomínia que ningú
no reconegui el meu poder?
Jo, per naixença, soc el rei Apis d'Egipte,
però, per l'altra gent, només un camperol.
Pots dir-me què he fer?
Aconsella'm amb tota honestedat.
El problema és com fer que jo m'assembli
al rei Apis el Gran.

PEER GYNT:

Doncs construïu piràmides, senyor,
i esculpiu una Esfinx més grossa encara,
i combateu —tal com diu el doctor—
el turc a tort i a dret.

EL CAMPEROL:

Ah... boniques paraules, tanmateix!
Però jo, un camperol, un mort de gana...!
Jo, que amb prou feines puc tenir la cabana
protegida de rates i de ratolins!...
Pensa alguna altra cosa, noi:
va, una cosa millor
que em garanteixi la grandesa
i la seguretat, i de passada
que em doni una aparença idèntica
a aquest rei Apis que duc a l'esquena!

PEER GYNT:

I si us pengéssiu, majestat,
i després, dins la terra que us acull

i encaixat entre els límits del taüt,
us quedéssiu ben mort per sempre més?

EL CAMPEROL:

Ho faré! Ho faré! La meva vida
per una soga! Sí! De pet cap a la forca!..
D'entrada ho notaré un pèl diferent,
pro el temps ho cura tot.
(*Se'n va i es prepara per penjar-se.*)

BEGRIFFENFELDT:

Vet aquí un home amb personalitat, Herr Peer:
un home amb mètode!

PEER GYNT:

Sí, sí, ja ho veig... però...
es penjarà de veritat? Déu ens empari!
No em trobo bé, amb prou feines
controlo els pensaments...

BEGRIFFENFELDT:

És un estat de transició: durarà poc.

PEER GYNT:

Transició? Cap a on?... Mireu, senyor:
amb el vostre permís, me n'he d'anar...

BEGRIFFENFELDT (*agafant-lo*):

Pro que sou boig?

PEER GYNT:

No encara... Boig? Déu nos en guard!
(*Aldarull. El ministre HUSSEIN s'obre pas entre la gentada.*)

HUSSEIN:

M'han dit que avui
ha arribat un emperador.

(A PEER GYNT:)

Sou vós?

PEER GYNT (*desesperat*):

Sí, es veu que sí! Ja és cosa feta!

HUSSEIN:

Correcte. Hi ha algun document
que m'hagi de mirar?

PEER GYNT (*estirant-se els cabells*):

Oh i tant, sí home, va! Enredem més la troca!
Com més bojós, millor!

HUSSEIN:

Em volem fer l'honor de sucar-me a la tinta?
(*Fa una profunda reverència.*)

Soc una ploma.

PEER GYNT (*fa una reverència encara més profunda*):

Doncs així, no hi ha dubte que jo soc
un pergami reial de fantasia.

HUSSEIN:

Senyor, la meva història es resumeix així:
em prenen per una sorrera d'assecar la tinta,
però soc una ploma.

PEER GYNT:

Doncs, en resum, la meva, senyor Ploma,
és que jo soc un paper en blanc
on ningú vol escriure.

HUSSEIN:

No hi ha ningú que entengui en absolut
per què serveixo: tothom em fa servir
només per anar escampant sorra!

PEER GYNT:

Jo era un llibre de luxe propietat d'una dama...
Ser boig o savi és el mateix error d'impremta!

HUSSEIN (*fent un gran salt*):

Fixeu-vos quina vida més frustrant:
ser una ploma i no haver pogut tastar
el tall d'un ganivet!

PEER GYNT:

Imagineu ser un ren
que salta des de dalt de tot,
i va caient, caient... i mai no toca a terra.

HUSSEIN:

Un ganivet! Soc esmussat...
M'heu d'esmolar i tallar!
El món s'ensorrarà si no m'esmolen!

PEER GYNT:

Quina pena que el món,
com tot el que s'ha fet a si mateix,
fos vist per Déu com una cosa tan ben feta...

BEGRIFFENFELDT:

Aquí hi ha un ganivet!

HUSSEIN (*agafant-lo bruscament*):

Oh, sí... com lleparé la tinta, ara!
Oh, quina voluptat, tallar-te a tu mateix!
(*Es talla el coll.*)

BEGRIFFENFELDT (*apartant-se*):

No esquitxeu!

PEER GYNT (*amb un pànic creixent*):

Sosteniu-lo!

HUSSEIN

Sosteniu-me, sí! Aquesta és la paraula!

Sosteniu! Sosteniu la ploma!

Paper sobre la taula...!

(*Cau.*)

Estic gastada... Postdata (recordeu-la, sisplau):

«Va viure i va morir com una ploma

guiada pel destí!»!

PEER GYNT (*mig marejat*):

I jo què faig...? Què soc...? Oh, poderós,

aguanta, aguanta!... Soc el que tu vulguis:

un turc, un pecador... un trol de les muntanyes...

pro ajudeu-me! Hi ha alguna cosa que ha esclatat!

(*Xiscla.*)

Ara mateix no em ve al cap el teu nom...

pro ajuda'm, protector de tots els bojós!

(*Cau desmaiàt.*)

BEGRIFFENFELDT (*amb una corona de palla a la mà, fa un salt i se li asseu a sobre, cama ací cama allà.*)

Ha, ha! Mireu-lo, entronitzat i enmig del fang!

Fora de si mateix...! Que se'l coroni!

Visca, visca l'emperador del jo mateix!

SCHAFMANN (*des de dins de la gàbia*):

*Es lebe hoch der gross Peer!*⁴

⁴ «Llarga vida al gran Peer!»

Acte cinquè

ESCENA I

*A bord d'un vaixell al mar del Nord, davant la costa noruega.
Posta de sol. Temps de tempesta.*

PEER GYNT *és un vell robust, amb barba i cabells blanquinosos. És a la cabina de popa. Va mig vestit a la marinera, amb jaqueta i botes altes. La roba està una mica gastada i esquinçada. El capità del vaixell és al costat del timó, amb el timoner. La tripulació és a proa.*

PEER GYNT *(recolza els braços a la borda i mira fixament en direcció a terra ferma):*

Allà hi ha Hallingskarvet, amb vestit d'hivern:
mireu-lo com galleja, el vell,
sota el sol del capvespre...
i el seu germà Jøkelen,
allà inclinat darrere seu:
encara duu l'abric de gel verdós.
I Folgefonna... que n'és, d'elegant:
allà ajaguda com una donzella

amb un vestit de lli blanquíssim.
No feu el boig, que ja sou vells!
No us mogueu: recordeu
que no sou més que uns blocs de pedra.

EL CAPITÀ (*crida cap a proa*):

Dos homes al timó! Llanterna encesa!

PEER GYNT:

Déu-n'hi-do, la borrasca...

EL CAPITÀ:

Aquesta nit hi haurà tempesta.

PEER GYNT:

Es veu Rondane, des del mar?

EL CAPITÀ:

Impossible: queda amagat per Fonnén.

PEER GYNT:

I Blåhø?

EL CAPITÀ:

No, però des del pal major,
i amb bona visibilitat,
es pot veure Galdhøpiggen.

PEER GYNT:

I Hårdteigen?

EL CAPITÀ (*assenyala*):

Cap allà, més o menys.

PEER GYNT:

Entesos.

EL CAPITÀ:

Veig que se les coneix, aquestes terres.

PEER GYNT:

Hi vaig passar quan deixava el país,
i, com diu el refrany,
l'escòria és el que deixa més solatge.

(Escup i mira fixament la costa.)

Per 'llà dins, on blavegen els cingles i els congostos;
on les valls s'ennegreixen i s'estrenyen,
i a sota, vorejant l'immens fiord...
allà és on viu la gent.

(Mira el capità.)

Aquí, en aquest país,
es construeix molt escampat.

EL CAPITÀ:

Sí: poques cases, i molt disseminades.

PEER GYNT:

Tocarem terra abans de l'alba?

EL CAPITÀ:

Més o menys... si la nit no és massa dura.

PEER GYNT:

S'està tapant, cap a l'oest.

EL CAPITÀ:

Sí, en efecte.

PEER GYNT:

Per cert:
més endavant, quan passi comptes,
recordi'm que he pensat
tenir un detall amb la tripulació...

EL CAPITÀ:

L'hi agraeixo!

PEER GYNT:

No, res de l'altre món, no es pensi.
Vaig buscar or,
i l'or que vaig trobar, vaig perdre'l:
jo i el destí no ens hem entès mai gaire.
Vostè sap el que tinc intacte a bord,
i això és tot el que em queda:
la resta se'n va anar a l'infern.

EL CAPITÀ:

És més que suficient perquè vostè
deixi una bona empremta entre la gent d'aquí.

PEER GYNT:

No tinc família.
Aquest diable ric no l'espera ningú.
Almenys ens estalviarem
espectacles al moll...

EL CAPITÀ:

Aquí tenim el temporal.

PEER GYNT:

Bé, doncs recordi:
si algú de la tripulació
es troba especialment necessitat,
jo no miraré prim amb els diners.

EL CAPITÀ:

Molt noble per part seva.
La majoria passen moltes privacions:
tots tenen dona i fills,
i el sou de mariner no els arriba per res...
pro, si poguessin tornar a casa

amb algun extra, trigarien anys
a oblidar la rebuda que els farien.

PEER GYNT:

Dona i fills, tenen? Estan casats?

EL CAPITÀ:

Casats? Oh i tant: del primer a l'últim.

Pro el més necessitat és el cuiner:
a casa seva s'hi ha instal·lat la fam.

PEER GYNT:

Casats... això vol dir que algú els espera?
Algú que se n'alegra quan arriben? Eh?

EL CAPITÀ:

Doncs sí... en la mesura
en què els pobres es poden alegrar.

PEER GYNT:

I si arriben un vespre, d'improvís,
aleshores què passa?

EL CAPITÀ:

Doncs suposo
que la dona ja es deu espavilar
per treure alguna cosa especial,
un requisit modest per l'ocasió...

PEER GYNT:

I un ciri al canelobre?

EL CAPITÀ:

O un parell, fins i tot;
i un tragueta per acompanyar el sopar...

PEER GYNT:

I seuen en un lloc acollidor?

Tenen la llar de foc encesa?
I els fills al seu voltant?
Hi ha rebombori al menjador,
i ningú sent el que diuen els altres
de l'alegria que els embarga a tots...?

EL CAPITÀ:

És molt probable, sí.
Per 'xò és bonic que vostè s'hagi ofert
a ajudar-hi una mica.

PEER GYNT (*clava un cop de puny a la borda*):

Doncs no! No ho penso fer!
Què es pensa, que soc boig?
Que afuixaré la mosca pels fills d'altra gent?
He suat molt, jo, per guanyar-me les garrofes!
El vell Peer Gynt no l'espera ningú!

EL CAPITÀ:

Molt bé, molt bé, com vulgui...
els diners són ben seus.

PEER GYNT:

Correcte, sí! Són meus i de ningú més.
Quan hàgim ancorat, passarem comptes:
pagaré el meu passatge de cabina
des de Panamà fins aquí,
després un trago d'aiguarent
pels mariners, i llestos.
Si dono més, em pot partir la cara!

EL CAPITÀ:

Jo li deuré un rebut, no una pallissa;
però ara dispensi'm: em sembla molt

que hi haurà un vendaval, en lloc d'una borrasca.
*(Avança per la coberta. S'ha fet fosc; s'encén el llum a la cabina.
L'onatge augmenta. Boira baixa i núvols espessos.)*

PEER GYNT:

Mantenir a casa una bandada
de criatures, que t'esperen
il·lusionats... viatjar sempre acompanyat
dels pensaments dels altres!
No hi ha ni una ànima que pensi en mi.
Un ciri al canelobre? Jo l'apagaré.
Ja se m'acudirà una cosa o altra...
Els emborratxaré;
ni un sol d'aquests desgraciats
no desembarcarà serè.

Arribaran a casa ben mamats!
Renegaran i esbotzaran la taula
a cops de puny, fins que enfolleixin
de por les seves dones i els seus fills!
Dones i criatures fugiran de casa,
i tota l'alegria a fer punyetes!
*(El vaixell sotsobra de valent; comença a trontollar i té dificultats
per aguantar l'equilibri.)*

Ei! Bona sotragada, sí senyor...
El mar treballa com si anés a preu fet...
encara és *ell mateix*, aquí en aquestes costes
del nord: colèric i obstinat com sempre...
(Para l'orella.)

Qui crida?

EL GUAITA (*a proa*):

Restes d'un naufragi a sotavent!

EL CAPITÀ (*dona ordres des de la part central del vaixell*):

Cop de timó a estribord! De cara al vent!

L'OFICIAL:

Hi ha homes, a les restes del vaixell?

EL VIGIA:

En distingeixo tres!

PEER GYNT:

La barca! Avareu la barca!

EL CAPITÀ:

A la primera onada s'ompliria d'aigua.

(*Avança.*)

PEER GYNT:

Això no es pensa, en uns moments així!

(*A uns quants de la tripulació:*)

Salveu-vos, si sou homes!

Què cony importa si us mulleu la pell!

EL CONTRAMESTRE:

És impossible, amb una mar així.

PEER GYNT:

Ja tornen a cridar! Mireu! El vent

ha minvat una mica!

Cuiner! Va, arrisca't! Afanya't! Pago jo!

EL CUINER:

Ni que em donéssiu vint lliures esterlines...

PEER GYNT:

Gossos! Ànimes miserables!

Com podeu oblidar que són persones

amb dona i fills que els esperen a casa?

EL CONTRAMESTRE:

La paciència és saludable.

EL CAPITÀ:

Capegeu el temporal!

EL CONTRAMESTRE:

Les restes han bolcat!

PEER GYNT:

I ara de cop tot és silenci...?

EL CONTRAMESTRE:

Si eren casats, tal com pensa vostè,
des d'ara hi ha tres viudes més en aquest món.
(*El temporal torna a cobrar més força.*)

PEER GYNT:

Entre els homes ja no existeix la fe,
ni aquell cristianisme predicat i escrit;
fer el bé no està ben vist, i resar encara menys,
i ja no es té cap mena de respecte
per les forces supremes...

Amb una tempestat com la d'avui,
Déu és terrible. Els animals aquests
haurien d'anar amb compte i no oblidar
que jugar amb elefants és perillós...
pro el desafien descaradament!

Déu sap que jo no soc culpable:
puc demostrar que he ofert ajuda
a aquests desgraciats, diners en mà...
però què rebo, a canvi?...

Diu el refrany:

«La pau de consciència és un coixí
meravellós»... sí, això és molt vàlid
en terra ferma,
pro no serveix de res a bord,
on un home com cal és, simplement,
un més entre la xusma. Mar endins
mai no pot ser *ell mateix*:
cal seguir els altres de la quilla a la coberta;
si pel cuiner i pel contramestre sona l'hora
de la venjança,
jo me n'aniré a pic, igual que tots;
el bé particular queda en paper mullat,
i no vals més que una salsitxa
en dia de matança... Aquí és on he fallat:
he estat massa benigne, i quin agraïment
he rebut, pel treball? Si fos més jove, em penso
que hauria canviat de tàctica,
i hauria procurat quadrar-m'hi...
Encara hi soc a temps!
A la parròquia tots sabran que en Peer
ha arribat d'ultramar victoriós!
Recuperaré els camps
i la casa de grat o bé per força;
la reconstruiré fins que llueixi
com un palau,
pro no penso permetre que ningú
posi els peus a la sala!
La gent es quedarà a la porta
amb la gorra a les mans,

pregant i suplicant, que això és de franc,
pro ningú no rebrà una sola engruna
d'allò que és meu;
si jo he hagut de sofrir fins a xisclar
les fuetades del destí,
ara és a mi a qui em toca fer
que siguin ells qui xisclin el meu fuet.

EL PASSATGER DESCONEGUT (*es posa al costat de PEER GYNT a les
fosques i el saluda amablement*):

Bona nit!

PEER GYNT:

Bona nit... Què? Qui és vostè?

EL PASSATGER DESCONEGUT:

El seu company de viatge, per servir-lo.

PEER GYNT:

Ah sí? Jo creia que era l'únic passatger.

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Un malentès que acabem de resoldre.

PEER GYNT:

Pro és molt curiós
que no ens haguéssim vist abans d'aquesta nit.

EL PASSATGER DESCONEGUT:

No surto mai de dia.

PEER GYNT:

Està malalt, potser? El veig molt pàl·lid...

EL PASSATGER DESCONEGUT:

No, no... estic perfectament.

PEER GYNT:

Va fort, el temporal.

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Sí, sí, gràcies a Déu!

PEER GYNT:

Gràcies a Déu?

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Les ones són més altes que una casa.

No se li fa la boca aigua

de pensar quants vaixells naufragaran,

i quants cadàvers aniran

a espetegar a la costa?

PEER GYNT:

Per l'amor de Déu...!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Que potser no ha vist mai

cap home estrangulat, ni penjat, ni ofegat?

PEER GYNT:

Això ja és massa...!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Els cadàvers riuen,

pro és un riure forçat. La majoria

s'han mossegat la llengua.

PEER GYNT:

Vagi-se'n!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Només una pregunta:

si, per exemple, embarranquéssim

i ens enfonséssim a les fosques...

PEER GYNT:

Creu que existeix aquest perill?

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Fa de mal contestar, aquesta pregunta.
Pro imaginem que un servidor
se salva i que vostè s'enfonsa.

PEER GYNT:

Això és absurd...

EL PASSATGER DESCONEGUT:

És una possibilitat, només.
I, quan un home té un peu a la tomba,
se li estova el caràcter i es torna generós...

PEER GYNT (*es fica la mà a la butxaca*):

Ah, vol diners!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

No, no... però seria tan amable
de regalar-me el seu gentil cadàver?

PEER GYNT:

Això ja és excessiu!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

El cadàver i prou, li dic!
Per recerca científica...

PEER GYNT:

Miri, vagi-se'n ja!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Pro reflexioni, benvolgut senyor:
en traurà un benefici!
Faré que l'obrin en canal
i que l'exposin a la llum del dia.
El que busco, en concret, és la llavor dels somnis...

i, de passada,
poder-lo examinar amb ull crític...

PEER GYNT:

Foti el camp!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Pro, senyor meu... el cos d'un ofegat, res més!

PEER GYNT:

Blasfem! Atia la tempesta!
És increïble! Tenim pluja i vendaval,
un mar furiós i tota mena de senyals
d'alguna cosa que és probable que ens escurci
els dies... i vostè es comporta
com si ho volgués precipitar!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

No el veig amb ganes de continuar
negociant, pro no oblidi que el temps
acostuma a portar un seguit de canvis...
(*Saluda amablement.*)

Ens tornarem a veure quan s'enfonsi,
si no abans... i aleshores,
espero retrobar-lo de més bon humor.

PEER GYNT:

Aquests científics lliurepensadors...
quina gent més sinistra...
(*A EL CONTRAMESTRE que passa per allí:*)
Perdoni: aquest altre passatger,
d'on ha sortit? D'un maniconi?

EL CONTRAMESTRE:

No em consta que portem

cap altre passatger, tret de vostè.

PEER GYNT:

Ah no? Això va cada cop pitjor.

(Al grumet que ve de la cabina.)

Qui ha entrat a la cabina, ara mateix?

EL GRUMET:

El gos del vaixell, senyor!

(Li passa per davant.)

EL GUAITA *(crida)*:

Terra a proa!

PEER GYNT:

El bagul! Les maletes! A coberta

tot el meu equipatge!

EL CONTRAMESTRE:

Tenim altres assumptes per atendre.

PEER GYNT:

Era una estúpidesa, capità!

Una broma! Res més!

És clar com l'aigua que vull ajudar el cuiner...

EL CAPITÀ:

El pal major ha cedit!

L'OFICIAL:

I el trinquet ha volat!

EL CONTRAMESTRE *(crida en direcció a proa)*:

Embarranquem a proa!

EL CAPITÀ:

S'estavellarà!

(El vaixell xoca. Soroll molt fort i confusió.)

ESCENA II

Davant la costa, entre esculls i grans onades. El vaixell s'enfonsa. Entre la boira s'entreveu el bot amb dos homes. Una onada gegantina cobreix el bot i l'omple d'aigua; el bot bolca; se sent un crit; després hi ha un silenci absolut durant una bona estona. Tòt seguit apareix la quilla del bot.

PEER GYNT *treu el cap vora la quilla del iol.*

PEER GYNT:

Auxili! Envieu una barca! Auxili! M'ofego! Salveu-me, Déu meu... com està escrit! *(S'agafa ben fort a la quilla.)*

EL CUINER *(treu el cap a l'altra banda):*

Senyor, tingueu pietat!

Us ho demano pels meus fills!

Deixeu-me arribar a terra!

(S'agafa a la quilla.)

PEER GYNT:

Deixa't anar!

EL CUINER:

Deixi's anar vostè!

PEER GYNT:

Sé pegar!

EL CUINER:

I jo sé tornar-m'hi!

PEER GYNT:

T'enfonsaré a puntades

de peu! Deixa't anar!

La quilla no ens aguantarà a tots dos!

EL CUINER:

Ja ho sé. Cedeixi!

PEER GYNT:

Cedeix tu!

EL CUINER:

Sí, sí...

(Lluiten. EL CUINER li clava cops de puny fins que li queda la mà paralitzada i s'agafa ben fort amb l'altra.)

PEER GYNT:

Retira aquesta mà!

EL CUINER:

Senyor... salvi'm, sisplau!

Recordi els fills que tinc a casa!

PEER GYNT:

La vida em fa més falta a mi:

jo encara no tinc fills.

EL CUINER:

Deixi's anar!

Vostè ja ha viscut prou, i jo soc jove!

PEER GYNT:

Va, afanya't a enfonsar-te:

peses massa.

EL CUINER:

Tingui pietat de mi!

Deixi's anar, en nom de Déu!

Ningú no el plorarà

ni el trobarà a faltar, a vostè!

(Fa un crit i es deixa anar.)

M'ofego...!

PEER GYNT:

T'agafaré pels quatre pèls
del clatell...

(Ho fa.)

I ara resa el parenostre!

EL CUINER:

No me'n recordo... se'm fa fosc...

PEER GYNT:

Digues la part més important, de pressa!

EL CUINER:

«El nostre pa de cada dia...»

PEER GYNT:

Això t'ho pots saltar, cuiner:
no és pa, el que necessites ara.

EL CUINER *(es va enfonsant)*:

«El nostre pa de cada dia
doneu-nos Senyor...»

PEER GYNT:

Tornem-hi amb la mateixa cançó!

Es nota que ets cuiner...

(Ja no pot aguantar-lo més.)

Amén, noi!

Has estat tu mateix fins al final.

(Es dona impuls i puja sobre la barca.)

Mentre hi ha vida hi ha esperança.

EL PASSATGER DESCONEGUT (*s'agafa al bot*):

Bon dia!

PEER GYNT:

Aah...!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

He sentit crits. Té gràcia,
que ens tornem a trobar. Què? Què me'n diu?
Vaig encertar-ho o no?

PEER GYNT:

Deixi's anar!

Aquí només hi ha lloc per a un, i encara!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Nedo amb la cama esquerra, jo...
Només que em pugui agafar al buc
amb les puntes dels dits, ja flotaré..
Pro referent a allò del seu cadàver...

PEER GYNT:

Calli!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Tot està dat i beneït, excepte això...

PEER GYNT:

Que calli ja, li dic!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Com vulgui.
(*Silenci.*)

PEER GYNT:

Què passa?

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Res: guardo silenci...

PEER GYNT:

Això és cosa de Satanàs...

Què fa?

EL PASSATGER DESCONEGUT:

M'espero.

PEER GYNT (*s'estira els cabells*):

Jo em tornaré boig!

Què és, vostè?

EL PASSATGER DESCONEGUT (*fa que sí amb el cap*):

Amable!

PEER GYNT:

I què més? Continui!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Vostè què pensa?

Coneix algú que se m'assembla?

PEER GYNT:

Sí: el diable!

EL PASSATGER DESCONEGUT (*lentament*):

Tal vegada el diable té el costum

d'il·luminar el viatge nocturn d'aquesta vida
a través de la por?

PEER GYNT:

Ja, ja... Vol dir que, així que la situació
quedi aclarida, resultarà
que és portador de llum, vostè, no?

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Amic meu...

Ha percebut, ni que sigui només

un cop cada mig any, la gravetat
de l'autèntica angoixa?

PEER GYNT:

És natural que, sota l'amenaça d'un perill,
un home tingui por, pro les paraules
que vostè diu tenen dobles sentits...

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Sí. Ha conegut mai, ni que sigui un sol cop
a la vida, el triomf derivat de l'angoixa?

PEER GYNT (*el mira*):

Si m'ha vingut a obrir una porta,
és llàstima que no vingués abans.
Té cap sentit, escollir la teva hora quan
estàs a punt de ser engolit pel mar?

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Creu que seria una victòria més creïble
morir còmodament al costat de l'estufa?

PEER GYNT:

D'acord, però les seves paraules són ridícules.
Com vol que tinguin un efecte estimulant?

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Al lloc d'on vinc,
l'estil còmic està tan valorat
com el patètic.

PEER GYNT:

Tot depèn de com es miri:
allò que és decorós pel duaner,
és indecent pel bisbe.

EL PASSATGER DESCONEGUT:

La multitud que dorm a les urnes de cendra
no calça cada dia botes de comediant.

PEER GYNT:

Deixa'm en pau, espantaocells!
No vull morir! He d'arribar a la costa!

EL PASSATGER DESCONEGUT:

Pel que respecta a això, estigui tranquil:
ningú no es mor a la meitat
del cinquè acte!
(*S'escapa lliscant.*)

PEER GYNT:

Al final s'ha retratat:
quin moralista més insuportable!

ESCENA III

Cementiri d'un poblet d'alta muntanya, al jardí de l'església.

Seguici funerari. Pastor i congregació. Canten l'últim vers d'un salm.

PEER GYNT (*vora la tanca*):

Aquí un compatriota que ha passat
a millor vida:
gràcies a Déu que no soc jo...

EL PASTOR (*parla vora la tomba*):

I ara, quan l'ànima ja afronta

el seu darrer judici,
quan la pols ja reposa com tavella buida,
ara, estimats amics, direm unes paraules
referents al viatge del difunt per la Terra.
No fou un home ric ni gaire espavilat,
era de parla feble i actitud poc viril,
expressava les seves opinions
d'una manera incerta i desesmada,
i a penes sí manava a casa seva;
acudia a l'església com demanant permís
per asseure's enmig de l'altra gent.
Com ja sabeu, vingué de Gudbrandsdalen
que tot just era un noi, i ben segur
que recordeu que sempre, fins a l'últim moment,
se'l veié amb la mà dreta a la butxaca.
Dur la mà dreta a la butxaca és el detall
d'aquest home que més ha prevalgut
en el nostre record,
així com la recargolada tímidesa
i aquell posat reclòs
i atònit que mostrava sempre, fos on fos.
Però, per molt que preferís
anar fent via desapercebut,
i tot i haver viscut
com un estrany entre nosaltres,
tots sabeu amb certesa que,
malgrat que s'esforcés per ocultar-ho,
aquella mà que no mostrava mai
tenia quatre dits, només...

Recordo bé un matí de fa una pila d'anys,
en una lleva de reclutament a Lunde,
en temps de guerra. Les adversitats
d'aquest país i els condicionaments
del seu futur eren en boca de tothom.
Jo vaig ser-hi present. El capità
seia al mig de la taula, amb l'agutzil
en una banda i els sergents a l'altra,
i es prenien les mides d'aquells nois
del dret i del revés, del primer a l'últim:
se'ls inscrivia i eren allistats.
La sala era ben plena, i se sentien
les rialles dels joves tabalots
que s'esperaven concentrats al pati.
Llavors van cridar un nom,
i es presentà un xicot més pàlid
que la neu als cantells d'una glacera.
Li van manar que s'atansés, ell va arribar
fins a la taula... duia la mà dreta embolicada
amb un drap... li costava respirar,
s'empassava saliva...
buscava les paraules, però no trobava
la veu, malgrat les ordres del capità...
pro al final, amb les galtes enceses
i encara embarbussant-se,
murmurà molt de pressa alguna cosa
referent a una falç
que per atzar li havia relliscat,
i li havia tallat el dit des de l'arrel.

Així que ho hagué dit es produí el silenci
més absolut, els ulls s'entrecreuren,
les boques esbossaren contraccions,
i el noi fou lapidat amb esguards silenciosos.
Notà la pedregada, però no la veié.
Llavors el capità s'alçà, vell i canós,
i, després d'escopir, assenyalà la porta
i digué: «Ves-te'n!», i el noi se'n va anar.
La gent, enretirant-se a cada banda,
va crear un passadís d'hostilitat.
Un cop fou a la porta, arrencà a córrer:
s'enfilà per arbredes i vessants,
per tarteres rampants i esllavissades....
casa seva era allà, entre les muntanyes.
Passat mig any vingué a instal·lar-se aquí
amb la seva mare, la promesa i un nadó.
Arrendà terres en un lloc o altre,
perdudes entremig de muntanyoles,
allà on l'ermàs limita amb la parròquia
de Lomb. Es va casar tan aviat
com va poder, va construir una casa,
trencà la terra dura i no parà
fins a fer-ne una terra cultivable,
com testimoniava la grogor ufanosa
i onejant dels conreus;
assistia a l'església amb la mà dreta
a la butxaca, però estic segur
que, a casa seva, aquells nou dits
els feia treballar com uns esclaus,

tant o més que els deu dits de l'altra gent.
Unes pluges fatals de primavera
se'ls ho endugueren tot.
Els salvaren la vida. Pobre i nu,
l'home recomençà de zero,
i en encetar l'hivern ja fumejava
el teulat d'una casa muntanyenca,
més ben aixoplugada i a recer
de les inundacions, sí...
però no pas de la glacera:
dos anys més tard, casa i conreus
jeien colgats sota la neu...
L'allau, però, no pogué doblegar
la valentia d'aquest home:
llevà la neu, cavà, obrí camí,
escampà grava i, a les portes de l'hivern,
abans de la primera ràfega de neu,
la seva casa humil tornava a estar dempeus.
Tingué tres fills, tres nois fermes i valents;
havien d'anar a escola i el camí era llarg:
per arribar a les llindes del sender veïnal
calia travessar un congost
estret i costerut. I què va fer?
Deixà que el gran s'espavilés tot sol,
i, allà on es feia massa difícil el camí,
ell l'amarrava amb cordes per si queia;
els més petits els duia a coll, o bé a l'esquena.
Així va escarrassar-se
un any darrere l'altre, i els nois es van fer homes.

Hauria estat prou just, diríeu,
que tots aquells esforços es veiessin
gratificats... però no fou així:
tres homes pròspers, al Nou Món,
han oblidat el pare noruec
i el camí de l'escola. Va ser un home
curt de vista: no hi veia més enllà
dels parents que tenia més a prop.
Les paraules sonores que commouen
el cor de l'altra gent, per ell, en canvi,
no tenien sentit: sonaven com el dring
de les esquelles: la comunitat, la pàtria,
tot allò que és sublim i lluminós,
sempre fou als seus ulls
com un tel esvaït, una boirina...
Però l'home era humil, humil...
des d'aquell dia de l'allistament
arrossegava la sentència com un pes
tan cert com el rubor que li encenia
les galtes, i com els quatre dits
eternament ficats a la butxaca...
Infractor de les lleis del seu país?
Sí, sí, ben cert! Però hi ha un fet
que resplendeix per sobre de la llei,
tan cert com la filera
de núvols que coronen el cim de Glitretind,
com si fossin uns altres cims nevats
de més altura: fou un mal patriota!
I, tant per a l'església com per al seu país,

un arbre improductiu. Però allà dalt,
sota la volta del turó,
dins l'estretor del clos familiar,
on residia la seva missió,
allà fou gran, perquè fou ell mateix.
El dring interior amb què va ser creat
no canvià de so, va quedar intacte.
La seva vida fou com un llaüt
de cordes esmortides... I, per tant,
que en pau descansis, lluitador callat,
que has lluitat i caigut
en la petita guerra del pagès!
No volem pas examinar
ni el cor ni les entranyes:
no és feina de la pols, sinó del Creador.
Això no obstant, goso expressar,
francament i amb fermesa, una esperança:
que aquest home no compareixerà
davant de Déu com un home esguerrat.
*(Els assistents a l'enterrament se separen i se'n van. PEER GYNT
es queda sol.)*

PEER GYNT:

Això és el que anomeno jo cristianisme!
Res que pertorbi l'ànim d'una forma
desagradable... sí, i això de ser *un mateix*
insubornablement, el punt central
d'aquest sermó, és francament edificant.
(Abaixa la mirada cap a l'interior de la tomba.)
Pot ser que fos el noi aquell

que vaig veure com s'escapçava el dit
un dia que era al bosc, tallant arbres?... qui sap...
Si ara jo no fos aquí, amb el meu bastó,
ran de la tomba d'aquesta ànima bessona,
podria creure que soc jo el que dormia,
i que sentia, en la realitat del somni,
elogis i lloances de la meva persona.
Sens dubte és un costum cristià ben bonic,
això de fer, diguem-ne, un inventari
benèvol de la vida del difunt.
No em faria pas res de ser jutjat
per un pastor tan excel·lent...
Esclar que encara falten dies
perquè l'enterraments es digni convidar-me...
i com diu l'Escriptura: «No cridis el mal temps»,
i: «Cada cosa al seu moment»,
o bé: «No et paguis a terminis
el funeral»... Sí, al capdavant, l'Església
és l'autèntic consol... fins ara
no n'havia estat gaire conscient,
però ara veig fins a quin punt és bo
sentir-se confirmat per veus expertes:
«Colliràs allò que sembris»...
Un ha de ser *ell mateix*, de *si mateix*
i del que és seu, i ha de donar el millor
tant en les coses importants
com en les més petites.
Si la sort et va en contra,
almenys et quedarà l'honor

d'haver viscut d'acord amb la doctrina.
I ara cap a casa!
Per molt que sigui costerut i estret
el camí, i el destí sigui sarcàstic,
el vell Peer Gynt fa el seu propi camí
i es queda tal com és:
un home pobre, però virtuós.
(*Se'n va.*)

ESCENA IV

El faldar d'una muntanya, amb un llit de riu sec. Un molí ensorrat a la vora del riu; terreny esquerdat; desolació pertot arreu. Més amunt hi ha una gran casa de camp, on s'està fent una subhasta. S'hi ha reunit una gentada. Begudes i aldarull. PEER GYNT seu a baix, damunt un petit monticle de grava al costat del molí.

PEER GYNT:

Vagis o tornis, el camí és igual de llarg.
Surtis o entris, és igual d'estret!
El temps desgasta i el riu talla.
«Ves per fora», va dir el Bøyg,
i així és com s'ha de fer...

L'HOME VESTIT DE DOL:

Ja només queda porqueria.
(*Descobreix PEER GYNT.*)
Hi ha forasters, també?
Que Déu us beneeixi, amic!

Benvingut!

PEER GYNT:

Ben trobat!

Avui està molt animat, això.

És un bateig o un casament?

L'HOME VESTIT DE DOL:

Més aviat

una inauguració de residència:

la núvia jeu sobre un coixí de cucs.

PEER GYNT:

I ara els cucs es disputen les despulles.

L'HOME VESTIT DE DOL:

Això ja és el final: s'ha acabat la cançó.

PEER GYNT:

Les cançons tenen totes el mateix final,

i totes són antigues: de petit

ja les sabia.

UN NOI D'UNS VINT ANYS (*amb un cullerot de foneria*):

Ei, mireu quina cosa més curiosa

que he comprat, jo! És el motllo

amb què Peer Gynt fonia

els seus botons de plata.

UN ALTRE:

I jo què, eh? La bossa dels diners

per un xíling!

UN TERCER:

Ningú no puja més?

Quatre xílings i mig

pel sac de venedor ambulat!

PEER GYNT:

Peer Gynt? Qui era, aquest?

L'HOME VESTIT DE DOL:

L'únic que sé és que era cunyat
de la Mort i de l'Aslak, el ferrer.

L'HOME VESTIT DE GRIS:

Et descuides de mi!
Què passa? Estàs borratxo i atordit?

L'HOME VESTIT DE DOL:

T'oblides de la porta del graner de Hægstad.

L'HOME VESTIT DE GRIS:

Sí, és cert; però tu no has estat mai
gaire exigent.

L'HOME VESTIT DE DOL:

Mentre ella
no ensarroni la Mort...

L'HOME VESTIT DE GRIS:

Au va, cunyat!
Brindem pel nostre parentiu!

L'HOME VESTIT DE DOL:

Què parentiu ni què romanços! Tu desbarres
perquè ja vas borratxo...

L'HOME VESTIT DE GRIS:

Bajanades:
ningú no té la sang tan aigualida
que no se senti emparentat amb en Peer Gynt.
(*Se l'emporta.*)

PEER GYNT (*en veu baixa*):

Sempre es troben antigues coneixences...

UN NOI (*el crida des de darrere L'HOME VESTIT DE DOL*):

La mare morta et perseguirà, Aslak,
si humiteges la gola més del compte.

PEER GYNT (*s'aixeca*):

Aquí no crec que valgui
la dita del pagès: «Com més regiris
la terra, més bona olor farà...».

UN NOI (*amb una pell d'ós*):

Mireu! El gat de Dovre!... Bé, només la pell...
És ell el que empaitava els trols
la vetlla de Nadal.

UN ALTRE (*amb la calavera d'un ren*):

I aquest és aquell ren
esplèndid que va dur Peer Gynt a Gjendin,
per gorges i carenes.

UN TERCER (*amb un martell, s'adreça cridant a L'HOME VESTIT DE DOL*):

Ei, Aslak! El coneixes, aquest martell?
No és el que tu vas fer servir quan el diable
va esquerdar la paret?

UN QUART (*amb les mans buides*):

Mira, Mads Moen:
el mantell invisible amb què en Peer Gynt
i l'Ingrid van fugir volant!

PEER GYNT:

Aiguarent, nois! Em sento vell...
Subhastaré totes les meves
andròmines i porqueries!

UN NOI:

Què tens, per vendre?

PEER GYNT:

Un palau a Rondane: un palau
molt ben apuntalat.

EL NOI:

S'ofereix un botó!

PEER GYNT:

Una copeta, com a mínim, no?
Oferir menys seria un greu pecat
i una vergonya.

UN ALTRE:

Està de broma, el vell!
(La multitud s'aglomera al voltant seu.)

PEER GYNT *(cria)*:

El meu cavall, Grane! Què en doneu?

UN D'ENTRE LA GENT:

On és?

PEER GYNT:

Molt lluny d'aquí, nois! A l'oest!
Allà on el sol es pon! Aquell corser
sap volar tan de pressa com Peer Gynt
sabia dir mentides...

VEUS:

Què més tens?

PEER GYNT:

Or i ferralla! Procedents d'un naufragi...
aquí hi perdo diners.

UN NOI:

Va, canta!

PEER GYNT:

El somni d'un llibre de salms
amb sivelles de plata! Per un gafet és vostre.

EL NOI:

Al diable, amb els somnis!

PEER GYNT:

El meu imperi!
Us el tiro, perquè us el disputeu!

EL NOI:

La corona va inclosa?

PEER GYNT:

De palla de primera qualitat!
Li anirà bé al primer que se la posi.
I més coses!
Un ou covat! Els cabells blancs d'un boig!
La barba del Profeta! Tot això
per qui m'ensenyi un pal i un rètol
on hi digui: «Aquest és el camí»!

L'AGUTZIL (*que acaba d'arribar*):

Us comporteu d'una manera, mestre,
que em sembla que anireu de pet al calabós.

PEER GYNT (*amb el barret a la mà*):

Molt possible. Pro digui'm una cosa:
qui era, aquest Peer Gynt?

L'AGUTZIL:

Au, vinga...

PEER GYNT:

Per favor...

l'hi prego amb tota humilitat...

L'AGUTZIL:

Diu que va ser un contista abominable...

PEER GYNT:

Un contista?

L'AGUTZIL:

Sí: tot el que era fort

i notable, s'ho atribuïa ell...

pro dispenseu: tinc altra feina.

(*Se'n va.*)

PEER GYNT:

I on és, ara, aquest home

tan singular?

UNA PERSONA D'EDAT:

Se'n va anar mar enllà,

a terres estrangeres, i les coses

no li van anar bé, com era d'esperar.

Ja fa molts anys que va morir penjat.

PEER GYNT:

Penjat?... Ah... no, si ja m'ho imaginava:

l'entrançable Peer Gynt va ser *ell mateix*

fins al final.

(*Saluda:*)

Adeu...

i moltíssimes gràcies per un dia

tan agradable!

(*Fa unes passes, però torna a aturar-se.*)

Nois alegres i dones ben plantades,
voleu sentir una història
fantàstica, per compensar-vos-ho?

UNS QUANTS:

Sí! Sí! Que en saps alguna?

PEER GYNT:

Oh i tant... no en parlem més.

(S'hi acosta més; la cara li adopta una expressió desconeguda.)

Jo era a San Francisco, buscant or.

La ciutat era plena d'artistes ambulants:

un que tocava el violí amb els peus,

un que ballava flamenc agenollat...

un altre que, pel que em van dir,

anava recitant mentre li perforaven

el cap... i a tot aquest aplec

de saltimbanquis també s'hi va afegir

el diable en persona:

volia provar sort, com tots els altres.

La seva especialitat era grunyar

com un porc de debò, i d'una manera

molt convincent... ningú no el coneixia,

pro el seu talent va atraure l'atenció

del públic. Era ple de gom a gom,

no se sentia ni una mosca...

Va sortir a l'escenari fent onejar la capa

—*man muss sich drapieren*,⁵

com diuen a Alemanya—,

⁵ «Cal anar ben mudat.»

pro el que ningú sabia
era que a sota de la capa hi duia un porc
amagat... i comença l'espectacle:
el diable pessiga i el porc canta.
La gent va interpretar-ho com una metàfora
de la vida dels porcs, esclava i lliure;
i, al final, un gran xisclé
de porc sacrificat,
després del qual l'artista
va saludar amb el cap respectuosament.
El número va ser molt debatut
i jutjat per professionals experts,
l'afinació va ser reprovada i lloada;
segons uns quants, el to de veu
era excessivament agut; uns altres van trobar
poc natural el xisclé del moment de morir...
pro una cosa en la qual tots coincidien
era que, *qua* grunyat, l'actuació
va ser profundament exagerada.
Ja veieu, doncs, què li passa al diable
per imbècil, per no valorar el públic
en la justa mesura.
(*Saluda i se'n va. Un silenci insegur s'instal·la entre la multitud.*)

ESCENA V

Vigília de Pentecosta. Una clariana en les profunditats del bosc.

Més enllà, una cabana amb unes banyes de ren damunt el frontó triangular de la porta.

PEER GYNT *s'arrossega pel boscatge collint cebes silvestres.*

PEER GYNT:

Aquest és un nivell
de coneixença: quin serà el següent?...
Has de provar-ho tot, i triar el que és millor.
I això és el que jo he fet:
he començat per dalt de tot, pel Cèsar,
i he anat baixant fins a Nabucodonosor...
vol dir que, malgrat tot,
no he pogut esquivar la història bíblica.
Ets un nen vell, que has hagut de recórrer
novament a la mare.
«De la terra *est du kommen*», diu la Bíblia...
i, mentre vius, la qüestió és omplir la panxa.
Omplir-la amb què? Amb cebes?
No: les cebes silvestres són ben poca cosa;
hauré de ser enginyós i col·locar paranyes.
Aquí hi ha un rierol, que em calmarà la set,
i, entremig de les bèsties, seré el rei.
I quan m'arribi l'hora de morir
—cosa que passarà amb tota certesa—,
em ficaré sota un arbre caigut,
em cobriré de fulles seques,
bracejant com els óssos,
i gravaré amb majúscules

a l'escorça de l'arbre: «Aquí descansa
Peer Gynt, home com cal i emperador
de tots els animals»... Emperador?...
(Riu interiorment.)
Vell profeta ridícul...
tu no ets emperador: tu ets una ceba!
I ara jo et pelaré, estimat Peer!
Tant si plores
com si pregues clemència, no et servirà de res.
(Agafa una ceba i la va pelant, capa rere capa.)
La pell exterior, la que es fa miques,
és l'home naufragat que s'aferra a la barca;
la pell del passatger, fràgil i prima...
però amb un cert regust de Peer Gynt, malgrat tot.
La de sota és el *jo* buscador d'or,
sense gota de suc (si és que n'ha tingut mai)...
Aquesta altra, tan aspra i esqueixada,
és l'home caçador de pells a la badia
de Hudson... la de sota recorda una corona...
no, gràcies! Aquesta la llencem,
sense més comentaris...
i aquí l'historiador dels temps antics,
breu però consistent...
aquesta tan sucosa i fresca
és el Profeta, i, tal com està escrit,
fa prou tuf de mentides
per humitejar els ulls d'un home honrat.
Aquest tel tan suau és el senyor
que va tenir una vida regalada...

La pell següent sembla malalta:
té fils negres... tant pot simbolitzar
un pastor de l'Església com un negre...
(Treu unes quantes capes de cop.)
Increïble, la quantitat de capes...!
Sembla que el cor no hagi de veure mai
la llum del dia...
(Desfulla tota la ceba.)
No, per Déu que no!
No arribes mai al centre... tot són capes i capes,
cada una més petita... la natura
té sentit de l'humor, sens dubte...
(Llença la resta de la ceba ben lluny.)
Però bah!,
que rumii el diable! Quan camines
absort en reflexions et pots entrebancar
molt fàcilment... esclar que jo
no sé de què tinc por, si estic clavat a terra
de quatre grapes...
(Es grata el clatell.)
Quina cosa més rara, tot plegat!
Diu que la vida sempre es guarda un as
a la màniga, pro, quan el necessites,
en lloc d'un as hi trobes cartes falses
o no n'hi trobes cap...
(Arriba a la proximitat de la cabana i queda parat.)
Una cabana... i aquí al mig de l'ermot...
és curiós!...
(Es frega els ulls.)

Juraria

que no és el primer cop que veig aquesta casa...

Aquest crani de ren que sobresurt
al damunt de la porta... Una sirena
que és ben bé com un peix
del melic en avall...

Mentida! No hi ha cap sirena, aquí!

Quatre taulons i quatre claus
per barrar el pas als pensaments
idiotes dels gnoms...!

SOLVEIG (*canta dins la cabana*):

Tot està a punt per la vigília
de la Pasqua granada, amor llunyà;
vindràs, oi que vindràs?
Si et pesen les cabòries,
aquí t'alleujaràs;
tu saps que jo t'espero:
t'ho vaig prometre, amor.

PEER GYNT (*s'aixeca en silenci i pàl·lid com un mort*):

Una que ha recordat... i un que ha oblidat.
Un que ha llençat, i una que ha estalviat...
Oh, certesa!... I no es pot tornar enrere!
Oh, angoixa!... I això era el meu imperi!
(*Fuig corrent pel camí del bosc.*)

ESCENA VI

De nit. Un ermàs amb avets. Un incendi forestal ha fet estralls.

*Troncs d'arbre carbonitzats en una extensió de molts quilòmetres.
Boirines blanques per aquí i per allà suren damunt el fons del bosc.*

PEER GYNT *va corrent per l'ermàs.*

PEER GYNT:

Cendra, boirina,
pols moguda pel vent...
aquí hi ha molta cosa per edificar!
Pudor i putrefacció per dins:
com un sepulcre blanquejat.
Rondalles, somnis i coneixements
malaguanyats aguanten la piràmide
damunt la qual s'alçarà l'obra:
graons i més graons,
escalinates de mentides.
El seny perdut i un núvol de penediment
resplendeixen al cim, com un blasó,
i emplenen la trompeta del judici final
amb el seu: «Petrus Gyntus Cæsar fecit!».

(Escolta.)

Per què se senten plors de criatures?...
Uns plors que estan a mig camí del cant...
I, davant del meu peu, cabdells de fil
que rodolen!

(Clava un cop de peu.)

Sortiu del mig del pas!

ELS CABDELLS *(des de terra):*

Som pensaments,

i tu no ens vas pensar:
ni tan sols vas donar-nos
uns peuetes i manetes!

PEER GYNT (*els esquivia*):

Vaig donar vida a un pensament:
a *un de sol*, i va sortir esguerrat!

ELS CABDELLS:

Havíem d'enlairar-nos
com unes veus vibrants,
i aquí ens tens rodolant
com uns vulgars cabdells de llana.

PEER GYNT (*ensopega*):

Cabdell! Dropo, desgraciat!
Què vols? Fer entrebancar el teu pare?

LES FULLES MARCIDES (*volen amb el vent*):

Som la consigna
que tu no vas donar,
i el teu ensopiment
ens ha deixat pelades!
El cuc se'ns ha cruspit
per totes bandes;
mai no hem pogut formar
corones al voltant d'uns fruits.

PEER GYNT:

Pro, malgrat tot, no heu pas nascut en va.
Jaieu tranquil·lament,
i convertiu-vos en un bon fertilitzant.

EL XIUXIUEIG DE L'AIRE:

Nosaltres som cançons,

i tu no ens vas cantar!...
Mil vegades
ens has asfixiat i reprimit.
T'hem esperat
en el fons del teu cor,
i mai no ens has buscat.
Verí a la teva gola!

PEER GYNT:

Verí a la vostra, versets idiotes!
Altra feina tenia, jo, que fer poemes...
(*Surt disparat per una drecera.*)

LES GOTES DE ROSADA (*degotant de les branques*):

Som llàgrimes
que no van caure.
Hauríem pogut fondre
les agulles de gel més esmolades.
Ara l'agulla està clavada
al pit pelut;
s'ha tancat la ferida, s'ha esvaït
la nostra força.

PEER GYNT:

Gràcies; jo vaig plorar a Rondane...
i vaig sortir-ne amb la cua entre cames!

LES PALLES TRENCADISSES:

Nosaltres som les obres
que hauries d'haver dut a terme!
Dubtes que ofeguen
ens han deixat inútils
i ens han esmicolat.

El dia del Judici
arribarem en regiment
i denunciarem el cas:
llavors et tocarà pagar-ho!

PEER GYNT:

Canallades!
Gosaríeu escriure coses *negatives*
al meu full de serveis?
(*S'afanya a continuar el seu camí.*)

LA VEU D'ÅSE (*en la llunyania*):

Uf... quin desastre de cotxer!
M'has fet bolcar!
Aquí hi ha neu recent, fill meu,
i m'ha deixat terriblement enfarinada.
M'has conduït pel camí que no era.
Peer, on és el palau?
El bastó que vas treure del traster
l'ha fet servir el diable per extraviar-te!

PEER GYNT:

Val més que fugis ben de pressa, pobre Peer...
Si has de carregar el pes dels pecats del diable,
cauràs estès a terra:
ja pesen prou els teus propis pecats.
(*Fuig corrent.*)

ESCENA VII

Una altra part de l'ermàs.

PEER GYNT (*canta*):

Enterramorts! Enterramorts!

On sou, gossos?

Boques de sagristans bramant una cançó;

al voltant del barret una cinta de dol;

tinc un eixam de morts,

i he de seguir els seus fèretres!

(Per un camí lateral arriba EL FONEDOR DE BOTONS, amb la caixa d'eines i un gran cullerot.)

EL FONEDOR DE BOTONS:

Ben trobat, avi!

PEER GYNT:

Bona nit, company!

EL FONEDOR DE BOTONS:

L'home té pressa. On ha d'anar?

PEER GYNT:

A un banquet funerari.

EL FONEDOR DE BOTONS:

Ah, sí?... No tinc la vista gaire bé:

dispensa, pro... tu no et dius Peer?

PEER GYNT:

Peer Gynt, em diuen.

EL FONEDOR DE BOTONS:

D'això en dic tenir sort! Peer Gynt és justament

l'home que aquesta nit m'han dit que busqui.

PEER GYNT:

De debò? I què vols?

EL FONEDOR DE BOTONS:

T'ho explicaré: jo soc fonedor de botons,
i tu has d'anar a parar al meu cullerot.

PEER GYNT:

Què hi he de fer, allà dins?

EL FONEDOR DE BOTONS:

Et tornarem a fondre.

PEER GYNT:

Tornar-me a fondre?

EL FONEDOR DE BOTONS:

Sí: aquí el tens, ben netejat i buit.
Ja t'han cavat la fossa i encarregat la caixa.
Els cucs viuran a cos de rei
amb el teu cos, pro l'ordre que jo tinc,
de part del Mestre, és emportar-me
la teva ànima sense més demora.

PEER GYNT:

Impossible!
Això s'ha d'avisar amb antelació.

EL FONEDOR DE BOTONS:

Amb naixements i funerals,
la norma, des de sempre,
ha estat escollir el dia de la festa en secret,
sense que el convidat d'honor ho sàpiga.

PEER GYNT:

Sí, sí, esclar... tinc un garbuix al cap.
Així, tu ets...?

EL FONEDOR DE BOTONS:

Ja t'ho he dit:
fonedor de botons.

PEER GYNT:

Ah, ja ho entenc!
La criatura predilecta
té molts noms diferents.
Molt bé, doncs, Peer; ja ho veus:
al final és aquí, on hauràs d'anar a parar!
Pro aquest comportament, bon home, és molt injust.
Sé que em mereixo un tracte més benèvol;
no soc tan boig com us deveu pensar:
a la terra hi he fet molt bones obres;
en el pitjor dels casos podeu dir-me imbècil,
però no soc cap pecador notable.

EL FONEDOR DE BOTONS:

No, si el problema ve d'aquí, precisament:
que no ets un pecador
en el sentit més alt de la paraula,
i per això t'escaparàs
del dolor dels turments, i acabaràs, com altres,
al cullerot de fondre.

PEER GYNT:

Digue-n'hi com vulguis:
cullerot o turment. És com dir «rossa» o «negra»:
no són sinó dos tipus de cervesa.
Aparta't, Satanàs!

EL FONEDOR DE BOTONS:

Ets tan groller

d'insinuar que troto amb una pota de cavall?

PEER GYNT:

Amb pota de cavall o amb urpes de guineu:
tant és, aparta't! I vigila amb el que fas!

EL FONEDOR DE BOTONS:

Amic meu, t'equivoques.
Pro tots dos tenim pressa i, per no perdre més temps,
val més que vagi al gra i t'expliqui
de què va tot plegat: com tu mateix has dit,
no es pot pas dir que siguis
precisament un pecador notable: ni tan sols
un pecador mediocre...

PEER GYNT:

Ara comences a tocar-hi, veus?...

EL FONEDOR DE BOTONS:

Espera't, que no estic.
Això no obstant, anomenar-te virtuós
seria exagerar...

PEER GYNT:

Ni jo pretenc que ho facis.

EL FONEDOR DE BOTONS:

Ni una cosa ni l'altra: un entremig.
De pecadors de classe superior
ja no se'n troben, avui dia;
rebolcar-se pel fang no és suficient:
per pecar de debò cal molt vigor
i molta serietat.

PEER GYNT:

Tens tota la raó:

s'ha d'anar a totes, com els antics bàrbars.

EL FONEDOR DE BOTONS:

En canvi tu, amic,
et vas prendre el pecat a la lleugera.

PEER GYNT:

Només per fora, amic: com un esquitx de llot.

EL FONEDOR DE BOTONS:

Ja ens comencem a entendre.
Les flames i els bassals de sofre no convenen
a un home que ha xipollejat pel fang.

PEER GYNT:

I, en conseqüència, amic, això vol dir
que puc anar-me'n tal com he vingut?

EL FONEDOR DE BOTONS:

No: en conseqüència, amic,
cal que jo et torni a fondre.

PEER GYNT:

Quina mena de trucs heu inventat
aquí en aquest país, quan jo era a l'estranger?

EL FONEDOR DE BOTONS:

És un costum tan vell com la serp de l'Edèn,
i calculat per evitar que es perdin els valors.
Tu coneixes l'ofici: per tant, has de saber
que sovint una fosa resulta francament
—per dir-ho clar— una merda.
Els botons, de vegades, sortien sense ullets.
I tu, què feies, quan passava això?

PEER GYNT:

Llençar el botó.

EL FONEDOR DE BOTONS:

Doncs bé; Jon Gynt tenia fama
de malgastar mentre nedava en l'abundància.
En canvi el Mestre, saps, és estalviador,
i per això ha pogut reunir una gran fortuna.
No dona res per inservible
si es pot utilitzar de matèria primera.
Tu estaves destinat a ser un botó lluent
a l'armilla del món, però l'ullet
es va trencar; i és per això
que hauràs d'anar a parar a la caixa
de les deixalles i, com se sol dir,
barrejar-te amb les masses.

PEER GYNT:

Què insinues? Que jo em podria fondre
amb qualsevol, per fabricar una cosa nova?

EL FONEDOR DE BOTONS:

No ho insinuo, no: ho afirmo.
Ho hem fet amb força gent.
El mateix fan a Kongsberg
amb les monedes que ja estan gastades
d'haver circulat massa.

PEER GYNT:

Pro això és una avarícia descarada!
Estimat amic meu, deixa'm marxar...
un botó sense ullets,
una moneda massa usada...
què representa, això,
per a un home tan ric com el teu Mestre?

EL FONEDOR DE BOTONS

Sí, sí, però tenint en compte
que a dins hi ha l'esperit —i mentre hi sigui—,
sempre hi ha el teu valor com a metall, esclar.

PEER GYNT

No! Doncs jo dic que no!
M'hi oposaré amb ungles i dents!
Qualsevol altra cosa abans que això!

EL FONEDOR DE BOTONS

Però quina altra cosa? Tingues sentit comú...
No ets prou eteri per poder anar al cel...

PEER GYNT:

Jo soc auster, no apunto gaire amunt...
pro del meu *jo* no en penso deixar anar
ni un gram. Deixa que em jutgin
a la manera dels antics, segons la llei!
Deixa'm passar un quant temps
amb aquell de la pota de cavall;
ni que siguin cent anys, en el pitjor dels casos:
segur que això es pot suportar,
perquè només es tracta d'un turment moral
i, per tant, no deu ser tan insofrible...
«És una transició», com va dir la guineu
quan l'escorxaven; un s'espera
que arribi l'hora de la redempció;
pren paciència fins que arribin
dies millors... Però aquesta altra cosa,
això de ser absorbit
com una lleu partícula en un cos aliè,

tota aquesta comèdia del cullerot de fondre,
aquesta destrucció del *jo peergyntià*,
em regira la part més profunda de l'ànima!

EL FONEDOR DE BOTONS:

Estimat Peer, tampoc no cal
que t'esveris tan violentament
per minúcies... fins ara tu no has estat mai
tu mateix: què hi fa, doncs, si ara t'esvaeixes
del tot?

PEER GYNT:

Que no he estat mai...? No em facis riure!
Què vols dir? Que Peer Gynt ha estat *un altre*?
No, fonedor de botons: jutges a cegues.
Si poguessis furgar dins les meves entranyes,
no trobaries més que Peer, i Peer, i Peer:
no pas cap altra cosa, ni tampoc res més.

EL FONEDOR DE BOTONS:

No és possible. Les ordres són molt clares.
Mira, aquí ho diu: «Busca Peer Gynt.
Ha plantat cara a allò que estava escrit
com a objectiu de la seva existència:
posa'l al cullerot,
com tots els materials defectuosos».

PEER GYNT:

Això és absurd! Es deu tractar d'un altre.
Diu Peer, segur? No diu Rasmus, o Jon?

EL FONEDOR DE BOTONS

Ja fa molt temps que els vaig fondre, aquells dos.
Per tant, vine a les bones i no perdís més temps.

PEER GYNT:

Ni que em matessin! Quina gràcia,
si demà es descobrís que es tractava d'un altre...
Has d'anar amb peus de plom, bon amic meu!
Pensa quin compromís, si t'equivoques...

EL FONEDOR DE BOTONS:

Aquí està escrit...

PEER GYNT:

Dona'm temps, com a mínim!

EL FONEDOR DE BOTONS:

I per què? Què en trauries?

PEER GYNT:

Demostrar-te
que he sigut *jo mateix* tota la vida;
no és sobre això, que hem estat discutint?

EL FONEDOR DE BOTONS:

Demostrar-m'ho? Amb quines proves?

PEER GYNT:

Amb testimonis i certificats.

EL FONEDOR DE BOTONS:

Em temo molt que el Mestre te'ls rebutjaria.

PEER GYNT:

Impossible! I a més, d'això ja en parlarem
quan arribi el moment.
Concedeixe'm un crèdit, amic meu:
no trigaré. Només es neix un cop,
i és lògic que tothom
vulgui aferrar-se al *jo* amb el qual va néixer.
Quedem d'acord, doncs?

EL FONEDOR DE BOTONS:

Molt bé, d'acord. Però recorda:
ens hem de retrobar a la pròxima cruïlla.
(PEER GYNT *arrenca a córrer.*)

ESCENA VIII

Més endins de l'ermàs. Entra PEER GYNT.

PEER GYNT (*corrent a tota velocitat*):

Hi ha una dita que diu: «El temps és or»...
Qui sabés on es troba, la cruïlla...
Potser és a prop, potser encara és molt lluny.
La terra crema com un ferro roent.
Un testimoni! Un testimoni!
On podria trobar-lo?
Aquí, al mig del bosc, és gairebé impossible...
En quina porqueria de món vivim, que un home
hagi de demostrar el que és obvi?
(*Se li acosta ranquejant un vell encorbat, amb un bastó a la mà i
un sac a l'esquena.*)

EL BARBABLANC DE DOVRE (*s'atura*):

Gentil senyor, un cèntim
per a un vell indigent!

PEER GYNT:

Ho sento; ara mateix no porto res menut.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Però... que veig? Príncep Peer! Quina sorpresa!

PEER GYNT:

Qui ets?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No recordeu l'home vell de Rondane?

PEER GYNT:

No em diguis que ets...

EL BARBABLANC DE DOVRE:

El Barbablanc de Dovre, sí senyor.

PEER GYNT:

El Barbablanc de Dovre? De debò?

El Barbablanc de Dovre? Respon!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

He caigut molt avall, des d'aleshores...

PEER GYNT:

Arruïnat?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Desposseït de tot el que tenia.

Ranquejo pels camins,

amb una fam de llop...

PEER GYNT:

Hurra! Un testimoni així

no es troba cada dia!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Veig que a Vostra Altesa

també se li ha agrisat el cap,

d'ençà de l'última vegada.

PEER GYNT:

Els anys roseguen com un corc, estimat sogre...

pro oblidem-nos de coses personals...

i, sobretot, de les trifulgues
familiars. Jo era un esbojarrat,
en aquells anys...

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Esclar, esclar...
el príncep era jove,
i, quan som joves, ja se sap...
però va fer ben fet, el príncep,
de rebutjar la núvia: així es va estalviar
molta vergonya i molta ràbia,
perquè, des d'aleshores, ella
va anar pel pedregar, també.

PEER GYNT:

Ah sí?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Es va anar abandonant fins a tal punt
que ara viu amb en Trond... ja veus.

PEER GYNT:

Quin Trond?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

El de Valfjellet.

PEER GYNT:

Aquell? El que li vaig robar
les tres pastores de la borda?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Però el meu net és un tros d'home:
té fills magnífics repartits pertot arreu
del país.

PEER GYNT:

Ah, molt bé; pro tot aquest discurs
te'l pots estalviar, amic meu.
El que ara m'amoïna és tota una altra cosa:
estic en un mal pas,
i necessito un testimoni.
Qui millor que el meu sogre per donar-me
un cop de mà? Sempre cauria
alguna propineta...

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Puc ser útil al príncep?
I, a canvi, tu em faràs
una carta de recomanació?

PEER GYNT:

Serà un plaer. Vaig una mica just,
i em convé estalviar.
Però t'explico de què es tracta:
suposo que recordes aquell vespre,
a Rondane, quan jo vaig presentar-me
en qualitat de pretendent...

EL BARBABLANC DE DOVRE:

I esclar que sí, Altesa!

PEER GYNT:

Deixa't estar d'alteses!
Doncs bé: aquella nit
tu em vas voler esguerrar la vista
de forma violenta,
fent-me una incisió a l'ull, perquè deixés
de ser Peer Gynt i em convertís en trol.

I què vaig fer, jo? Resistir-m'hi,
jurar que no perdria
la meva identitat per res del món;
vaig sacrificar amor, poder i glòria
per no deixar de ser plenament *jo mateix*,
i això és el que jo vull que juris
davant del tribunal.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No puc!

PEER GYNT:

Com, que no pots? Per què?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

M'obligaries a mentir?

I els pantalons de trol que et vas posar?

I l'aiguamel que vas tastar?

PEER GYNT:

Sí, fins aquí vaig ser temptat,
però a la prova final m'hi vaig negar.

I és això, justament, el que permet
conèixer un home: tot depèn
del vers final.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Però la cosa, Peer,
es va acabar d'una manera
totalment oposada.

PEER GYNT:

Què t'estàs
empatollant?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Quan vas marxar de Rondane,
te'n vas endur gravada la meva divisa.

PEER GYNT:

Quina divisa?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

La Paraula viva i eficaç.

PEER GYNT:

La Paraula?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

La que separa els trols
dels homes: «Sigues tu mateix, i prou»!

PEER GYNT (*fa un pas enrere*):

Prou!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

I de llavors ençà, t'has aferrat
amb dents i ungles a aquesta divisa.

PEER GYNT:

Qui, jo? Peer Gynt?

EL BARBABLANC DE DOVRE (*plora*):

Quin desagraïment!

Has viscut com un trol,
pro sempre ho has guardat com un secret.

La paraula que jo et vaig ensenyar
va donar-te el poder de pujar com l'escuma,
i ara tu vens i em mires arrogant,
mostrant desdeny per mi i per la paraula,
a la qual l'hi deus tot.

PEER GYNT:

Prou! Ja n'hi ha prou!
Un trol de la muntanya! Un egoista!...
Tot això és una farsa,
n'estic completament segur!

EL BARBABLANC DE DOVRE (*treu una pila de diaris vells*):

Et deus pensar que no tenim diaris, oi?
Espera't: ara et mostraré, en lletra impresa,
com *El Correu de Bloksberg* t'elogia
i et venera, que és el mateix que ha fet
La Veu de Heklefield des de l'hivern
que vas deixar el país... T'ho vols llegir?
Endavant, Peer: aquí tens un article
d'un que firma «Peüllà de Cavall»,
i aquest altre es titula «Trols i nacionalisme».
L'autor subratlla el fet indiscutible
que la cua i les banyes compten poc
mentre hi hagi una pell de qualitat.
I al final diu:
«El nostre “sigues tu mateix i prou”
marca l'home amb l'empremta del trolisme»,
i et cita a *tu* com a exemple modèlic.

PEER GYNT:

Un trol de les muntanyes? Jo?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Sí, sí, sens dubte.

PEER GYNT:

M'hagués pogut quedar on era?
Hagués pogut quedar-me a Rondane,

amb pau i quietud? Estalviar-me
esforços, feina i no sé quants parells
de sabates? Peer Gynt, un trol?
Això són bajanades! Xerrameca estúpida!
Adeu!... Té, un cèntim per tabac.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No, gentil príncep Peer!

PEER GYNT:

Deixa'm! Tu estàs sonat, o és que repapieges?
Busca't un hospital!

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No, si el que busco és justament això.
Com ja t'he dit abans, els descendents
del fill que va tenir la meva filla
han anat adquirint cada cop més poder,
i ara ja es diu que jo
només existeixo en els llibres.
«Els pitjors enemics són els parents»,
diu el refrany... i ara, per desgràcia,
he pogut comprovar que és veritat.
És molt dur, no ser més
que un personatge de ficció...

PEER GYNT:

Amic meu, no ets pas l'únic
a qui li passa això.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Però nosaltres no tenim
ni una caixa d'estalvis, ni una mútua,
ni una pensió de jubilat...

i no cal dir que tot això, a Rondane,
tampoc no es consideraria idoni.

PEER GYNT:

No, allà només comptava
aquell maleït lema:
«Sigues tu mateix, i prou».

EL BARBABLANC DE DOVRE:

Sí, però el príncep no pot pas queixar-se'n,
d'aquest lema; i si, d'una manera o altra,
aconsegueix...

PEER GYNT:

Vas molt equivocacat, company:
jo també estic ben escurat d'armilla,
que diuen.

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No pot ser! El príncep, indigent?

PEER GYNT:

Tal com ho sents. El meu *ego* de príncep
l'he hagut d'empenyorar,
i tot per culpa vostra, maleïts trols!
Les conseqüències de les males companyies...

EL BARBABLANC DE DOVRE:

S'han tornat a frustrar les meves esperances!
Bon viatge! Val més que acabi d'arribar-me
a la ciutat, si és que hi arribo...

PEER GYNT:

I què hi faràs, allà?

EL BARBABLANC DE DOVRE:

No ho sé... teatre.

He vist anunciat que busquen
actors nacionals.

PEER GYNT:

Doncs bona sort,
i records de part meva. Si em puc alliberar,
faré el mateix camí que tu. Estic
escrivint una farsa, tan esbojarrada
com profunda, i s'anomenarà:
«Sic transit gloria mundi».

*(Arrenca a córrer camí enllà. EL BARBABLANC DE DOVRE li crida
unes paraules poc intel·ligibles mentre el veu allunyar-se.)*

ESCENA IX

Vora una cruïlla.

PEER GYNT:

Peer, aquest és el moment
més crucial de tots!
Aquest *prou* dovrià
ha decidit el veredict. El vaixell
ha naufragat, i ara caldrà surar
damunt les restes del naufragi.
Qualsevol altra cosa, excepte les deixalles!

EL FONEDOR DE BOTONS *(a la cruïlla)*:

Què?

Tens el certificat, Peer Gynt?

PEER GYNT:

Això ja és la cruïlla? Quina feina més ràpida!

EL FONEDOR DE BOTONS:

Et puc llegir a la cara, com un rètol,
el que la nota diu abans d'haver-la vista.

PEER GYNT:

La cursa ha estat esgotadora...
i m'hauria pogut extraviar...

EL FONEDOR DE BOTONS:

Sí; i a més, cap on et condueix?

PEER GYNT:

Exacte: al bosc, i a l'hora que es fa fosc...

EL FONEDOR DE BOTONS:

Allà camina un vell. El cridem que s'acosti?

PEER GYNT:

No, deixa'l que se'n vagi. Està borratxo,
estimat amic meu!

EL FONEDOR DE BOTONS:

Però potser podria...

PEER GYNT:

Xsst... no, deixa'l estar!

EL FONEDOR DE BOTONS:

Comencem doncs?

PEER GYNT:

Només una pregunta:
què significa, exactament,
ser *un mateix*?

EL FONEDOR DE BOTONS:

Una pregunta ben curiosa, i més en boca

d'un home que fa poc...

PEER GYNT:

Respon amb brevetat i concisió.

EL FONEDOR DE BOTONS:

Ser *un mateix* és matar-se a *si mateix*.

Pro aquesta explicació, per tu,
probablement no vol dir res; per tant,
te'n donaré una altra definició:
trobar-se a *si mateix* vol dir trobar-se
amb la intenció del Mestre anunciada
pertot arreu.

PEER GYNT:

Però, i l'home que no arriba a saber mai
quina era, la intenció del Mestre
respecte a ell?

EL FONEDOR DE BOTONS:

Ho ha d'intuir.

PEER GYNT:

Però... quants cops no fallen, les intuïcions,
i un s'enfonsa al bell mig de la seva
trajectòria?

EL FONEDOR DE BOTONS:

Ben cert, Peer Gynt:
la intuïció que falla és l'ham perfecte
per a aquell de la pota de cavall.

PEER GYNT:

És un assumpte ben enrevessat...
Escolta: jo renunciaré a ser *jo mateix*;
em costaria massa demostrar-ho.

Aquesta part del cas la considero naufragada... però fa poc, quan caminava per l'ermàs tot sol, he notat un dolor, i m'he adonat que m'estrenyia la sabata de la consciència, i m'he dit a mi mateix: a fi de comptes, ets un pecador.

EL FONEDOR DE BOTONS:

Ara és com si tornéssim al principi.

PEER GYNT:

No, no: vull dir un pecador amb majúscules; i no sols en les obres, sinó també de pensament i de paraula. A l'estranger vaig fer una vida diabòlica.

EL FONEDOR DE BOTONS:

És molt possible. Em mostres el certificat?

PEER GYNT:

No em facis córrer: dona'm temps; buscaré un reverend, li pregaré que em confessi de pressa i et portaré un certificat firmat per ell.

EL FONEDOR DE BOTONS:

Si el portes, no cal dir que t'estalviaràs el cullerot de fondre. Però l'ordre que jo tinc, Peer...

PEER GYNT:

Aquest paper ja és vell; ja sembla que pertanyi a un temps remot,

en què feia una vida desvagada
i odiosa, i jugava a fer el profeta
i creia en el destí.

Puc intentar-ho, doncs?

EL FONEDOR DE BOTONS:

Però...

PEER GYNT:

Estimat amic meu: segur que molt,
molt enfeinat, no ho deus estar.
En aquesta contrada, els aires són
tan sans que l'esperança de vida de la gent
és la més alta del país.

Recorda el que va escriure el reverend de Justedal:
«Passa molt poc sovint que es mori algú, en aquesta vall».

EL FONEDOR DE BOTONS:

Fins a la pròxima cruïlla, i prou.

PEER GYNT:

Un pastor, un reverend,
ni que hagi d'agafar-lo amb estenalles!
(*Se'n va corrent.*)

ESCENA X

*Un bruguerar en el pendent d'una muntanya. El camí serpenteja
muntanya amunt.*

PEER GYNT:

«Segur que això serveix per moltes coses»,

va dir l'Espen del conte,
en collir l'ala d'una garsa.
Qui hauria imaginat que l'inventari
dels meus pecats em salvaria
d'aquell mal pas l'última nit?
Ja sé que això serà sortir del foc
per anar a parar a les brases,
pro també hi ha un refrany tradicional
i molt solvent que diu:
«Mentre hi ha vida hi ha esperança».

*Un home molt prim, amb sotana, arromangat i amb una xarxa de
caçar ocells a l'espatlla, ve corrent pel pendent.*

PEER GYNT:

Qui és, aquest? Un reverend amb una xarxa
de caçar ocells! Ei! Soc el favorit de la fortuna!
Bona tarda, senyor Pastor!
Aquest camí és molt aspre...

HOME PRIM:

Sí, pro... què no faries, per una ànima?

PEER GYNT:

Ahà! Així hi ha algú
que s'encamina cap al cel?

HOME PRIM:

No, no, espero que vagi per un altre camí.

PEER GYNT:

Senyor Pastor, em permet que l'acompanyi un tros?

HOME PRIM:

Amb molt de gust; sempre m'agrada
que m'acompanyi algú.

PEER GYNT:

Tinc una cosa al pap...

HOME PRIM:

Doncs endavant! *Heraus!*

PEER GYNT:

Té al seu davant una persona honesta.
He respectat honradament les lleis
d'aquest país; no he estat mai entre reixes,
encara que de tant en tant he fet
alguna ensopegada...

HOME PRIM:

Sí, això passa
fins i tot als més bons.

PEER GYNT:

Minúcies, ja m'entén...

HOME PRIM:

Minúcies i prou?

PEER GYNT:

Sí, dels pecats més greus me n'he abstingut.

HOME PRIM:

Doncs aleshores, amic meu,
deixi'm en pau: no soc aquell que es pensa.
Em mira els dits? Què hi veu?

PEER GYNT:

Doncs unes ungles molt estranyes,
molt... desenvolupades.

HOME PRIM:

I ara què?

Em mira de reüll el peu, oi?

PEER GYNT (*assenyala*):

És natural, aquest unglot?

HOME PRIM:

I n'estic orgullós.

PEER GYNT (*es treu el barret*):

Hauria ben jurat que era un pastor
de l'església, pro veig que tinc l'honor...
bé, millor encara... quan la porta principal
és oberta, no entris per la porta de servei;
i, si has de veure el rei, no perdís temps
amb el lacai.

HOME PRIM:

Ara l'escolto! Fem una encaixada!
Veig que és un home sense prejudicis.
I digui'm: en què puc servir-lo?
No em demani riqueses ni poder:
aquestes coses no podria
subministrar-les-hi ni que em pengessin.
No es pot imaginar la crisi
que passem, a l'empresa;
gairebé hem tocat fons:
l'entrada d'ànimes és nul·la;
res, algun despistat de tant en tant,
i encara...

PEER GYNT:

Tant ha millorat, l'espècie humana?

HOME PRIM:

Tot al contrari: ha degenerat
escandalosament; la majoria
acaba al cullerot de fondre.

PEER GYNT:

Ja...
això del cullerot em sona, sí;
de fet, és per aquest motiu
que soc aquí.

HOME PRIM:

Va, parli sense embuts!

PEER GYNT:

Si no és demanar massa,
desitjaria...

HOME PRIM:

Què? Un allotjament?
És això, el que voldria?

PEER GYNT:

Ha endevinat
la meva petició abans d'expressar-la.
Ja que em diu que el negoci va tan magre,
potser no serà gaire primmirat...

HOME PRIM:

Però, amic meu...

PEER GYNT:

Les meves condicions no són cap cosa
de l'altre món: no espero cap salari;
només un tracte afectuós segons el lloc
i el moment...

HOME PRIM:

Una cambra amb un bon foc?

PEER GYNT:

No, no, d'això no gaire, no... i, si pot ser,
amb autorització per començar de nou,
fent taula rasa, per si de cas vinguessin
temps millors.

HOME PRIM:

Estimat amic meu,
no sap com ho lamento, pro no es pot
imaginar la quantitat de peticions
de caire similar que em fa arribar
la bona gent, quan ha d'abandonar
els afers terrenals.

PEER GYNT:

Però, quan reflexiono sobre el meu passat,
veig que estic plenament qualificat
per accedir...

HOME PRIM:

M'ha dit que tot eren
minúcies...

PEER GYNT:

En un cert sentit;
pro ara me'n recordo que vaig traficcar amb negres...

HOME PRIM:

N'hi ha que han traficcat
amb voluntats i amb esperits,
però amb tan poc traça que se'ls va negar
l'entrada.

PEER GYNT:

I he enviat carregaments
d'ídols pagans cap a la Xina.

HOME PRIM:

Ja hi som! Altra vegada
l'estil del traficant modest! No em faci riure...
Hi ha gent que exporta imatges molt més lletges
en forma de sermons, i d'art,
i de literatura... i no els deixem entrar.

PEER GYNT:

Sí, sí, pro esperi's... també m'he fet passar
per profeta!

HOME PRIM:

A l'estranger? Això és estafa!
La majoria d'impostors se'n van directes
al cullerot de fondre. Si no té
cap més credencial,
per més que ho vulgui, no el podré allotjar.

PEER GYNT:

Sí, sí, pro escolti: en un naufragi... jo m'estava
assegut a la quilla d'una barca... ja se sap
que l'home que s'està ofegant
s'aferra a qualsevol estella,
i també diuen que la caritat
comença en un mateix...
total: que soc mig responsable
d'haver-li arrabassat la vida
a un cuiner.

HOME PRIM:

Per mi com si també
li hagués arrabassat a mitges
una altra cosa a una cuinera.
A mitges... Què és això de fer-ho tot a mitges,
dit amb tot el respecte? Qui es pensa que voldrà
malgastar un combustible tan car en aquests temps
que corren, i en coses tan tronades
i sense fantasia?... No s'ofengui: el sarcasme
anava dirigit als seus pecats,
no a vostè. I perdoni la franquesa.
Escolti, benvolgut amic: val més
que es tregui tot això del cap, i es vagi fent
a la idea del cullerot de fondre.
Què en trauria, si jo li procurés
menjar i allotjament?
Reflexioni: vostè és home de seny.
Conservarà el record, sens dubte;
pro el panorama que veuria
viatjant pels camins de la memòria
seria (tant pel cor com per l'enteniment)
allò que els suecs en diuen
«força poc divertit».
No té res per plorar ni per somriure;
res per saltar d'eufòria ni per desesperar-se;
res per tenir calor ni tremolar de fred:
només motius per irritar-se, i prou.

PEER GYNT:

Diu el refrany: «Costa saber

d'on estrenyen les botes, si no les dus posades»...

HOME PRIM:

Ben cert. Només que jo, gràcies a... com se digui,
només en gasto una. Però sort que ha parlat
de les botes, perquè m'ha recordat
que he de marxar; tinc una peça
de carn per recollir, i espero
que sigui ben greixosa...
ja he xerrat prou estona, i es fa tard.

PEER GYNT:

I, no és per ser indiscret, però... puc preguntar-li
quina mena de pinso de pecats
l'ha engreixat, aquest home?

HOME PRIM:

Jo tinc entès que s'ha engreixat
ell mateix, tant de dia com de nit;
i això, en el fons, és el que compta.

PEER GYNT:

Ell mateix?

Hi ha gent d'aquesta, a la seva parròquia?

HOME PRIM:

Depèn. Però la porta sempre es deixa oberta.
Tingui present que hi ha dues maneres
de ser *un mateix*: en un vestit
hi ha la cara de fora i la de dins.
Vostè sap que a París acaben d'inventar
la tècnica de fer retrats
amb l'ajuda del sol, i les imatges
es poden contemplar directament

o bé en la forma que anomenen «negatiu».
Els negatius mostren les llums i ombres
a l'inrevés, cosa que sembla lletja
als ulls normals, pro la semblança
s'hi fa igualment visible: només cal
fer-la aparèixer.

Aleshores, si una ànima s'ha fotografiat
tot al llarg de la vida en negatiu,
no per això es rebutjarà la placa:
el que fan, simplement, és enviar-me-la.
Jo la sotmeto a un tractament posterior
i, amb els productes adients,
es produeix el canvi.

La humitejo amb vapor, la submergeixo.
la cremo i l'esbandeixo amb sofre
i amb altres ingredients semblants,
fins que apareix la imatge que la placa
està previst que mostri: concretament, aquella
que s'anomena «positiva».

Pro si algú, com vostè, s'ha mig difuminat,
ja no hi ha sofre ni potassa que hi valguin.

PEER GYNT:

Així, doncs, cal que siguis negre com un corb
per poder sortir blanc com les perdius d'hivern?
I li puc preguntar quin nom hi diu,
sota la placa que vostè després convertirà
en positiva?

HOME PRIM:

Hi diu Peer Gynt.

PEER GYNT:

Peer Gynt? Ah... I, aquest tal senyor Gynt,
és *ell mateix*?

HOME PRIM:

Així ho diu ell.

PEER GYNT:

I és digne de fiar, ja l'hi asseguro.

HOME PRIM:

El coneix, potser?

PEER GYNT:

Home,
un coneix tanta gent, que...

HOME PRIM:

Disposo de poc temps: on el va veure,
per última vegada?

PEER GYNT:

Allà a baix al Cap.

HOME PRIM:

Al de Bona Esperança?

PEER GYNT:

Sí, pro tinc entès
que tornarà a salpar molt aviat.

HOME PRIM:

Això vol dir que hauré de presentar-m'hi
sense demora; espero arribar a temps!
No m'agrada, aquell Cap; és una terra
que tinc entravessada: és massa plena
de missioners sinistres de Stavanger.
(*Surt disparat en direcció al sud.*)

PEER GYNT:

Idiota! Se'n va amb la llengua a fora,
corrent com un llebrer,
pro es quedarà amb un pam de nas.

Quin gust, haver pogut
ensarronar aquest cafre!

Què s'ha cregut, anar pel món
amb aquests aires de fatxenda!

Si creu que se li engreixarà el negoci
va molt equivocat: caurà aviat
del pedestal, amb tots els oripells...

Hmm... però jo tampoc no tinc
gaire segura la poltrona:

m'han expulsat, per dir-ho així,
de la noblesa propietària

del *si mateix*.

(Es veu una estrella fugaç; PEER GYNT la saluda amb un moviment del cap.)

Molts records de Peer Gynt, germana estrella!

Brillar, esfumar-se i perdre's a l'abisme
en un instant...

(Se sent angoixat; treu forces de flaqueza i s'endinsa més entre la boira. S'està una estona en silenci, i després crida:)

No hi ha ningú, ningú entre el formiguer de gent
de la Terra! Ningú! Ningú a l'infern, ni al cel!

(Apareix més avall, llença el barret al camí i s'estira els cabells. De mica en mica el va envaint el silenci.)

Com retorna al no-res, entre la boira grisa,
una ànima absolutament desposseïda...

Terra excel·lent, no t'ofenguis amb mi
per haver trepitjat inútilment.
les herbes dels teus prats.
Sol excel·lent, has malgastat
el teu doll de claror en una cabana buida,
sense ningú allà dins per rebre el teu caliu;
diuen que l'amo no era mai a casa.
Sol excel·lent, Terra excel·lent,
vau ser ben ximplés de donar a la mare
fertilitat i llum...

L'esperit és avar, i la natura massa pròdiga.

La vida és un peatge massa car
per pagar el naixement...

Vull enfilar-me al cim més escarpat;
vull veure sortir el sol una vegada més,
quedar-me absorbt en la contemplació
de la Terra Promesa fins al cansament...
i em cobriré llavors amb un grapat de neu,
perquè sobre el meu cap puguin escriure:
«Aquí no hi ha ningú enterrat».

I aleshores... després... ja s'ho faran.

FELIGRESOS (*cantant pel caminet forestal*):

Matí de glòria,
quan el Regne de Déu
envia llengües a la Terra
com acer inflammat!
Des de la Terra a les altures,
cantem els seus hereus
en la llengua del Pare Celestial.

PEER GYNT (*s'arrauleix, atemorit*):

No miris cap allà! Tot és erm, i desert.

Tinc por que ja fos mort des de molt temps abans
de morir-me.

(*Vol introduir-se de puntetes entre els arbustos, però topa amb la
cruïlla.*)

EL FONEDOR DE BOTONS:

Bon dia, Gynt!

On tenim el registre de pecats?

PEER GYNT:

Et juro que m'he fet un tip
de cridar i de xiular com un desesperat.

EL FONEDOR DE BOTONS:

I no has trobat ningú?

PEER GYNT:

Ningú, tret d'un fotògraf ambulat.

EL FONEDOR DE BOTONS:

Doncs el termini ja ha vençut.

PEER GYNT:

Com tot.

Fins el mussol ja present el perill.

Sents com udola?

EL FONEDOR DE BOTONS:

És la campana de matines.

PEER GYNT (*assenyalant*):

Què és allò que brilla?

EL FONEDOR DE BOTONS:

No res, una cabana.

PEER GYNT:

I aquest murmuri que se sent?

EL FONEDOR DE BOTONS:

No res: una dona que canta.

PEER GYNT:

Sí, allà és on trobaré la llista
dels meus pecats...

EL FONEDOR DE BOTONS (*l'agafa*):

Posa ordre a casa teva!

PEER GYNT:

Que posi ordre a casa meva?

Ja ho he fet! Ves-te'n!

Si el cullerot de fondre fos tan gran
com un taüt, encara hi faltaria espai
per encabir-me a mi i els meus pecats!

EL FONEDOR DE BOTONS:

Fins a la pròxima cruïlla, Peer;
però després...!

PEER GYNT (*s'acosta a la casa*):

Endavant o endarrere, la distància
és la mateixa;

l'entrada i la sortida són igual
d'estretes.

(*S'atura.*)

No!...

Entrar, tornar, arribar a casa,
és igual que un lament
salvatge i sense fi.

(*Fa uns passos però torna a aturar-se.*)

«Tira per fora», va dir l'Obstacle!

(Sent el cant que surt de la cabana.)

No, aquest cop no:

agafo el camí recte, per estret que sigui.

Corre cap a la casa; al mateix moment apareix SOLVEIG a la porta: va vestida per anar a l'església, amb un llibre de salms al davantal i amb un bastó a la mà. Es queda dreta a la porta, amb un posat majestuós i dolç allhora.

PEER GYNT *(es llança a terra, al llindar de la porta):*

Si tens una sentència per a un pecador, expressa-la!

SOLVEIG:

És aquí! És aquí! Que Déu sigui lloat!

(El busca a les palpentes.)

PEER GYNT:

Condemna sense embuts els meus pecats
i el meu comportament groller!

SOLVEIG:

Tu no has pecat, únic fill meu!

(El torna a buscar a les palpentes i el troba.)

EL FONEDOR DE BOTONS *(darrere la casa):*

El registre, Peer Gynt!

PEER GYNT:

Proclama a crits
les meves culpes!

SOLVEIG *(s'asseu amb ell):*

M'has transformat la vida en un cant deliciós,
i al final has tornat, beneït siguis!

I sigui beneït aquest retrobament
en el matí de Pentecosta.

PEER GYNT:

Llavors estic perdut!

SOLVEIG:

Només és un, qui decideix les coses.

PEER GYNT (*riu*):

Perdut! Si no és que saps resoldre endevinalles!

SOLVEIG:

Quines són?

PEER GYNT:

Que quines són? Molt bé, ja t'ho diré!

Sabries dir on ha estat Peer Gynt tots aquests anys?

SOLVEIG:

On ha estat?

PEER GYNT:

Amb el destí marcat al front,
talment com va sorgir de pensament de Déu!

Sabries dir-m'ho?

Perquè, si no, hauré de tornar a casa,
a les profunditats de les terres boirosses.

SOLVEIG (*somriu*):

Aquesta endevinalla és fàcil.

PEER GYNT:

Doncs digue'm la resposta!

On era *jo mateix*, l'home sencer, l'autèntic?

On era, amb el segell de Déu al front?

SOLVEIG:

Vivies en la meva fe,

en la meva esperança i en el meu amor.

PEER GYNT (*sorprès*):

Què dius? Calla! Són paraules sardòniques!

D'aquest noi d'aquí dins, tu n'ets la mare!

SOLVEIG:

Ben cert, però... qui és el pare?

És aquell qui perdona quan la mare suplica.

PEER GYNT (*l'envolta una llum tènue, i crida*):

Mare! Esposa! Dona immaculada!

Amaga'm, aixopluga'm aquí dins!

(L'abraça ben fort i amaga la cara a la seva falda. Es fa un llarg silenci. Surt el sol.)

SOLVEIG (*canta lentament*):

Dorm, infant meu, fill estimat.

Jo et gronxaré, jo et vetllaré.

El noi seu a la falda de la mare
i han jugat tot el dia de la vida.

El noi ha reposat en el pit de la mare
al llarg de tot el dia de la vida.

Joia meva, que Déu et beneeixi!

El noi era a la vora del meu cor
al llarg de tot el dia de la vida,
i ara està tan cansat, tan fatigat...

Dorm, dorm, fill meu, fill estimat!

Jo et gronxaré, jo et vetllaré!

VEU DEL FONEDOR DE BOTONS (*darrere la casa*):

Ens trobarem a l'última cruïlla, Peer;

i aleshores veurem... no dic res més.

SOLVEIG (*canta amb veu cada cop més alta, mentre es va alçant el dia*):

Jo et gronxaré, jo vetllaré;
dorm i somia, fill meu estimat!

La traducció al català d'aquesta obra es va estrenar al Festival de Bergen el 25 de maig del 2006 i el 26 de juny del mateix any es va reestrenar a Barcelona en el marc del Festival Grec amb el següent repartiment:

PEER GYNT: Joel Joan

SOLVEIG: Roser Camí

SR. HÆGSTAD / HOME PRIM: Carles Canut

BÅRD: Javier Gamazo

TROND: Miquel Gelabert

MADS MOEN: Daniel Klamburg

KARI: Amparo Moreno

INGRID: Victòria Pagès

ÅSE: Mont Plans

ASLAK / EL FONEDOR DE BOTONS: Mingo Ràfols

EL BARBABLANC DE DOVRE: Boris Ruiz

ANITRA: Ana Salazar

GUTTORM / LA VESTIDA DE VERD: Lluís Villanueva

Autoria: Henrik Ibsen

Dramatúrgia: Xavier Zuber

Traducció: Joan Sellent i Anne-Lise Cloetta

Direcció: Calixto Bieito

Producció: Teatre Romea, Festival Internacional de Bergen,
Festival Grec de Barcelona i Ajuntament de Viladecans

Aquest llibre ha estat compaginat
amb la tipografia Bembo en cos 11,4
i s'ha imprès amb un paper òfset cru
de 88 grams.

ALTRES TÍTOLS

Sis personatges en cerca d'autor

Luigi Pirandello

Vells temps · Cendres a les cendres

Harold Pinter

Antígona

Jean Anouilh

La nostra ciutat

Thornton Wilder

Això ja ho he viscut

J. B. Priestley

Glengarry Glen Ross

David Mamet

Ifigènia a Tàurida

J. W. Goethe

Quan ens haguem torturat prou ·

La ciutat

Martin Crimp

Un jove aventurer temerari i irresponsable, amb anhels de fer alguna cosa important a la vida, manté, al llarg dels anys, una relació de permanent conflicte amb el seu entorn. Lluitarà per trobar-se a si mateix entre dos mons: l'humà i el sobrenatural.

El poema dramàtic *Peer Gynt* s'inspira en la tradició escandinava i combina elements del realisme modern amb la presència d'éssers meravellosos i fantàstics. Més d'un segle i mig després de la seva concepció, ha esdevingut un mite al voltant de la identitat i el sentit de la vida, que ha arribat més enllà del gènere teatral gràcies a la composició musical d'Edvard Grieg.

PVP: 15,00 €

www.comanegra.com

Diputació
Barcelona

Institut del Teatre

comanegra